

למעשה

פרשת חיי שרה

©

כל הזכויות שמורות

למכון 'למעשה'

ולפנחס זרביב

כתובת המחבר

נתן אלבוז 8 \ 10

אשדוד

058-3271323

p0583271323@gmail.com

כמו כן המכון מתמחה בעריכה לשונית וכתובת דברי

תורה וסיפורי אמונה

איך נפטרה שרה מחמת העקידה והרי שלוחי מצוה אינם ניזוקים

שני חיי שרה - כולן שווים לטובה (רש"י).

לא סיבה שיהיה נזק, אבל אחד שנגזר עליו שביום פלוני הוא צריך למות, ובאותה שעה הוא עושה מצוה, הוא שלוח מצוה, אדרבה בשבילו זה זכות גדולה, ותקונו גדול, ועילוי גדול, שמסבבים שהמיתה שממילא נגזרה עליו, תבוא דרך מצוה, וכן מי שנגזר עליו לקבל מכה כל שהיא, זה זכות שזה בא לו על ידי מצוה, וכמו שחז"ל אומרים (חולין ז, ב): ניקוף מרצה כדם עולה - אדם שנוקף את אצבעות רגליו ויורד לו דם, זה מכפר כמו דם עולה, והוא דקאזיל לדבר מצוה.

שרה אמנו, הגיעה זמנה למות בלי קשר לבשורת העקידה, זה היה מנין השנים שנקצבו לה, וודאי שהעקידה לא גרמה לה למות, ואף אילולא העקידה היא היתה מתה מסיבה אחרת, וממילא אדרבא זה זכות בעבורה שהמיתה היתה מסיבת המצוה של העקידה, זה זכות גדולה, וזה לא סותר לכך ששלוחי מצוה אינם ניזוקים.

דרך אגב, לפני כמה שנים היתה טרגדיה נוראה באופקים, בליל הושענא רבא סוכה עלתה באש, ונשרפו שם שני ילדים חיים, ר' חיים הגיע לנחם שם והוא אמר להם את הווארט הזה, הוא לא אמר שזה כתוב אצלו בספר על התורה, ואז הוא הוסיף ואמר: שזה שהם הלכו לישון בסוכה ונשרפו זה לא סותר לכך ששלוחי מצוה אינם ניזוקים, שבטוח שהגיע הזמן שלהם למות, וזה זכות גדולה בשבילם שהמיתה באה להם על ידי הסוכה.

כתב הרב אליהו דיסקין שליט"א היה קשה לרש"י שלאכאורה זה יתור לשון, מדוע התורה חוזרת ואומרת שני חיי שרה? ולכך אומר רש"י: כולם שווים לטובה. אבל שבעים פנים לתורה, ונראה להציע בזה פשט נוסף לבאר את הטעם ביתור הלשון.

ר' חיים קניבסקי בספר שלו על התורה טעמא דקרא, אומר יסוד גדול בענין של שלוחי מצוה אינם ניזוקים. רש"י (בפסוק ב) אומר: ונסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקידה שנודמן בנה לשחיטה וכמעט שלא נשחט, פרחה נשמתה ממנה ומתה - השטן אמר לה שאברהם הלך לשחוט את יצחק, היא לא שמעה את כל דבריו, ועוד לפני שהיא הספיקה לשמוע שהוא לא נשחט פרחה נשמתה. שואל ר' חיים קניבסקי: הרי שלוחי מצוה אינם ניזוקים, אברהם ויצחק עשו כזאת מצוה עצומה, ואיך יתכן שאברהם איבד את אשתו ויצחק איבד את אמו, הרי הם שלוחי מצוה ואינם ניזוקים?

אומר ר' חיים יסוד גדול: מה שכתוב ששלוחי מצוה אינם ניזוקים, הפירוש הוא שהמצוה לא תחדש להם נזק, שהרי יש מושג שהשטן מקטרג בשעת הסכנה, ועל זה נאמר שסכנה שבאה על ידי מצוה זה

למעשה פרשת חיי שרה

באטליז. אמר לפניו: רבוש"ע, זו תורה וזו שכרה! ?
א"ל הקב"ה: "שתוק, כך עלה במחשבה לפני".

באור תשובת הקב"ה: "שתוק כך עלה במחשבה לפני"

את עומק תשובת הקב"ה למושה "שתוק, כך עלה במחשבה לפני" נוכל להבין אי"ה ע"פ באורו של הרמח"ל בספר דעת תבונות: הקב"ה מנהיג את עולמו בשתי צורות הנהגה שונות. האחת היא, ההנהגה הגלויה שנקראת "הנהגת שכר ועונש" בה גומל הקב"ה טוב לשומרי מצוותיו כבר בעוה"ז ומעניש לעוברי רצונו. בהנהגה זו נכרת בגלוי יד ה' והשגחתו.

אולם, צורת ההנהגה השנייה היא ההנהגה הנסתרת הנקראת "הנהגת היחוד" בה מנהל הקב"ה לבדו את הבריאה כולה ומביא אותה לשלמותה ולתיקונה. והנהגה זו אינה לפי שכר ועונש אלא, לפי מה שגזרה חכמתו העליונה של הקב"ה, היודע את שורשי הבריאה וחותר להביאה אל תיקונה ע"י בטול הרע שבבריאה והפיכתו לטוב. כי הקב"ה ברא את הבריאה מלכתחילה חסרת שלמות והוא מסבב סיבות ומגלגל גלגולים להשלימה ולהעביר חסרונותיה, ודברים אלו עמוקים ונשגבים ואסור לנו לחוקרם ואיננו יכולים להשיגם כי הם ידועים רק לאל תמים דעות.

חז"ל קראו להנהגה נסתרת זו "הנהגת המזל" [מלשון נוזל ומושפע מלמעלה] זו הנהגה, שאינה תלויה בבחירת האדם בזכותו או בחובתו, כי אם מושפעת

ועל פי דבריו יתכן לומר, שזה הפירוש שני חיי שרה, שלא יהיה לנו קושיה, במה שאמרו שנסמכה מיתת שרה לעקידה לפי שעל ידי בשורת העקידה פרחו נשמתה, מה עם שלוחי מצוה אינן ניוזקין? ועל כך התורה אומרת 'שני חיי שרה', אלו הם השנים שהוקצבו לה, אלו הם שני חיי שרה, זה מנין השנים שהיא היתה צריכה לחיות, והעקידה לא קרבה את מיתתה. עכ"ד הרב אליהו דיסקין שליט"א.

ויש להרחיב במש"כ בזה בספר דם עבדיו (עמ' 184) מאמר "זו תורה וזו שכרה"?

שאלתו של משה רבינו להקב"ה "זו תורה וזו שכרה"?

מובא בגמרא במסכת מנחות (דף כט ע"ב) שבשעה שעלה משה למרום מצא להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות [בגון: תגים של ספר תורה (רש"י)]. שאל משה רבינו את הקב"ה, מדוע נתנת התורה מתעכבת בגלל קשירת כתרי האותיות, האם אין התורה מושלמת דיה ללא תגים אלו?

השיבו הקב"ה: "אדם אחד יש שעתידי להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו, שעתידי לדרוש על כל קוץ וקוץ [של האותיות] תילי תילין של הלכות" וכו'. אמר משה רבינו להקב"ה: "יש לך אדם כזה ואתה נתן תורה על ידי? השיב לו הקב"ה: "שתוק, כך עלה במחשבה לפני". אמר לפניו: רבונו של עולם, הראתני תורתו, הראיני שכרו אמר לו חזור לאחורייך. חזר לאחוריו וראה ששוקלן בשרו למכור אותו

אמנם כמובן לא באופן קבוע ולא תמיד משתמש הקב"ה ב"הנהגת המזל" הנסתרת, כי אם מתי שגזרת חכמתו העליונה.

וכיון שענין זה של "צדיק ורע לו, רשע וטוב לו" תלוי ב"הנהגת המזל" הרי אפילו משה רבינו, רבן של כל הנביאים לא יכל לרדת לעומקו וכשאל "זו תורה, וזו שכרה?" השיבו הקב"ה "שתוק, כך עלה במחשבה לפני".

מובא במדרש בפתיחתא אסתר סימן י', ר' ברכיה פתח מי פעל ועשה קורא הדורות מראש (ישעיה מ"א ד'). מתחילת ברייתו של עולם גזר הקב"ה על כל בריותיו לכל אחד ואחד מה שראוי לו, אדם – ראש ליצורים, קין – ראש להורגים, הבל – ראש לנהרגים, יעקב – ראש לתמימים, יהודה – ראש לשבטים, יוסף – ראש לחסידים, אהרן – ראש לכהנים, משה – ראש לנביאים וכו'. ועיין עוד תנחומא פרשת וישב בפסוק "ויוסף הורד מצרים", שגם ענין מכירת יוסף היתה גזרה כבושה מאז ומקדם, אלא הכל בסוד נורא עלילה על בני אדם. כל זה הוא מעומק הסוד "כך עלה במחשבה" וכל דרכי ההנהגה עתה היא נעלמת מעיני כל, עד שיגיע זמן התיקון לעתיד לבוא.

ולסכום, כל המעשים הנעשים תחת השמש נובעים משילוב שתי ההנהגות שבבריאה ההנהגה הנסתרת, וההנהגה הגלויה ועל כן אין לאדם שום השגה ותפיסה בדרכי השי"ת.

מלמעלה כפי חלקו של האדם בתוך "התשבין" המופלא של הבריאה כולה.

ומסביר הרמח"ל כי הקב"ה בעומק חכמתו יודע אלו ענינים בבריאה, יבואו על תיקונם ע"י הארת פנים ושפע ואלו ענינים יבואו לשלמותם דוקא להיפך ע"י עוני, נסיונות, והסתר פנים.

כך גם לגבי בני-האדם. יש נשמות שחלקן בתיקון הבריאה היא ע"י שיהיו בטובה ויזכו לשפע ולהצלחה, ולעומתן יש נשמות, שתקונן הוא ע"י נסיונות והסתר פנים, וענין זה הוא עמוק וסתום ותלוי רק בחכמתו העליונה של הקב"ה, לא במעשי האדם ולא בבחירתו.

ועל כן נראה לפעמים צדיקים הנמצאים בעוה"ז בחושך ובנסיונות כי בדרך זו הם מתקנים את הבריאה כפי רצון ה'.

אך כמובן שלעוה"ב "לפום צערא אגרא" שכרם יהיה כפול ומכופל כי עבדו את הקב"ה מתוך צער וקשיים וגם הביאו עי"ז תיקון לבריאה כולה.

עוד מוסיף לבאר הרמח"ל כי באחרית הגלות ישתמש הקב"ה לרוב בהנהגה נסתרת זו, כיוון שהקב"ה ממחר אז להשלים את תיקון הבריאה וזהו זמן של "גמור חשבונות" ולכן גדול ההסתר פנים דוקא בימות המשיח והנסיונות רבים. והצדיקים אשר יעמדו בהם יזכו לשכר גדול ועצום בעולם שכולו טוב.

וזהו הבאור מ"ש בגמרא מועד קמן דף כח. על רבה ורב חסדא ששניהם היו צדיקים גמורים, שניהם היו מתפללים והיה יורד גשם. רב חסדא חי תשעים ושתים שנה ורבה חי ארבעים שנה. רב חסדא הכניס לחופה ששים צאצאים, רבה שיכל ששים צאצאים. רב חסדא האכיל סולת לכלבים ולרבה לא היה אפי לחם שעורים לאנשים. אמר רבא, בנים חיים ומזונות לא ביזכות תלויים אלא במזלא, מזלא, היינו כפי שנוזל ומושפע מן השורש העליון ולא לפי המעשים כמו שנתבאר. אמנם שכר עוה"ב כמובן יקבל כ"א לפי מעשיו, וזה שעבד בצער ודוחק יגדל שכרו כי לפום צערא אגרא.

ומובא בגמ' פסחים דף נ. על הפסוק "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". מה פרוש ביום ההוא יהיה ה' אחד? [האם עתה אין ה' אחד] אמר רבי אחא בר חנינא לא כעוה"ז העוה"ב, העוה"ז על בשורות טובות אומר "ברוך הטוב והמטיב" ועל בשורות רעות "ברוך דיין האמת", לעולם הבא כולו הטוב והמטיב. צריך להבין ענין זה, שהרי אם בעוה"ב כולנו נבין איך היו כל הנסיונות לטובותינו ונברך גם על הרעות הטוב והמטיב. אם כן, מדוע לא נברך גם בעוה"ז על בשורות רעות "הטוב והמטיב"? אם לפי האמת זו טוב בשבילנו? אלא, הבאור הוא שהברכות שתיקנו לנו חז"ל הם לפי מה שאנו מרגישים כעת וכיון שבעוה"ז אין אנו מבינים את "הנהגת היחוד" וראיתנו מצומצמת מכדי לראות אך הכל לטובותינו לכן אנו מברכים על בשורות רעות

הבנת דברי הגמרא על ר' אלעזר בן פדת על-פי ההנהגה הנסתרת

על פי זה יובן מה שמוכא בגמרא (תענית דף כ"ד ע"א) שר' אלעזר בן פדת היה שרוי בדחוקות עצומה כל ימיו. פעם הקיז דם לרפואה ולא היה לו מה לטעום אחר ההקזה, נטל שן של שום וזרק לפיו, ומרוב חולשה התעלף. נכנסו חכמים לבקרו וראו שהיה בוכה וצוחק ויצא ממצחו ניצוץ אש. כאשר התעורר שאלוהו החכמים מדוע בכית? אמר להם, שהיה הקב"ה יושב עמו ושאלו עד מתי אצטער בעוה"ז כל כך? ואמר לו: אלעזר בני, נוה לך שאהפוך את העולם ואברא אותו מחדש ואז אולי תולד במזל של מזונות? השיב ר' אלעזר – וכל זה הוא רק בגדר אולי? עוד שאל: האם הימים שכבר הייתי רבים ממה שאני עתיד לחיות? השיבו הקב"ה, מה שכבר היית הם רבים [ולכן בכה... (רש"י)]. השיב ר' אלעזר, א"כ אינני רוצה...

וענין זה יתבאר היטב בעוה"ה על-פי דברי הרמח"ל שהבאנו קודם.

מצבו הדחוק של ר' אלעזר בן פדת לא בא עליו בגלל מעשיו, שהרי היה צדיק גמור ולא היה זה מחמת שכר ועונש, אלא שזה היה תפקידו של ר' אלעזר לצורך תיקון הבריאה וענין זה שייך להנהגה הנסתרת ולכן אמר לו הקב"ה: אם תרצה לשנות מזלך אהפוך את העולם כולו וגם אז רק ספק הוא אם לפי שורש הבריאה תוכל למלאות תפקידך שלא מתוך עוני ונסיונות.

למעשה פרשת חיי שרה

אימתי נאמר הכלל של "שלוחי מצוה אינם נזוקים?"

אמנם הגמרא מדייקת שם שבמקום בו הסכנה מצויה לא נאמרה הלכה זו, אולם נראה שנסיעה באוטובוס בדרך חזרה מן הכותל אינה בגדר מקום סכנה, כי סוף סוף ברוב המקרים עוברת הנסיעה בשלום (עיין אור החיים פר' וישב פרק ל"ז פס' יד בגדר של סכנה מצויה).

כיצד ניישב הסתירה של "שלוחי מצוה אינם נזוקים" עם דברי ר' יוסי

"יהי חלקי ממתי בדרך מצוה?"

ושאלה נוספת נשאלת, הלא הגמרא אומרת (במסכת שבת דף קיח ע"ב) "אמר ר' יוסי יהא חלקי ממתי בדרך מצוה" כלומר, ר' יוסי בקש שיהא חלקו עם אלו המתים בדרכם לעשות מצוה שיש להם תוספת עלוי כיון שמסרו נשמתם לבורא יתברך תוך כדי העוסק במצוה.

ולכאורה נראה שדברי ר' יוסי אלו סותרים את דברי הגמרא ש"שלוחי מצוה אינם נזוקים" שהרי איך יתכן שימות אדם בדרך לעשות מצוה?

בשאלה דומה דנה הגמרא (במסכת פסחים דף ח') לגבי בדיקת חמץ בחורים ובסדקים. הגמרא אומרת כי אדם לא מחויב לבדוק בחורים אלו, שמא נחבא בהם עקרב ועלול להנוק ממנו. ואם נבוא לשאול הלא "שלוחי מצוה אינם נזוקים" ואס"כ מספיקה זכות המצוה של בדיקת חמץ כדי למנוע ממנו עקיצת עקרב?

ברוך דיין האמת, אולם לעת"ל כשנראה איך כל הפרטים משתלבים זה בזה ואיך מתבהרת תמונת הבריאה כולה, אז נוכל לברך גם על הרע – הטוב והמיטב!

והנה לאחר הטבח של "שבי-הכותל" הי"ד חשו כולם שזוהי עקדה שעקד עם ישראל כולו ולא עניין פרטי, שכן היו בו אנשים ונשים צדיקים מופלאים, בחורות בעלות דרגות גבוהות בצניעות, תפלה, גמ"ח, תינוקות וילדים שלא טעמו טעם חטא.

הרגישו כולם שיש בטבח זה המשך של הרוגי מלכות של ר"ע וחבריו וענפיהם מכל הדורות. וכמו מאליה צפה לה אותה שאלה ששאל משה רבנו את הקב"ה על ר"ע שמכרו בשרו במקולץ "זו תורה וזו שכרה?" ואמר לו "שתוק כך עלה במחשבה". היאך נשפך כמים דמן של כאלו נשמות גדולות

מכל חוגי היהדות החרדית לדבר ה', אחר תפלה והשתפכות הנפש בכותל המערבי? והתשובה היא, "כך עלה במחשבה לפני", זוהי גזירת עליון משרשי תיקוני הבריאה ואין לנו הכלים לרדת לעומקם.

בעניין שלוחי מצוה אינם נזוקים

אחרי הטבח של שבי הכותל המערבי הי"ד, שאלו רבים כיצד עלה ביד ישמעאלי בן עולה ימ"ש לשפוך דם - עבדיו, אחר שחזרו מתפילה והשתפכות הנפש בשער השמים והלא אמרו חז"ל (במסכת פסחים דף ח') "שלוחי מצוה אינם נזוקים לא בהליכתם ולא בחזרתם".

אחר ותולה את מיתתו של הבן בסולם הרעוע ולא בכך שהגיע זמנו למות.

ואם כן עדיין נשאר לנו לכאר בכל זאת את הסתירה בין "שלוחי מצוה אינם נזוקים" לבין דברי "יהיה חלקי ממותי בדרך מצוה".

[המהרש"א במסכת שבת שם מבואר שהכלל ששלוחי מצוה אינם נזוקים נאמר רק לענין שלא יהיו נזוקים מחמת עסק המצוה, אך אין הכונה שבזמן שעוסק במצוה לא יהיה לו נזק מחמת דבר אחר, וע"ז לא נאמר שלוחי מצוה אינם נזוקים. אמנם בפירוש האור החיים פרשת שמות פרק ד' פסוק כ"ד מבאר את ההלכה ש"שלוחי מצוה אינם נזוקים" לפי שע"י המצוה שעשה נברא מלאך שמלוה אותו ושומר עליו מן המזיקים שלא יקרבו אליו אפילו מחמת דבר אחר. כמו שם שמשנה היה שליח ה' להוציא את ישראל ממצרים ושמרו שלא ימות על שלא מל את בנו עיי"ש.]

דברי האוה"ח: נזק שתכליתו הטבה אינו בכלל "שלוחי מצוה אינם נזוקים"

האור החיים הקדוש בפרשת וישב (פרק ל"ז י"ד) מבאר הדבר אודות יוסף שהיה שליח מצוה של אביו ובכל זאת נזוק ומתרחץ שם שנוק שתכליתו הטבה ומעלה גדולה אינו נחשב לנזק והרי מירידת יוסף למצרים סובבה לבסוף טובה גדולה שכלכל את אביו ואת אחיו ברעב וכו'.

משיבה הגמרא: אנו חוששים שלאחר שיבדוק את החמץ יחזור לבדוק ולחפש אחר מחט או חפץ אחר שאבד לו ואז כשאינו עוסק במצוה עלול להנזק.

שלוחי מצוה אינם נזוקים רק במקרה שטרם הגיע זמנם למות

והגאון ר"ח קניבסקי שליט"א רצה ליישב סתירה זו ולומר שאדם שלא הגיע עוד זמנו למות עליו נאמר ש"שלוחי מצוה אינם נזוקים שאע"פ שהולך בדרך והשטן מקטרג בדרכים, זכות המצוה תגן שלא ינזק ולא יהיה עליו קטרוג וכן כשמכנים ידו לחורים ולסדקים בשעת בדיקת חמץ מועילה המצוה שלא ינזק קודם שהגיע זמנו למות.

אולם, מי שכבר הגיע זמנו למות, הקב"ה מסובב שימות דוקא מתוך מצוה ואדרבה, סימן יפה הוא לו ועל זה אמר ר' יוסי "יהי חלקי ממותי בדרך מצוה".

אמנם שאלו עלי-כך על פי מה שהגמרא במסכת חולין דף קמ"ב מביאה, שהיה מעשה באחד שאמר לו אביו שיעלה למקום גבוה ויביא לו גוזלות ועלה, ושלה את האם ולקה את הבנים ובחזרתו נפל ומת. שאלה שם הגמרא והרי ר' אלעזר אמר ששלוחי מצוה אינם נזוקים אף בחזרתם. ותירצה הגמרא שהיה זה סולם רעוע ובמקום שמצויה סכנה לא נאמרה הלכה זו של "שלוחי מצוה אינם נזוקים".

צריך באור מדוע תרוץ זה לא הובא בגמרא

ואם לפי התרוץ הנ"ל שאינם נזוקים הכונה למי שטרם הגיע זמנו, לא מובן מדוע הגמרא חפשה תרוץ

אמנם הגמרא לא הביאה תרוץ זה של הנהגת שכר ועונש וההנהגה הנסתרת כיוון שעל פי ההנהגה הפשוטה של שכר ועונש, מות האדם בא על עוונותיו ולכן כותב הרמב"ן (בהקדמה לספר תולדות אדם) כי מות האדם קודם הזקנה הוא עונש לו חס וחלילה וכן מיתת הבנים בחיי אביהם ח"ו עונש להם, לכן מי שימות טרם זמנו ראוי הוא להתאוון וכן ראוי שהאוהבים לו יתאונו ויתאבלו עליו וכן באובדן הבנים, רק שיתאבלו באופן המתאים לעובדי האלוקים. וכיון שבמבט פשוט המיתה קודם זמנו היא עונש תרצה הגמרא שבמקרה של הבן שעשה מצות אביו היה זה סולם רעוע.

אולם כפי האמת אחר שידענו מה שאמרו בגמרא (מועד קטן דף כ"ח) שאריכות חיי האדם תלויה במזל דהיינו ב"הנהגה הנסתרת" הנקראת גם הנהגת "המזל" ופועלת שלא על פי שכר ועונש ודאי יתכן שיעסוק האדם במצוה ועם כל זה ינוק לפי שזה מה שמביא את התקון לבריאה כולה לפי עצתו העמוקה של הקב"ה.

דרכי השגחת ה'

הרמב"ל בספרו דרך ה' [בענין ההשגחה האישית] מסביר כמה פרטים בענין השגחת ה' על ברואיו והנהגתו את העולם והוא מחלק את דרכי השגחת ה' לשלש הנהגות.

וכן בזה שנהרגו על קדוש ה' לפי האמת אינו נזק אלא התעלות להם ושכר גדול, שבכל מיתה אחרת בה נענש אדם על עוונותיו מיתתו אינה מביאה אותו להתעלות רק מכפרת עליו, אולם הרוגי מלכות ע"י מיתתם מתעלים להיכל עליון עד מאד. שאף אילו היו מאריכים ימים לא היו זוכים לדרגה כה עילאית אלמלא נהרגו על קדוש ה'.

בצורת ה"הנהגה הנסתרת" של הבריאה לא שייך הכלל של "שלוחי מצוה אינם נזוקים"

אמנם נראה עוד לבאר על-פי מה שכתבנו למעלה במאמר "זו תורה וזו שכרה" שיש ב' הנהגות בבריאה האחת, הנהגת שכר ועונש שבה דן השי"ת לפי זכויותיו של האדם והנהגה השנייה היא ההנהגה הנסתרת שאינה תלויה בשכר ועונש רק קשורה לתקון כלל הבריאה ולתקון כלל הנשמות. הנהגה זו כאמור אינה ניתנת להשגה בשכל אנוש וכולה מכוונת בחכמתו העמוקה של תמים דעות ללא קשר למעשיו של האדם. וממילא גם בעניין זה של "שלוחי מצוה אינם נזוקים" יובן הדבר היטב שאם מצד הנהגת השכר ועונש מגיע לאדם להענש לא יביא זאת השי"ת על האדם בשעה שעוסק במצוה או בשעת הליכה או חזרה ממצוה. אמנם אם הנוק בא כתוצאה מ"הנהגה הנסתרת" בה מנהיג הקב"ה את עולמו לקראת התיקון הכללי, אזי אדרבא המיתה בדרך מצוה היא תוספת מעלה וזכות שהם מסתלקין מן העולם מתוך עסק המצוה.

הגוף שבו עבד. ובענין זה של הגלגול ישנם פרטים רבים והכל מסובב על-יפי המשפט האמיתי ועל כל זה נאמר: "הצור" תמים פעלו כי כל דרכיו משפט" ואין בברואים מישהו שיכול לידע ולהכיל מוחשבת השי"ת ועומק עצתו.

מסקנת הדברים

וא"כ על-יפי שלושת הנהגות אלו מובן היטב שכלל זה של "שלוחי מצוה אינם נוזקים" אינו מתקיים כאשר משתמש הקב"ה באחת משלושת הנהגות שכתב הרמח"ל אלא במהלך ההנהגה שע"פ שזכר ועונשו, וממילא אדרבה סלוקו של האדם מן העולם מתוך מצוה מדהוה עבורו זכות ועלוי. ועל זה אמר ר' יוסי "יהיה חלקי ממותי בדרך מצוה"!

ריח
נחלת
-
האזינו
האזינו

ועוד נראה לבאר ענין "קשה" ביזיוגים, דהרי הדמיון לקריאת ים סוף הוא כמו שאז לא ראו עם ישראל שום דרך ואופן לצאת מזה, כן בשידוכים אף שאין האדם יודע מהיכן יבא השידוך אבל שיאמין בהקב"ה שיושיעו כמו אז, דאצל הקב"ה אין כלל נ"מ בין נס לטבע, אצלו הכל אחד, ולכן כשהאדם יאמין שהקב"ה הוא כל יכול אז אפי' הקשה יהפך להיות בקל.

האנשים השלמים מכפרים ביסוריהם "כקרבן צבור"

תכלית בריאת המין האנושי היא להגיע למצב בו יהיו צבור של בני אדם שלמים, שהם ראויים להדבק בהקב"ה לנצח ולהתענג על קרבת ה', וכדי להביא את העולם למצב זה סדר הקב"ה שהאנשים השלמים והחשובים יוכלו לתקן בעד אחרים ותפגע בהם מידת הדין במקום לפגוע בכלל העולם. ובאופן זה הם מכפרים על הדור כ"קרבן-ציבור" אמנם כיון שהם בעצמם צדיקים וראויים לטוב הרי שמידת הדין "מתפייסת" בפוגעה במעט מהם במקום לפגוע ברבים החוטאים.

לפעמים באים יסורים על הצדיקים מצד ההנהגה הנסותרת"

לפעמים באים יסורים על האנשים היראים והשלמים לא כ"קרבן-ציבור" אלא כדי להביא את העולם לשלמות תיקונו [והוא מה שבארנו בענין "ההנהגה הנסותרת" כנ"ל] אמנם כמובן שאנשים שלמים אלו אשר סייעו ביסוריהם לתקון הבריאה יהיו לעתיד לבא מהראשונים הקרובים אל השי"ת ונהנים מזיו השכינה.

יש ובאים על האדם יסורים מצד ה"גלגול" שעליו לתקן

עוד שורש נוסף יש להנהגת ה' את בראיו. שלפעמים תבוא נשמה אחת לעוה"ז פעמים שונות בגופים שונים ועי"ז תוכל לתקן בפעם אחת את אשר קלקלה בפעם אחרת או להשלים מה שלא השלימה, ובזמן התחיה תתחלק הנפש לחלקים, וכל חלק יקום עם

אוצר החכמה

שמים, יום אחד כשלשה חדשים אחר שחזר

בתשובה נסע באטובוס, והערבים ימ"ש הטמינו פצצה והאטובוס התפוצץ ל"ע, הבחור הנ"ל שהיה בין נוסעי האטובוס נהרג. חברו הטוב שהחזירו בתשובה כששמע על כך, שפך דמעות כמים על אובדן חברו, והיות והוא היה חברו הטוב הרגיש מחובתו ללכת לבקר את הוריו השכולים, אבל היות והוריו חילונים גמורים, חשש שמא כשיבא אליהם ישאלו אותו, הוא חזר בתשובה למה ה' הרג אותו וכדו'? ולא ידע לשית עצות בנפשו.

ע"כ קם ונסע להגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א ושאל אותו מה הוא יאמר להורים השכולים אם ישאלו אותו למה ה' הרג אותו חזר בתשובה שלימה, רבי חיים אמר לו, שיאמר להורים אולי באמת היה צריך למות לפני שלשה

שאל אביך ויגדך זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך [דברים ל"ב ז].

עיינ ברש"י שכתב "אביך", "אלו נביאים", "זקניך" "אלו חכמים", אבל בתרגום יונתן כתב "קרן בספרי אורייתא ויתנון לכון ובספרי נביא ויימרון לכון", פי דאם האדם יהיה לו איזה שאלה וירצה לברר את האמת ידע שיש לו לאן לפנות ולברר את הענין, או מפי הנביאים והחכמים, או בתורה עצמה, ותמיד יהיה להאדם האפשרות להגיע לחקר האמת.

אה"מ ii234567

אוצר החכמה

והנה יש להבין הניחא ענינים הנוגעים לתורה ומצות, אבל ענינים אחרים מפני מה האדם צריך לשאול ת"ח וכדו' הרי הקב"ה נתן לו שכל, א"כ שבו יחליט כל החלטה הצריכה לו? אלא כיון שהאדם צריך לחיות לפי התורה הקדושה, לכן צריך בכל דבר ודבר לשאול ולברר את "דעת התורה", ואינו יכול להחליט בשכלו הדברים הללו, וביותר יש לנהוג כן כיון שהאדם בדרך כלל משוחד ויש לו נגיעות בדבר ואינו יכול להכריע עפ"י האמת, משא"כ כששואל ת"ח ואומר לו עפ"י דעת תורה מה צריך לעשות כיון שאין לו כלל נגיעות אומר לו האמת.

ומעשה היה בבחור חילוני שהחליט יום אחד לחזור בתשובה בעצת חברו הטוב שחזר בתשובה לפניו, ומיום ליום הבחור התחזק בתורה ויראת

למעשה פרשת חיי שרה

חדשים, ורק הקב"ה ריחם עליו והשאיר אותו	-
בעולם עוד שלשה חדשים כדי שיזכה לשוב בתשובה.	ב-
	444
ובין ד'1548	-
התשובה הזו לא כ"כ מצאה חן בעיניו, כי איך יאמר להורים חילונים גמורים דברים כאלו, הוא חשש שיאמרו לו האם רבי חיים היה בשמים, איך הוא יודע ?, וכדו', אבל בטח בזכותו ותורתו של רבי חיים והלך לנחם את ההורים השכולים, איך שהוא נכנס פנה אליו האבא וזעק עליו תגיד לי למה הוא מת הרי הוא התחיל לשמור את הדת ולהיות בחור טוב למה אלוקים לקח אותו .?	-
אוצר החכמה	-
החבר פתח את פיו ואמר, תשמע ידעתי וחששתי על שאלתך והלכתי לרבי חיים קניבסקי והוא אמר לי לאמור לך כדברים האלו: "אולי באמת היה צריך למות לפני שלשה חדשים, ורק הקב"ה ריחם עליו והשאיר אותו בעולם עוד שלשה חדשים כדי שיזכה לשוב בתשובה". כשהאבא שמע את התשובה הוא עמד המום ונדהם ולקח לו כמה רגעים להתאושש, כשהתאושש החל לבכות ואמר "אני מאמין שזו האמת"...	--- הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה --- נחלת צבי - דברים: פינטר, אלעזר יהודה ליב בן פנחס {2}{12} עמוד מס: 226 הודפס ע"י אוצר החכמה
אוצר החכמה	נחלת
1ה	האוני
1234567	האזינו
המשיך האב ואמר: לפני כשלשה חודשים הוא היה עדיין בצבא, יום אחד החליטו בצבא לצאת לאיזו פעולה בלבנון, והוחלט שהפלוגה שלו תצא לקרב,	צבי ריט

למעשה פרשת חיי שרה

- ובני גם רצה לצאת לשם, אבל המפקד משום מה
- החליט שהוא לא רוצה שבני יצטרף, וכמה שבני
- התחנן המפקד התעקש ולא רצה בשום אופן לצרפו,
- ומחמת כן בני ביקש רשות לצאת מהצבא, ונתנו לו,
- ואז החל תהליך חזרתו בתשובה, כל אותה הפלוגה
- שיצאה ללבנון נהרגו, בני היחידי שנשאר בחיים, כעת
- שהוא נהרג אני מאמין שהיה לו זכות מיוחדת שנשאר
- לחיות כדי לחזור בתשובה, "יהי שם ה' מבורך מעתה
- ועד עולם"...
- ועוד נראה לבאר הפסוק דכשיש להאדם איזה
- ספק או שאלה, שלא ישמור זאת בליבו אלא ילך
- לשאול ולברר עד שישגיג את האמת, ונראה דזה
- הביאור בהא דאיתא במסכת אבות פרק ב' משנה ה'
- "ולא הגישן למד", שצריך כל דבר ודבר לשאול, אין
- איסור לשאול שאלות שמציקות להאדם החושב,
- אבל יש איסור להשאר עם שאלות ועם ספיקות
- באמונה דאז חסר לו באמונה, והתורה באה ואומרת
- לנו גם את מי לשאול מי הם האנשים הנכונים לכך,
- והם "אביך" "זקינד", או לעיין בתורה ובנביאים, ולא
- ח"ו אנשים שאינם הגונים לכך.
- ומסופר שפעם בא איזה משגיח בישיבה לראש
- ישיבת המתמידים בירושלים רבי ליבל מינצברג
- שליט"א ושאל אותו רבי מה עושים אם יש לאיזה
- בחור שאלות באמונה, ענה לו רבי ליבל אז עונים לו,
- התפלל המשגיח ושאל אותו באמת כן! ענה לו רבי
- ליבל בודאי! אז אמר לו המשגיח אותו בחור זה אני,
- כבר שנים אני מסתובב עם כל מיני שאלות באמונה
- והשקפה ואני זקוק לדון בהן,

נהיה "וישמן ישורון ויבעט" כמו שכתב שם בהמשך
 לבאר ענין ה"ויבעט" וז"ל "וישמן ישורון ויבעט".
 "והנה גם בעלי העיון שבהם הנקראים ישורון מן
 אשורנו ולא קרוב עשו כמו הבהמות הבעוטות בבני
 אדם שנותנים להם מזון".

ואח"כ כשהשפע הולך ומסתלק מהם, יש להם
 טענות על הקב"ה אבל אינם יודעים שכל זה בא
 מחמתם שלא עשו עם המזון מה שהיו צריכים
 לעשות עמו, כדכתיב במשלי (י"ט ג) "אולת אדם
 תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו", ואינו יודע שבא
 מאיוולתו ולא מהקב"ה, וכן כתיב באיכה (ג' ל"ח)
 "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב", אלא הכל נובע
 ממעשי האדם, ולכתחילה הקב"ה נתן על אף שיודע
 מה יהיה כדי לא למנוע מהם הבחירה בפועל.

אה"ח 1234567

וכן יש להסתכל על כל הצרות שבאו עלינו
 בעוונותינו הרבים, וזה מש"כ בספורנו "שמנת עבית
 כשית". "הנה אתה ישורון קהל תופשי התורה ובעלי
 העיון פנית אל התענוגים הגשמיים ובזה עבית מהבין
 דקות האמת כאמרו וגם אלה ביין שגו ובשכר תעו
 כהן ונביא, כשית, כאמרו כי טח מראות עיניהם
 מהשכיל לבותם". ואנו תפילה שבקרוב ישלח לנו את
 משיחו, ונזכה לגאולה שלימה.

ולפ"ז יבואר הא דכתיב בשמות (ב' כ"ג) "ויהי
 בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים ויאנחו בני
 ישראל מן העבודה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים
 מן העבדה, וישמע אלקים את נאקתם ויזכר אלקים
 את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב". והנה יש

-- הדפסה ברזולוציית מסך - להדפסה איכותית
 הדפס ישירות מן התכנה ---- נחלת צבי - דברים:
 פינטר, אלעזר יהודה ליב בן פנחס {2}{12} עמוד מס:
 227 הודפס ע"י אוצר החכמה

רק

נחלת

האזינו

האזינו

צבי

ישב איתו רבי ליבל כמה שעות ופשט לו את כל
 ספקותיו ושאלותיו, עד שקם אותו משגיח ואמר
 לרבי ליבל "הצללת אותי!..."

ברכת השפע ירכבהו על במתי ארץ ויאכל תנובת
 שדי וינקהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור, חמאת
 בקר וחלב צאן עם חלב כרים ואילים בני בשן
 ועתודים עם חלב כליות חטה ודם ענב תשתה חמר,
 וישמן ישרון ויבעט שמנת עבית כשית ויטש אלוה
 עשהו וינבל צור ישעתו [דברים ל"ג י"ג-י"ד-ט"ו].

אוצר החכמה

עיין בספורנו "ודם ענב תשתה חמר". מיין הענבים
 היה ראוי לשתיה בלתי רב מלאכה בו ובכך היו
 מתפרנסים שלא בצער וכל זה עשה להם האל ית' כדי
 שיהיה להם פנאי לעסוק בתורה ובמצות", וא"כ כל
 מטרת נתינת השפע היה בשביל עבודת השי"ת, אבל
 כשלא ניצלו השפע ללימוד התורה ועשיית המצות אז

המותריות עד אשר לבו רחב וזך לעיין במושכלות וכו', וכבר אמרנו שמילה הצונית זו היא סיבה למילה פנימית מערלת הלב, כשימול ערלת לבו אז יהיו הדרי לבו רחבים והמה פתוחות להבין ולהשכיל, עכ"ל. ובשו"ת רע"א (מהדו"ק סי' מב) ביאר בזה מש"כ הלבוש (יו"ד רסה, א) בבאור ברכת להכניסו בבריתו של א"א, שאינו על המילה, אלא שע"י המילה מכניסו לתורה וכו' עי"ש.

וכן כתב התפא"י (קנים ג, ו ע"ב), בהא דאמרינן התם, זקני תורה כל זמן שמוזקנים דעתם מתישבת עליהם שנאמר בישישים חכמה, וז"ל: כשמוזקין הת"ח וכח גופו מתחיל להיות נראה כמתרופף, אז אדרבה כח שכלו מתוסף ומתחזק בעזרתם מקודש, וע"י זה מוסיפין שלימות להנשמה מדכבר נח רוגזיה דיצר הרע וכו', וע"י זה יוכל כח שכלם לפרוש כנפיו לתימן ולהזדקק היטב בתורת ה', עכ"ל [וכ"כ הכלי יקר (בא יג, טז): השכל והחומר הם כצרות זו לזו, כשזה קם זה נופל, וכאשר יענו את החומר כן ירבה כח השכלי וכו', ויעידו על זה זקנים עם נערים, כי בעוד היות האדם נער ובער וכח חמרו בתוקפו, אז כח שכלו חלש, וכאשר יבא בימים וכח חמרו הלוך וחסור, יתגבר שכלו וכו', שהרי בישישים חכמה ואורך ימים תבונה].

ויש להעיר, ממה שהובא בספרים הק' בשם הזה"ק (תולדות קלח, א): אצטריך יצר הרע לעולם כמיטרא, דאלמלא יצה"ר חדותא דשמעתתא לא ליהו.

להבין מדוע רק אחרי שנאנחו מן העבודה אז היה וישמע אלוקים?.

- הדפסה ברזולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה --- נחלת צבי - דברים: פינטר, אלעזר יהודה ליב בן פנחס {2}{12} עמוד מס: 228 הודפס ע"י אוצר החכמה

ב. תפילת אברהם על בני יעקב ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם (יב, ו) עד מקום שכם, להתפלל על בני יעקב כשיבואו להלחם בשכם (רש"י) יש לעיין, איך אומר אברהם (להלן טו, ב): 'ואנכי הולך ערירי וגו' כסבור שלא יהיו לו בנים [כמו שפירש"י שם שאין לו יורש], והלא כאן עמד והתפלל על בני יעקב כשיבואו להילחם בשכם, הרי שידע שיהיו לו בנים.

עיון הפרשה גליון קפ"א עמ' קסד

אלא יש לומר שבדך הטבע אין לו בנים וזה מה שאמר כאן אבל ידע שע"י תפילה יהיה לו בנים

ח. בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם (ז, יא)

בעוללות אפרים (ח"ג עמוד יג מאמר שצא שצב) כתב: בהמולו מערלת לבבו הוא מרחיק התאות

ובספר פרי צדיק (ר"ח סי' י) ביאר בזה הא דאיתא בקדושיין (דף ל): בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, והיינו היצר שבא הקב"ה שהוא החשק והחמדה, בראתי לו תורה תבלין, שיכניס החשק והחמדה לדברי תורה, כמו שיהיה לעתיד לבא שישאר היצר להיות חמודי דאורייתא, שלא יהיה רעב ללחם ולא צמא למים, כי אם לשמוע את דבר ה' עי"ש. נמצא שכח היצר הוא זה המוליד את חמדת הלימוד, בתנאי שיכונו לדברי תורה, עליהם נאמר (תהלים יט, יא) 'הנחמדים מזהב ומפז רב', ואיך זה מתישב עם מה שהובא לעיל, שכח היצר הוא סתירה ללימוד תורה. הגאון רבידוד פלק שליט"א מח"ס 'ענינו שליוס' זבתורתו יהגה, ירושלים.

falk@neto.bezeqint.net

ידוע משלו של הגה"ק ה' חפץ חיים' זי"ע ל' אורח' שנקלע לכפר פלוני לשבות שבתו, והנה ביום השבת קודש רואה האורח כי הגבאים בביהכנ"ס דשם נוהגים במנהגים שונים ומשונים... לפתיחת הארון נתכבד יהודי מתושבי ה' מזרח', לאחמ"כ עמדו וקראו לעליה הראשונה נער צעיר מתושבי צד מערב, משם המשיכו לקרן צפונית מזרחית שם נקרא שוב נער צעיר לעליה ה', ול'שלישי' נקרא זקן מופלג מצד דרום, 'רביעי' מצפון, ו'חמישי' מהכסא השביעי שבאמצע ביהכ"נ... והיה נראה בעליל כי הללו מבולבלים בדעתם, עד שאין קוראים לעליות לפי איזה סדר. בר הבנה כלל וכלל, לא לפי 'אלפא ביתא' לא לפי סדר ישיבת ביהכ"נ וגם לא לפי 'זקן זקן קודם'... בגמר קריאת התורה לא אזר יותר כח ופרץ

עיון הפרשה גליון קפ"א עמ' קעא

ויש לישב שההנאה היא כאשר הוא יודע שיכול לנצחו וכאשר המלחמה היא שקולה אבל אם כח היצר הוא חזק ממנו ומימלא אינו יכול לנצחו וטעון קושי רב אין בזה הנאה כמו שמי שתאמץ יותר מכוחו בעבודת ה' שסופו שיפול

כתב הרב אלימלך בירדמן שליט"א באר הפרשה לך לך תשפ"א

באהבה ושמחה... ויבין כי הוא נתון 'בידים טובות' – הקב"ה הדואג לו ולמחסורו יותר ממה שיש בידי אדם לדאוג לעצמו, אין לנו אלא לשמוח ולסמוך עליו בעיניים עצומות'.

עוד כיו "ב המושיל ה' חפץ חיים' למי שנכנס לביהכ"נ בעת שאמרו הקהל בפסוקי דזמרה, והנה הוא שומע אותם לאמר 'שומר ה' את כל אוהביו ואת כל הרשעים', ותמה עד מאוד על מה זכו אותם רשעים לשמירה מעליא. לאידך, רעהו נכנס באמצע התפילה ושמע אותם אומרים 'את כל אוהביו ואת כל הרשעים ישמיד', ונרעש כולו מפני מה נגזרה כליה על ראשם של הצדיקים ח"ו, והרי 'חלילה לך להמית צדיק עם רשע' (בראשית יח כה). עד שבא פיקח אחד ואמר, הקב"ה דיין אמת הוא, וכל 'קושיותיכם ותמיהותיכם' אינם אלא מאחר שאינכם קוראים את הפסוק כדבעי מרישיה ועד סיפיה - 'שומר ה' את כל אוהביו, ואת כל הרשעים ישמיד', שכן הוא בדין, את הצדיק יאהב ה', ואת הרשע יעניש. אך כאשר מביטים הנכם רק בחלקו של הכתוב, סבוכים אתם בכל מיני קושיות ותמיהות. אי אפשר לאדם 'לדון' בכבשונו של עולם רק אם ידע את כל המאורעות בעבר הווה ועתיד, ולא רק על הנראה לעיניים בשעה אחת בלבד, אזי יכיר שאין שום קושיא על הנהגתו של הקב"ה, על מה עשה ה' ככה, כי הצור תמים פעלו, קל אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא.

בפני הגבאי בטענה יואיל נא בטובו לתת מקומו לאנשים המבינים בעסקי גבאות' ולא ינהיג מע "כ את ביהכ"נ לפי שגוענותיו ובלבוליו... שחק הגבאי, ואמר, הנה אורח אתה אשר בין לילה באת הנה ובין לילה פונה אתה לדרךך, וכי כך ברצונך להבין את הנעשה כאן, אם תרצה קבע מקום מושבך כאן לכל הפחות למשך חצי שנה אז יעלה בידך להבין את הנעשה, כי הנה פלוני היושב ראשונה במזרח קיבל לפני כשבוע עליה לרגל יא"צ (יום השנה) שהיה לו, זה השני בסמוך לו נתכבד בשישי לפני כג' שבועות כאשר נערכה שמחת הנישואין לנכדו החשוב, השלישי היושב לידו יעלה ויבוא למפטיר בעוד כחודש ומחצה לרגל יא"צ של אבי אמו... על כן לא נתכבדו כל אלו בעליה' היום, ומה ש'נער צעיר' נתכבד ראשונה, כי עליה זו של 'כהן' היא ובשבוע זה נסעו מכאן כל משפחת 'כהן' ולא נשאר לנו אלא כהן זה לבדו... 'סדר' יש כאן שבמשך מחצית השנה יעלה כל אחד מבני העיר לעליה לתורה, ומה לך כי נזעקת – אין בידך להבין את הנעשה בתור אורח לרגע... כיו "ב אמר החפץ חיים, אנו באים לזה העולם כ'אורחים' על 'מאה ועשרים' שנה – לא ידענו מה היה בזה העולם לפני ירידתנו ולא נדע מה יקרה מחר בזה העולם, היאך נרצה להבין את הנעשה כשאין בידינו 'תמונה ברורה' כלל וכלל... וכי ידענו מי היה כאן לפני מאתיים שנה ויותר שעתה עליו להשלים כדי תיקונו ענין פלוני (ב'גלגול')... וכי ראינו מה היה לפני שלושת אלפי שנה במקום פלוני... ע "כ כל איש על מקומו ינוח בשלווה והשקט ויקבל גזירת שמים

ויצוהו לתפור לו מבד זה בגד נאה ומהודר ביותר – גם נתן לו חוטי זהב וכסף לשזרם בתוככי הבגד... החייט הכניס כל אונו ומרצו וישם לילות כימים עד שהוציא מתחת ידו בגד אשר עין לא ראתה כמוהו... כאשר הופיע הפריץ בנשף הדור בלבושו היללו הכל את מעשה האומנות שבתפירת הבגד. אך פשוט הוא שהדבר עורר קנאה בקרב הגויים – אנשי החצר של הפריץ, והללו החלו לרנן ולהוציא לעז על היהודי שגנב לעצמו חלק נכבד מהבד היקר ובפרט מחוטי הזהב וכסף.

והנה חזקה על 'לשון הרע' שתתקבל ובפרט כאשר המספר הוא נכרי על יהודי, הדברים נכנסו בלב הפריץ שמייהר לקרוא ליהודי ותבע ממנו שיחזיר לו מיד את ה'גזילה', לעומתו טען החייט שלא נטל לעצמו שום פיסת בד וכל אשר בא לידו נכנס בבגדו של הפריץ יר"ה. ואל 'ישאלני הפריץ כי הבגד קטן במידתו מהבד אשר ניתן לי – כי על הפריץ לדעת פרק במלאכת החייטות, וכל בגד עשוי מקיפולים הרבה ורק נראה כי אין כאן את כל הבד... הפריץ לא קיבל את דבריו, וחזר ותבע בתוקף את שארית הבד, היהודי ניסה לתאר בפני הפריץ כיצד הבגד עשוי ומדוע הוצרך להשתמש בכמות כה רבה של הבד היקר, אך ללא הועיל. בצר לו ביקש החייט את הבגד, וכשניתן לו החל לפרום ולפתוח את כל התפרים והקשרים ובין רגע לא היה כלל בגד לפנייהם אלא חתיכות חתיכות של בד ולצידם הרבה חוטי זהב וכסף, ותעל חמתו של הפריץ – ויזעק זעקה גדולה

כעין זה כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (תו"מ השלם סוף פרשת בראשית), שהנה מבואר בדברי חז"ל שהבל הצדיק לא ארכו ימיו בעולם יותר מחמישים יום (בר"ר כב ד), ואילו קין האריך ימים באופן מופלא ביותר, והיו שנותיו אלף ושש מאות ושישה וחמישים (1656), (ולכאורה לקתה מידת הדין, כי רשעי עולם השגו חיל, ואלו הבל נפטר בדמי ימיו ממש. אמנם ב'סופו של חשבון', כל יוצאי חלציו של קין מתו ונמחו במבול, ולעומתו, כל ברואי העולם הם תולדות נח שהוא מזרע שת שהוא גלגולו של הבל, נמצא שמהבל יש זכר וקיום, ואילו מקין לא נשאר ממנו מאומה, אלא שהתברר החשבון רק לאחר שנים רבות עד מאוד...

וכן מצינו במדרש (אלה אזכרה) כלשון ה'פיוט' על עשרת הרוגי מלכות (בחזרת הש"ץ) של תפילת מוסף ביום הכיפורים לאחר שמוזכר שם שהחליט הרשע הבליעל להפשיט את עורו של ר' ישמעאל כהן גדול שרפי מעלה צעקו במרה זו תורה וזו שכרה, 'יצאה בת קול משמים אם אשמע קול אחר אהפוך את העולם למים לתוהו ובוהו, והרבה ראו כן תמהו, שאין כאן תשובה מן השמים אלא אזהרה שישתקו ולא ישאלו על הנהגת שמים. וביאר הגה"ק הגר"ש קלוגער זי"ע שאדרבה, תשובה נפלאה יש כאן, וביאר במשל לפריץ אשר איזוה לעצמו בגד מיוחד ומפואר שבו יוכל להתגאות ולהתהדר בפני חבריו בנשף גדול שעמד לערוך לרעיו הפריצים, עמד הפריץ וקנה במקום מרוחק בד יקר ביותר, ויקרא לחייט יהודי,

למעשה פרשת חיי שרה

משה במתיקות ובמאור פנים, אכן, איך אוהז רק בחצי מהמעשה, כי 'הסיפור' עדיין לא הסתיים ... המתן מעט ותתאזר בסבלנות וכבר תראה כיצד הכל היה בחשבון להביא לידי טובתך השלימה, ועוד תאמר בפה מלא 'אודך ה' כי אנפת בי'...

מקדש הלוי

הכרת הטוב לבעלי אכסניא

וילך למפניו מנגב ועד בית אל עד המקום אשר היה שם אהלה בתחלה בין בית אל ובין העי (י"ג, ג')

ופרש"י (והוא מגמי ערכין דף ט"ז, ע"ב): "וילך למסעיו - כשחזר ממצרים לארץ כנען היה הולך ולן באכסניות שלן בהם בהליכתו למצרים, למדך דרך ארץ שלא ישנה אדם מאכסניא שלו."

הנה בדברי רש"י המתבססים על דברי חז"ל - עומדים אנו על ענין מיוחד: שלא ישנה אדם מאכסניא שלו. ולכאורה, מה טעמו של דבר? מדוע כה הקפיד אברהם לשוב לאותן אכסניות בהן לן בדרכו למצרים - גם כאשר עשה את דרכו בחזרה אל ארץ כנען?

ונראה לומר, כי בשעה שיצא אברהם מכנען למצרים - הוא היה עני ואביון - כמו שכתב רש"י כאן בשם חז"ל, ומטבע הדברים לא רבים היו האנשים אשר חפצו לארחו... רק טובי הלב ביותר, בעלי החסד -

ומרה, מדוע השחתת את הבגד. וישיבהו החייט, ויאמר, ראה ראיתי שאיך יורד לסוף דעתי והבנתי שלא ידע מר 'חייטות' מהי גם אינו סומך על ידיעותי בחייטות על כן אמרתי 'אני את נפשי אציל' - אין בפני אלא ברירה אחת, לפתוח את כל קשרי ותפרי הבגד אז ייווכח מר במו עיניו שהבד שניתן לי נמצא כאן בשלימותו.

והנמשל מובן, הקב"ה ענה כנגדם, אין בידכם להבין כלל חשבוננו של עולם בהיותכם כאן בעולם באמצע הנהגה של 'ששת אלפי שנים'... אם תרצו תשובה והסבר על הנהגתי בזה העולם, ברירה אחת בידי - להחזיר את העולם לתוהו ובוהו, כלומר, כקודם בריאתו של עולם, ואראה לכם דבר דבור על אופניו מתחילת הבריאה מדוע יארע כך וכך, ומה החשבון בהיזק פלוני וכו' וכו'... כאשר תראו את התמונה בשלימותה אז תכירו לדעת שהכל בחשבון וסדר ללא כל פגם ועוול.

מעשה היה באיש יהודי 'קשה יום' אשר הרבה צרות וייסורים עברו עליו והרגיש בנפשו שאיך רע ומר ירדפוהו כל ימי חייו; ושפך ליבו בפני הגה"צ רבי משה קליערס זצ"ל גאב"ד טבריא, נענה לו רבי משה בלשון תימה, מדוע אתה מספר לי רק חצי סיפור, וכבר נודע פתגם העולם שרק לשוטה מראים חצי עבודה... התפלל האיש מאוד על דברי רבי משה, ואמר לו 'מחול נא רבינו אך לא זכיתי לירד לעומק דעתו, ואיזה חצי שיעור יש כאן... השיב לו רבי

למעשה פרשת חיי שרה

למה אברהם אבינו רוצה לקחת מתנות בעבור שרה

ביאר הרב מקדש הלוי

כל ישראל ערבים זה לזה אמרי נא אחתי את למען
ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך (י"ב, ב, י"ג)

ופרש"י: "למען ייטב לי בעבורך – יתנו לי מתנות".
לכאורה, פירושו של רש"י בדבריו של אברהם אבינו
- מעוררים פליאה נשגבה: היתכן שאברהם אבינו,
הגדול שבנפיקי-הרוח, אשר דבקותו בקב"ה היתה
ללא רבב, חפץ לקבל מתנות מהמצרים, ולא זו בלבד
שהוא חפץ בכך - אלא אף אמר זאת במפורש? הלא
שלמה המלך, החכם מכל אדם - כבר אמר (משלי
ט"ו, כ"ז): "שונא מתנות יחיה", וכלום יתכן לומר
שדווקא אברהם אבינו חפץ באותן מתנות בלתי
ראויות?

זאת ועוד. אם נתבונן בסדר הדברים בפסוק - יתעצם
הפלא שבעתים... שכן לפירושו של רש"י נמצא,
שהטעם הראשון שהזכיר אברהם אבינו כאשר ביקש
משרה שתאמר שאחותו היא - הינו: בכדי שיתנו לו
מתנות, ורק לאחר מכן הוא הוסיף טעם נוסף ואמר:
'והיתה נפשי בגללך!' וכלום יכולים אנו לקבל
שאברהם אבינו חפץ במתנות יותר מכפי שחפץ
בחיים, עד שהקדים להזכירן לפני שהזכיר את
התועלת לעצם חייו?

הסכימו להכניס את אברהם אבינו בצל קורתם
ולארחו. לעומת זאת, בשובו ממצרים, לאחר
שהתעשר בה - הרי שפני הדברים השתנו מן הקצה
אל הקצה... עתה - היה אברהם נכבד בעיני הבריות,
וכל אחד ראה כבוד לעצמו להכניסו אל ביתו
ולארחו!

אכן אברהם, שם לב להבדל המשמעותי כל-כך
ביחסם של הבריות, והחליט לשוב אל אותן אכסניות
בהן לן בדרכו מצריימה... הוא החליט לחזור אל
בתיהם של אותם אנשים טובי לב שקיבלו אותו
מלכתחילה, ולזכות דווקא אותם בכבוד הכרוך בבואו
עתה אל ביתם - בכדי להכיר להם טובה על שניאותו
לארחו בעניו!

לשם כך, היה אברהם אבינו מוכן אף לוותר על
התנאים המושפרים יותר שבודאי יכול היה למצוא
בבתי העשירים שהזמינוהו עתה לסעוד על שולחנם,
וגם על כבוד המלכים שהללו יכולים היו להציע לו...
הוא העדיף להסתפק במועט, ובלבד שיוכל להכיר
טובה למארחיו מימי עניו ומרודו!

ובכן, את מידת הדרך ארץ' הו - מבקשת התורה
ללמדנו. היא מודגישה כי כאשר עולה אדם לגדולה -
עליו לשוב אל אותן אכסניות אשר קיבלוהו בחום
ובאהבה בימי עניו ועליבותו, וממרומי הצלחתו
העכשווית - ליזכור את הקירבה שקרבוהו הללו
בשעת דחקו!

למעשה פרשת חיי שרה

ובפרט תמוהים הדברים, לאור תגובתו של אברהם
אבינו להצעתו של מלך סדום בהמשך, כאשר ביקש
זה האחרון ואמר (י"ד, כ"א): "תן לי הנפש והרכוש
קח לך", ואילו אברהם אבינו נענה כנגדו והכריז (שם
כ"ב - כ"ג): "הרימותי ידי אל ה' קל עליון קונה שמים
וארץ, אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר
לך, ולא תאמר אני העשרתי את אברם!"

נמצא איפוא, כי אברהם אבינו לא ביקש מתנות בכדי
להתעשר על ידן - אלא בכדי להציל את חייו, ובוודאי
בנסיבות אלו - ראוי ונכון לקבל מתנות! כמו כן נמצא,
כי חלילה, אברהם אבינו לא הקדים את המתנות
לחייו, אלא שכוונתו היתה לומר כי על ידי שתאמר
שרה שאחותו היא - יתנו לו המלך והשרים מתנות,
וממילא גם המון העם ינהגו בו כבוד ולא יפגעו בו, ועל
ידי כך - וחייתה נפשי בגללך!

ומעתה, כלום יכולים אנו להבין כי דווקא עתה,
במקום בו לא מוגיע לו מאומה - אברהם אבינו מצפה
לקבל מתנות חנים מיד המצרים?
ונראה לומר, כי הנה, אצל הגויים - כל אדם חי לעצמו
עם בני משפחתו וידידיו, ואינו סובל אנשים זרים
הבאים בגבולו. הגוי, מרגיש כי כל אדם זר מחסר
מהם בעצם קיומו והמצאותו בסביבתם... הוא פוגע
בפרטיות שלהם, ועלול חלילה! אף לצפות להם
לעזרה - בפרט אם הוא עני ואביון ...
לפיכך, חשש אברהם אבינו פן ירחיקוהו אנשי
המקום, המון העם, וינסו לפגוע בו בשל עצם העובדה
שהגיע לגבולם לחפש טרף לביתו... לפיכך, הוא
ביקש משרה אשתו שתאמר שאחותו היא, בכדי

ומכאן, עלינו להתעורר, שלא נהיה אף אנו כאותם
הגויים אשר אינם מסוגלים לתפוס את טיבה של
הטבה לזולת מבלי שתהיה להם תועלת ממשית
מכך... הלא אנו, בני ישראל - נאמר בנו (שבועות דף
ל"ט, ע"א): "כל ישראל ערבים זה לזה", וכן נאמר
נביא (ישעיה מ"א, ו'): "איש את רעהו יעזרו ולאחיו
יאמר חזק!" עלינו להיות שונים איפוא מגויי
הארצות, לחפש כל הזדמנות להיטיב לאחינו, ולא
חלילה להיפך!

והזדמנויות מעשיות - לא חסרות... כאשר אנו רואים
אורח זר בבית הכנסת - אל לנו לחכות עד שהוא יגש
אלינו ויבקש כי נזמין אותו לסעוד על שולחנו... נפנה

דתלת אבהן (מה שגדולה חביבות עם ישראל משום חביבותם של ג' האבות). ואע"ג דכמה חכימין וחסידים הוו בישראל? מ"מ אבהן חשיבי טפי מנייהו טובא, משום דבזימניהן אכתי לא אתיהבת אורייתא ואפילו עירובי תבשילין נטר אברהם. ומסכת ע"ז דיליה ארבע מאה פירקא הוי (ובמסכת ע"ז שלו היו ד' מאות פרקים). וכן עביד בכל מצות, וכן עבדו יצחק ויעקב. וכיון דעד לא אתיהבת אורייתא עסקו כל כך באורייתא, אית לאחזוקי להו טיבותא טפי מדרייא דבתרייהון (מהדורות שלאחריהם) דחזו לאבוהון או דרביהון דעסקי באורייתא (שראו את אבותם או את רבם). ותו, תלת אבהן פרסימו אלוהותיה דקב"ה בעלמא ע"כ.

ומבואר שני חילוקים. א) שהאבות פרסמו את אלוהותו בעולם. ב) שאברהם למד והכיר את הקב"ה מעצמו בלא רב.

וכתב הראב"ד (פ"א מהל' ע"ז ה"ג): "תמה אני וכו' שהרי היו שם ועבר איך לא היו מוחים". ומבאר הכס"מ: "שאברהם היה קורא ומכריז אמונת היחוד, ואילו שם ועבר הגם שהיו מודיעים דרך ה' לתלמידיהם אבל לא נתעוררו לקרוא ולהכריז כמו אברהם, ועל כן גדלה מעלתו ביותר".

ובביאור הדברים מבאר החפץ חיים (בראשית יח, יט) שכל הצדיקים שקדמו לאברהם כל מגמתם היתה רק לעבוד את ה' בעצמם. לא כן אברהם אבינו שהתבונן בעצמו מה יהיה סוף הדבר שלא יבטל ח"ו כבוד ה' מן העולם, ולכן עמל בכל כוחו לפרסם

נא אליו אנו מיוזמתנו - ונתכבד בו! ודווקא אם הוא עני, ודווקא אם הוא בודד, אשר אין לנו כל סיכוי לקבל ממנו כל טובת הנאה שהיא - נתחזק שבעתיים בכבודו ובדאגה לטובתו, כי דווקא כן - החסד שנעשה יהיה חסד של אמת, ובו תבוא לידי ביטוי מעלתנו כ"ישראל קדושים" - להבדיל מגויי הארץ!

באהלה של תורה / הרב יהודה אייזנשטיין, מח"ס 'אהל מועד', כולל ישיבת מיר ירושלים

אברהם לעומת שם בן נח (הגם שאברהם למד את עמוד החסד מ'שם בן נח' אעפ"כ לא זכה שם להיות אבי האומה)

ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לא-ל עליון (יד, יח)

א] הנה בזמן אברהם היו כמה גדולים עובדי ה', ואף היה שם בית מדרש גדול של שם ועבר. ושם ועבר עצמם היו בדרגת נביאים כמו שנא' (שם יד, יח) "ומלכי צדק מלך שלם כו' והוא כהן לא-ל עליון". ואעפ"כ לא זכו שיצא מהם האומה הישראלית, כי אם מאברהם אבינו.

והטעם שלא זכו הצדיקים ההם שיצא מהם האומה הישראלית, מבואר בספר 'מגידי מישרים' למרן הב"י (פר' לך לך). שם מובא בזה"ל דהא חביבותא דקב"ה עם ישראל טובא משום חביבי

"עמוּדוֹ של עולם" שממנו יתחיל הבנין של עם ישראל.

עוד יש להתבונן. מה שאנו רואים ששם זכה להיות כהן כמו שנא' (בראשית יד, יח-כ) "ומלכי צדק כו' הוא כהן לאל עליון" ולכן "ויתן לו (אברהם) מעשר מכל". ומובא בגמ' בנדרים (לב, ב) שביקש הקב"ה להוציא כהונה משם שנאמר "והוא כהן לאל עליון" אך כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם שנאמר (שם, יט) "ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ וברוך אל עליון". והיינו דכתיב "והוא כהן לאל עליון" הוא כהן ואין זרעו כהן.

ועלנו להבין מהו המיוחדות של 'שם' שזכה למעלת הכהונה. ומדוע הפסיד מעלה זו בהקדומו ברכת אברהם לברכת המקום.

"ומלכי צדק מלך שלם"

[ג] כדי לבאר את עמוד העבודה של אברהם אבינו ואת אופי העבודה של שם, עלינו להקדים במדרש פליאה.

הנה בתורה נאמר (בראשית כב, יד) "ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה". ועוד נאמר (שם יד, יח) "ומלכי צדק מלך שלם" ואיתא בתרגום "ומלכא צדיקא הוא שם בר נח מלכא דירושלים".

ואמרו חז"ל (ב"ר נו, י): אברהם קרא אותו יראה. שנאמר "ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה". שם קרא אותו שלם שנאמר "ומלכי צדק מלך שלם".

אלוקותו לעין כל. והיינו שאברהם דאג לא רק לעבוד את ה' בעצמו – וכן יצחק ויעקב וי"ב השבטים כולם הלכו בדרך זו לזרז אנשים לעבודת ה' כמו אברהם. ובגלל שאברהם התחזק בכל כוחו לזרז את כל הנבראים שיכירו אלוקותו וילכו בדרכיו על כן יצאה ממנו האומה הישראלית עובדי ה'. וזהו מש"נ (שם) "ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום כו' כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' כו'" – משא"כ אחרים לא היתה בהם מדה זו.

ומסיים החפץ חיים, שאם אנו מזכירים תמיד זכות אבות: אנו צריכים להתנהג כ"ב בדרך זו לזרז אחד את חבירו וכ"ש את בניו לעבודת ה' עכ"ד.

אופי העבודה של שם

[ב] אולם מוצאים אנו בדברי חז"ל (תנ"כ"א פרק כב) על אופי העבודה של 'שם' שגם כן ניסה להשפיע על בני דורו בפומבי.

שכך אמרו שם: ולא זו בלבד אלא שכרו של שם הגדול שנתנבא ארבע מאות שנה על כל אומות העולם ולא קיבלו ממנו. אמר להן, מקבלין אתם עליכם את התורה?! אמרו לו, מה כתוב בתורתך? אמר להם, לא תרצח לא תנאף לא תגנוב לא תענה לא תחמוד. אמרו לו, כל אילו דברים יפין הן ולא קיבלו מלכותך עליהן עכ"ד.

וא"כ עלינו להבין מהו מיוחדות העבודה של אברהם אבינו יותר משם, שרק אברהם זכה להיות

היינו ישנים אלא נותנים היינו לפני זה ולפני זה כל הלילה.

וזה היה העבודה של 'שם' לתקן את המדות והפעולות שהיו מושחתים כמשי"נ (שם ו, יב-יג) "כי השחית כל בשר דרכו כו' ומלאה הארץ חמס", וכל לימודו היה לתקן את המידות והתכונות בכל החי.

ולכן אנו מוצאים בחז"ל ששם היה משפיע על בני דורו בענינים של 'בין אדם לחבירו'. ולפיכך כששאלוהו מה כתוב בתורה? אמר להם איסורי רציחה, ניאוף, גניבה, לא תענה, ולא תחמוד.

לא כן אברהם שהתפלסף מאוד בחכמה ולימד כל דרכי הטועים והתווכח עמהם בעיני אמונה, וחקר בשכלו כי יש ה' אחד משגיח על הכל ולא מסר השגחתו לכוכבים וכדו'. ולכן אברהם מתבטא בלשון 'יראה' כמשי"נ "אשר יאמר היום בהר ה' יראה" דהיינו שכל מוגמתו היתה שיתגלה אלוקותו לעיני כל בשר עכ"ד.

ועפ"ז יש לבאר מדוע זכה 'שם' להיות כהן – מאחר שכל יסוד הכהונה הוא להיות עומד ומקריב בשביל ישראל. והרוצה בשגגה יושב בערי מקלט עד מות הכהן הגדול כי היה לו לכה"ג לבקש רחמים על דורו ולא ביקשי'. וכן יסוד הכהונה הוא להיות הכלי

אמר הקב"ה, אם קורא אני אותו 'יראה' כשם שקרא אותו אברהם שם אדם צדיק מתרעם, ואם קורא אני אותו 'שלם' אברהם אדם צדיק מתרעם. אלא הריני קורא אותו 'ירושלים' כמו שקראו שניהם 'יראה' 'שלם' – ירושלים ע"כ.

גם עה"פ ביחזקאל (מח, לה) שנאמר "ושם העיר מיום ה' שמה" – פרשי"ו וז"ל "ושמא דקרתא דמתפרש מיומא די ישרי ה' שכינתיה תמן". כלומר לא יקרא לה שם אחר אלא שם הראשון שהיה לה מיום שעקד אברהם את יצחק בו שם שקרא לו 'יראה', והיא היה שמה 'שלם' הרי ירושלים.

ועלינו לבאר מה מבטא השם 'יראה' ומה מבטא השם 'שלם'. ומהו עומק התרעומת של אברהם ושל שם אם לא יקראו לירושלים בביטוי הזה. ומהו הפשרה לקרוא לירושלים בשני הביטויים יחד.

בביאור הענין כתב ה'משך חכמה' (בראשית כב, יד) עפ"ד חז"ל (מדרש תהלים מזמור לו) שאברהם שאל את מלכי צדק באיזה זכות יצאת מן התיבה? ואמר לו בצדקה שהיינו עושים שם. אמר לו וכי מה צדקה היה לכם לעשות בתיבה, וכי עניים היו שם, והלא לא היו שם אלא נח ובניו ולמי הייתם עושין צדקה?! ואמר לו על הבהמה ועל החיה ועל העוף, לא

¹ כך מבואר בגמ' במכות (יא, א). וביאר הכלי יקר (במדבר לה, כה) לפי שאהרן מדתו השלום על כן היה לו להתפלל על בני דורו שאך שלום ואמת יהיה בימיו ולא תקראנה כאלה מקרה בלתי טהור זה. וראה בתרגום יב"ע (שם) שהוסיף שהטעם הוא מחמת "ולא צלי ביומא דכפורי בקודש קודשיא על תלת עבירן קשין דלא יתקלון עמא בית ישראל, בפולחנא נוכראה, ובגילוי

למעשה פרשת חיי שרה

אילולי שעשו צדקה עם בהמה וחיה ועוף לא היו יוצאין וכיון שעשו צדקה יצאו, ואני אם אעשה עם בני אדם על אחת כמה וכמה, באותה שעה נטע אשל בבאר שבע.

וא"כ איך יתכן לומר שלאברהם אבינו היה ויחזק עם 'שם' על הביטוי שלו "שלם" (שמורה על עסק ב"א לחבירו כדלהלן) מאחר שהוא עצמו עסק בזה והיה עמוד העבודה של ה"חסד" והוא היה התלמיד שלו בענין החסד.

לצורך הבנת הדברים צריכים אנו להביא את המשך דברי המשך חכמה שכותב לבאר שהלשון 'שלם' מבטא ומורה שכל המין האנושי הוא אדם אחד, וכל אחד הוא אבר מאברי האדם הגדול, וכל אחד נצרך לחברו, מושפע ומשפיע זה מזה, וכולם כאחד נושאים קיום מין האנושי ונצחיותו.³

כאיש אחד: ואילו כאן בדברי המשך חכמה מבואר את מדת ה'שלם': לא רק לגבי עם ישראל וצ"ע. אך יתכן דמה שעם ישראל התייחד בזה הוא רק אחר מתן תורה (אחרי שנהיו לעם) אבל קודם מתן תורה כל בני נח היו שוים בזה. ולכן מצינו לגבי דור המבול שכתב רש"י (בראשית יא, ט) שהגם שדור הפלגה חטאו יותר מדור המבול, מ"מ לא נענשו כמותם, מפני שדור המבול היתה מריבה ביניהם והם היו נוהגים אהבה ורעות ביניהם ולמדת ששנוי המחלוקת וגדול השלום. ויסוד זה מצינו במדרש (ב"ר לח, ו) שאמרו רבי אומר גדול השלום שאפילו ישראל עובדים עכו"ם ושלוש ביניהם אמר המקום כביכול איני יכול לשלוט בהן כיון ששלום ביניהם – ומשמע שהוא הנהגה מיוחדת אצל כלל ישראל. אמנם כאמור יתכן שקודם מתן תורה גם בני נח היו שוים בזה. (אמנם מה שמבואר מדת 'שלם' גם כלפי הצדקה שעשו עם הבע"ח זה ודאי צ"ע. וראה בס' 'מי באר' מאמר יא בעהרה). ומור הגאון הגר"כ שליט"א תירץ כלפי דור המבול, שרק בדור הפלגה כשהילק הקב"ה את האומות ותלה כל תיקון הבריאה בעם ישראל (כמש"כ בדרך ה' ח"ד

קודש להעביר את ברכת ה' לעמו – ולכן כהן ששונא את הצבור או הצבור שונא אותו סכנה הוא לכהן אם ישא כפיו, וע"ז תקנו בברכה "לברך את עמו ישראל באהבה" (משנ"ב קכח, לז). ולכן 'שם' שהיה עמוד העבודה של 'בין אדם לחבירו' זכה להיות כהן.²

חסד לאברהם

[ד] אמנם יש להקשות היאך יתכן לומר ששם התייחד בעבודה של 'בין אדם לחבירו' הרי אברהם אבינו מוגדר עמוד החסד כמש"נ (מיכה ז, כ) "חסד לאברהם".

ויתירה מזאת הרי מה שאברהם אבינו נטע אשל בבאר שבע, היה זה לימוד מהנהגותיו של שם. וכמו שמובא בדברי חז"ל (במדרש תהלים שם) שאברהם שאל את שם מכח איזה זכות יצאת מהתיבה? וענה לו בזכות הצדקה שהיניו עושים עם הבע"ח. ומסיפים חז"ל: אותה שעה אמר אברהם, ומה

דורו, וכמש"כ המבי"ט ב'בית אלוקים' (שער התפילה פרק יב) שגדולי הדור מחוייבים להתפלל על תיקון בני דורם כיון שהצ"ע ראוי שבתפילתו יתקיימו בני העולם כיון שזכו להיותם נמצאים בזה העולם בזמנו, מ"מ עיקר תביעה זו היא על הכה"ג כנ"ל (יסוד הדבר מבואר בפ"י קהילת יעקב' לרבי יעקב פארדו בהושע כ, ו).

² ובמקו"א ביארנו שלכן אהרן זכה במעלת הכהונה כי הוא היה עמוד העבודה של "אוהב שלום ורודף שלום" לעומת משה רבינו ע"ש.

³ הנה ה'שיח יצחק' (דרוש לפרשת שקלים) להגרי"א חבר וצ"ל כותב שכלל האומה הישראלית הוא דמות אדם שלם המורכב מאיברים וגידים שכולם משמשים לבריאות הגוף וחיותו שתוכל הנפש להיות שורה בו, ואם לא יהיה היחוד שבין האברים לא היתה הנשמה שורה בו. וביאר שלכן אמרו "כל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא" עכ"ד, והובא שם בשם הגר"י הוטנר וצ"ל שלכן עם ישראל מוגדר 'כאיש אחד בלב אחד' לעומת אה"ע שמוגדרים 'בלב אחד

מן דהוה חמי ההיא עקתא דהוה עקי ליה הוה אמר
 "ברוך אל עולם שאכלנו משלו" ע"כ.

הרי שאברהם אבינו השתמש בחסד שעשה
 במטרה כדי להשריש אמונה אצל בני דורו.

והענין הוא שמדת החסד של אברהם נבע מכח
 "והלכת בדרכיו", לידבק במדותיו של הקב"ה להיות
 מטיב מצד הנותן, מה הוא רחום אף אתה רחום – מה
 הוא חנון אף אתה חנון. וכמו ששינוי באבות (א, ב)
 שיגמילות חסדים' הוא אחד מהעמודים שהעולם
 עומד עליהם, וביאר הפרישה (ח"מ סי' א ד"ה וכן
 גמילות) כי עי"ז יוכרו דרכי השם כי חסד המה ובעבור
 זה צוה בה את עבדיו שילכו בדרכיו כמאמרם ז"ל מה
 הוא רחום אף אתה כו'.

ומכח זה פעל אברהם אבינו להיות מטיב כמו
 הקב"ה, אבל לא מצד עצם הדבר להיות "שלים" שכל
 אחד נצרך לחבירו ונידון כאבר מאברי האדם הגדול.⁴
 ולכן במדת החסד של אברהם אבינו שנבע מכח
 "והלכת בדרכיו" היה מתאים מאוד לכלול בתוכו
 השרשת עניני אמונה בקב"ה⁵. וזה מגלים לנו חז"ל

אמנם אצל אברהם אבינו שנטע אשל בבאר שבע
 מסיים הפסוק שם "ויקרא שם בשם ה' אל עולם" –
 וזה הרי ביאר הרמב"ם שהיה מודיע עניני אמונה. א"כ
 נמצא שאברהם השתמש בכל מטרות החסד כדי
 לקרוא בשם ה' – להודיע עניני אמונה. וכמו שאמרו
 חז"ל (סוטה י, ב) מלמד שהקריא אברהם אבינו
 לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב. כיצד? לאחר
 שאכלו ושתו עמדו לברכו. אמר להם וכי משלי
 אכלתם?! משל אלהי עולם אכלתם, הודו ושבחו
 וברכו למי שאמר והיה העולם.

וגדולה מזאת מבואר במדרש (ב"ר מט, ד) שאם
 לא הסכימו לברך לה', היה דורש מהם ממון בעבור
 האכילה. שכך אמרו שם: אברהם היה מקבל את
 העוברים ואת השבים משהיו אוכלים ושותים אמר
 להם ברכו, אמרו ליה מה נאמר? א"ל אמרו ברוך אל
 עולם שאכלנו משלו. אם מקבל עליו ובריך הוה אכיל
 ושתו ואזיל, ואי לא הוה מקבל עליה ובריך הוה א"ל
 הב מה דעלך, ואמר מה אית לך עלי? הוה א"ל חד
 קסיט דחמר בעשרה פולרין, וחד ליטרא דקופר כו'.

פ"ד) נהיה הדבר מיוחד אצל עם ישראל, אבל עד אז גם אה"ע
 היו בכלל. ולכן כשחטאו דור הפלגה היה עונשם קל יותר.

⁴ והגם שאברהם אבינו פתח את האשל מכח הליכותיו של שם,
 מ"מ צורת העבודה היתה באופן אחר. ובאמת יש לדקדק בדברי
 חז"ל (שם במדרש תהלים) שיש' אמר שביכות ה"צדקה"
 שהם עשוו בתיבה ניצלו, ואילו אברהם מוגדר עמוד העבודה של
 "חסד", ובמקו"א נתבאר בארוכה שמדת ה"חסד" הוא מדה
 חלוקה ממדת ה"צדקה" ודו"ק.

⁵ גדולה מזאת משמע בשיערי אורה' (שער ז) שכל מה
 שפירסם אברהם את אלקותו בעולם זה עצמו פעולות החסד
 שעשה. שכך הוא כותב שם ז"ל שאברהם אבינו צפה והביט

למעשה פרשת חיי שרה

ה'שלים' לבד בלא סממן של מעלת ה'יראה' לא זהו המבוקש (וע"ע ברמב"ן בראשית יד, יח ובאוה"ח שם, כב).

לתגובות: 5322906@gmail.com

מאור שעשועי - מלה ושתיקה / הרב מנחם צבי גולדבאום, מחבר סדרת 'מוסר דרך'

לשון הקודש

ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים (יא, א) וברש"י: שפה אחת. לשון הקודש.

"שמעון בנו אומר: כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה, ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, וכל המרבה דברים מביא חטא" (פרקי אבות פרק א).

הרמב"ם בפירושו המשנה (שם) מאריך במעלת הדיבור במקום הנכון, ובמעלת השתיקה במקום הנכון. הקשר הדברים לכאן הוא מחמת סופם, בהם

שאצל אברהם אבינו היה חסר איזה דרגה מסוג העבודה של 'שם' שעסק בעבודה שמבטא 'שלים' לעומת אברהם שעסק בעבודה שמבטא 'יראה'.

ולכן 'שם' זכה למעלת הכהונה דבר שלא זכה לו אברהם בעצמו. כי למעלת הכהונה יש תנאי ל"באהבה" וזה כאמור שייך רק מתוך הכרה במעלת ה'שלים' הנ"ל.

וזהו מה שאומר הקב"ה אם אקרא לו 'יראה' שם יתרעם ואם אקרא לו 'שלים' אברהם יתרעם. אלא הרני קורא אותו 'ירושלים' כמו שקראו שניהם 'יראה' 'שלים'. והיינו שהדרך הראויה היא שני הכוחות יחד – ה'יראה' שמבטא "והלכת בדרכיו" שכאמור כולל גם להשריש ולפרסם את האמונה, וה'שלים' שמבטא עבודה של 'בין אדם לחבירו' מצד עצם השלימות כנ"ל (ויעו"ש במשך חכמה שביאר שזהו מהותה של 'ירושלים ואכ"מ).

אך מכיון ש'שם' הקדים את ברכת אברהם לברכת הקב"ה – הרי זה איבוד המעלה שהיה לו. כי מעלת

⁶ ועפ"י יש לנו פתח הבנה ליישב מה שיש להעיר הדנה מבואר מדברי הגר"א שג' ראשי העבירות הם כנגד ג' דברים שהעולם עומד עליהם (ע"ז כנגד עבודה, ג"ע כנגד תורה, ש"ד כנגד גמ"ח), וא"כ היה מתבקש שאברהם שהוא "עמוד החסד" יתקן את ענין "שפיכות דמים", ואילו מדברי הגר"א מבואר שאברהם יתקן את ענין העבודה וזה שכפר בו לעין כל ונשרף עליו באש וצ"ע. אמנם לפי המבואר בפנים עולה דבאמת אברהם אבינו לא נתייחד לגמרי להיות עוסק במדה של 'בין אדם לחבירו', וגם עמוד ה"חסד" שלו נבע רק מכח "והלכת בדרכיו", וא"כ באמת ענין השפיכות דמים שהוא סמל למעלת ה'שלים' אינו עמוד העבודה של אברהם אבינו ודו"ק.

חסד לאברהם" כו. דע שאברהם אבינו ע"ה עבד עבודת השי"ת מצד החסד, כלומר מבלי שילמד אותו רב או אב כו' אלא הוא מעצמו צפה והביט וחקר והבין עד שנכנס לדעת ידיעת מלכותו של השי"ת. וכמו שהשי"ת ברא את העולם מצד החסד, כך אברהם אבינו הכיר את בוראו מצד החסד [אבל יעקב אבינו לא הכיר את הבורא מצד החסד אלא מצד האמת]. כיצד, בא אברהם אבינו והכריז מלכותו של בורא עולם, והודיע לבריות רוב רחמי וחסדיו יתברך והיאך הוא בראם ומפרנסם, והוא הנותן חיים ובריאות ומכין מזון לכל בריותיו. ומן הצד הזה ראויים כל בני עולם לעבדו ולהתחנן לפניו ולקבל עול מלכותו. וכל זה חובה על כל אדם לעשותו על רוב החסד שהשי"ת גמל את היצורים בבריאת העולם, ושגומל אותן בהכנת מזונם ובשמירת בריאותם עכ"ד.

והחלק השני: יש בו נזק מצד אחד ותועלת מצד אחר, כשבח אדם אחד לקבל בו תועלת, ויהיה בשבח ההוא מה שיכעיס שונאו ויזיק למי ששבחו. וצריך להניח הדברים בזה בגלל הסיבה הזאת, שלא ידברו בזה החלק גם כן.

והחלק השלישי: דברים שאין תועלת בהם ולא נזק, כרוב דברי ההמון: 'איך נבנית חומה פלונית, ו'איך נבנה היכל פלוני', ובספור יופי בית פלוני ורוב מגדנות המדינה הפלונית, וכיוצא באלו, הם הדברים המותר.

אמר: הדברים בזה גם כן מותר, אין תועלת בהם. והחלק הרביעי: דברים שכולם תועלת, כדברים בחכמות ובמעלות, ודבר האדם במה שהוא מיוחד בו מן הדברים שחייו תלוים בהם ובהם 'משך מציאותו, ובזה צריך לדבר'.

אמר: 'בכל עת שאשמע דברים, אני בוחן אותם, ואם אמצא מזה החלק הרביעי אדבר בם, ואם יהיו משאר החלקים אשתוק מהם'.

ואמרו בעלי המדות: 'בחן זה האיש וחכמתו, שהוא חסר שלשה רבעי הדברים, וזאת החכמה שצריך ללמודה'.

ואני אומר שהדיבור יחלק לפי חיוב התורה לחמשה חלקים:
א' - מצוה בו.
ב' - נזהר ממנו.

מזהיר הרמב"ם שצריך זהירות יתר מדיבורים בלתי נאותים, דוקא בלשון הקודש, "למעלת הלשון".
אלו דבריו:

"כבר אמר החכם (משלי י, יט) 'ברב דברים לא יחדל פשע [וחושך שפתיו משכיל]'. וסיבת זה, שרוב הדברים תוספת, מותר, וחטא, כמו שאבאר עתה.

כי כשירבה האדם דברים יפשע על כל פנים, שאי אפשר שלא יהיה בדבריו דיבור אחד שאין ראוי לאומרו.

וממופתי החכמים מיעוט הדברים, וממופתי הסכלים רוב הדברים, שנאמר (קהלת ה, ב) 'זקול כסיל ברב דברים'.

וכך אמרו החכמים, שמיעוט הדברים ראייה על מעלת האבות, והיות אדם מיוחס.

אמרו (קידושין עא ע"א): 'מיחסותא דבבל שתקוּתא'.

ואמר בספר המדות שאחד מהחכמים נראה שותק הרבה עד שלא היה מדבר דבור שאין ראוי לאומרו, ולא היה מדבר אלא מעט מזער. ונאמר לו: 'מה סיבת רב שתקוּתך?'. ואמר: 'בחנתי כל הדברים ומצאתים נחלקים לד' חלקים:

החלק הראשון: הוא כולו נזק - מבילתי תועלת, כקללת בני אדם, ודבר נבילה, וכיוצא בהם, שהדברים בהם שטות גמורה.

ג' - נמאס.

ד' - אהוב.

ה' - מותר.

בספורים ובשירים, ולמנעם מן הפחיתות בדרכים ההם בעצמם. וכן לשבח החשובים ולהודות מעלותיהם כדי שייטבו מנהגיהם בעיני בני אדם וילכו בדרכיהם, ולגנות הרעים בפחיתותיהם כדי שיתגנו פעולתם וזכרם בעיני בני אדם ויתרחקו מהם ולא יתנהגו הם כמנהגיהם. וזה החלק, רצה לומר למוד המדות המעולות והתרחק מן המדות הפחותות, יקרא 'דרך ארץ'.

החלק החמישי: הוא 'המותר', והוא הדיבור במה שמייוחד לבני אדם מסחורתו ופרנסתו ומאכליו ומשתיו ולבושו ושאר מה שצריך לו, והוא מותר, אין אהבה בו ולא מיאוס, אבל אם ירצה ידבר בו מה שירצה, ואם ירצה לא ידבר, ובזה החלק ישובח האדם כשימעט הדברים בו, והזהירו אנשי המוסר מהרבות בו דברים.

אבל 'האסור' ו'הנמאס', אין צריך לאזהרה ולא למצוה, שראוי לשתוק ממנה לגמרי!

אבל 'המצוה בו' ו'האהוב', אילו היה האדם יכול לדבר בו כל ימיו היה טוב!

אבל צריך להזהר משני דברים:

האחד מהם: שיהיו מעשיו מסכימים לדבריו, כמו שאמרו (תוספתא יבמות פ"ח) 'נאים הדברים היוצאים מפי עושיהם', ועל זה הענין כיון באמרו (אבות פ"א) 'ולא המדרש הוא עיקר אלא המעשה'. (באמרו) [1] חכמים יאמרו לצדיק שילמד המעלות, כאומרים (בבא בתרא עה ע"א): 'דרוש, ולך נאה

החלק הראשון: הוא 'המצוה בו', והוא קריאת התורה ולמודה וקריאת תלמודה. וזו היא מצות עשה מחוייבת, שנאמר (דברים ו, ז): 'ודברת בס'. והיא שקולה כנגד כל המצות, וכבר נאמר מן האזהרה בלמוד מה שלא יכיל זה החבור קצתו.

החלק השני: הוא 'הדיבור הנאסר ונוהר ממנו', כעדות שקר, ודבר שקר, והרכילות, והקללה. ודברי התורה מורים על זה החלק. וכן נבלות הפה ולשון הרע.

החלק השלישי: הוא הדיבור 'הנמאס' אשר אין בו תועלת לאדם בנפשו, ולא עבירה, ולא מרי, כרוב ספור ההמון, במה שאירע ומה שהיה, ומה הם מנהגי מלך פלוני בהיכלו, ואיך היתה סבת מות פלוני או איך התעשר פלוני. ואלו, קוראים אותם החכמים, 'שיחה בטלה'. והחסידים השתדלו בעצמם להניח זה החלק מן הדיבור. ונאמר על רב - תלמידו של רבי חייא - שלא שח שיחה בטלה מימיו (עיין חגיגה ה ע"ב ומהר"ץ חיות ו"דף על הדף" שם).

ומזה החלק גם כן שייגה אדם מעלה, או ישבח פחיתות, יהיו מדות או שכליות.

החלק הרביעי: הוא 'הנאהב', והוא הדיבור בשבח המעלות השכליות או מעלות המדות, ובגנות הפחיתות משני המינים יחד, להעיר הנפש למעלות,

למעשה פרשת חיי שרה

ואם יהיה כוונת השיר ההוא פחיתות, באיזה לשון
שיהיה אסור לאמרו!

גם יש לי בזה תוספת, כי כשהיו שני פיוטים,
ולשניהם ענין אחד מהעיר כח התאווה ושבח אותה
וישמח הנפש בה, והוא פחיתות, והוא מחלק הדיבור
הנמאס - מפני שהוא מזרז ומעורר על מדה פחותה
כמו שהתבאר מדברינו בפרק הרביעי, ויהיה אחד
משני הפיוטים עברי, והאחר ערבי או לעז, יהיה
שמיעת העברי והדיבור בו יותר נמאס אצל התורה,
למעלת הלשון, שאין צריך שישתמשו בו אלא
במעלות!⁷

כל שכן אם יצטרף אליו שישימו בו פסוק מן
התורה או משיר השירים בענין ההוא, שאז יצא
מחלק 'הנמאס' לחלק 'הנאסר ומוזהר ממנו',
שהתורה אסרה לעשות דברי הנבואה מיני זמר
בפחיתות ובדברים מגונים".

[בהמשך הולך הרמב"ם ומדבר בגנות לשון הרע,
ואכמ"ל, ואולי עוד חזון למועד בע"ה].

מאספקלריא תשפא

לדרוש, ואומר הנביא (תהלים לג, א) 'רננו צדיקים
בה' לישירים נאווה תהלה'.

והענין האחר הוא: הקיצור, ושישתדל להרבות
הענינים במעט דברים, לא שיהיה הענין בהיפך, והוא
אמרם (פסחים ג ע"ב) 'לעולם ישנה אדם לתלמידיו
דרך קצרה'.

ודע שהשירים המחוברים מאיזה לשון שיהיו,
צריך שיבחנו בעיניהם אם הם הולכים על דרך
הדיבור אשר חלקנוהו.

ואמנם ביארתי זה, אף על פי שהוא מבואר, מפני
שראיתי זקנים והחסידים מאנשי תורתנו, כשהיו
במשתה יין כחופה או זולתה, וירצה אדם לשיר ערבי,
אפילו ענין השיר ההוא שבח הגבורה או הנדיבות -
והוא מן החלק האהוב, או בשבחי היין, ירחיקו זה בכל
צד מן ההרחקה ואין מותר אצלם לשמעו, וכשישורר
המשורר פיוט מן הפיוטים העבריים לא ירחיקוהו
ולא ירע בעיניהם - עם היות בדברים ההם 'המוזהר
ממנו' או 'הנמאס'.

וזה סכלות גמורה!

שהדיבור לא יאסר, ויותר, ויאהב, וימאס, ויצוה
באמירתו, מצד הלשון שנעשה, אבל מצד ענינו.

שאם יהיה ענין ההוא מעלה, יתחייב לאומרו -
באיזה לשון שיהיה!

⁷ תשנ"ג). הוא הוסיף שה"עברית" המדוברת כיום איננה לשון
הקודש, ובה אנו ניצולים מתוספת החומרא שכתב הרמב"ם
כאן אודות דברים בטלים או אסורים ח"ו בלשון הקודש.

⁷ שמעתי את דברי הרמב"ם הנ"ל - אודות לשון הקודש -
ממו"ר הגאון רבי אלעזר שמחה וסרמן וצ"ל (נלב"ע בב' חשון

לא רצה לחסוך את הנסיון הזה משכם ומנינתו דינה, שכן הנסיונות - הם עיקר תכלית האדם בעולם, ואם ימנע הנסיון - מה תפקיד יש לאדם בעולמו?

לפיכך, לא ביקש אברהם מאומה על הנסיון עצמו, אלא התמקד רק במלחמה העתידה להתרגש בעקבותיו, באשר הנצחון במלחמה - אינו תלוי בבחירתו של איש אלא בסייעתא מן שמיא, ועל זה מתאימה תפילה ואף כוחה רב לה להועיל!

הודאה על הנסיונות שהביאו את הגדלות

צריך עיון מה ההודאה על המלחמות? והנה דוד המלך אמר בתהלים (קיה) 'אודך כי עניתני ותהי לי לישועה', כי אין צריך להודות כל כך על הטוב, כי הקב"ה טוב ומטיב, ויש לפניו נחת רוח אם יש אדם הראוי לקבל טובתו.

אך על הרוב אין אדם ראוי לקבל טובה עד שיתייסר ביסורים תחילה, וכמו שהיה צריך להיות גלות מצרים קודם קבלת התורה וירושת ארץ ישראל, וצרות יון טרם שזכו למלוכה וממשלה בבית שני, וכן גלות הרע והמר, הוא היסורים שקודם לטובות הנבואות המעותדים לבוא במהרה בימינו אמון.

והקב"ה כביכול מצטער בצרות ישראל והן הן גבורותיו שסובל כדי להטיבם באחריתם, ואם כן עיקר השבח והודאה על כי עניתני, אבל על הטובה אין צריך הודאה כל כך, והכא נמי אנו מודים על

למה לא התפלל אברהם שלא תהיה מלחמה כלל בשכם

ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה והכנעני אז בארץ ("ב,ו")

ופרש"י: "עד מקום שכם - להתפלל על בני יעקב כשיבאו להלחם בשכם."

לכאורה, אם צפה אברהם אבינו ברוח קדשו למרחוק, וראה את המלחמה שעתידה להתחולל בשכם עם בני יעקב - הוא בודאי ראה גם את הסיבה אשר גרמה לאותה מלחמה, כלומר: את מעשה דינה אשר נלקחה על ידי שכם בן חמור, עובדה שאילצה את בני יעקב לצאת למלחמה כנגדו!

מעתה לכאורה יש להתפלא, מדוע התמקד אברהם בתפילתו על המלחמה - ולא על סיבתה? מדוע הוא לא התפלל שהקב"ה ימנע מלכתחילה את מעשה דינה, ובכך יחסך הצורך באותה מלחמה מיותרת?

ונראה לומר, שמעשה דינה - היה בעצם נסיון, נסיון לשכם בן חמור - ונסיון לדינה. הקב"ה רצה לנסות את שכם - האם יתגבר על יצרו, ואת דינה - האם תצא לטייל והאם תכנע לרצונו. על כן, לא היה שייך להתפלל על מניעת הנסיון, שכן הקב"ה נותן לאדם אפשרות בחירה, ותפילות לבדן - אינן יכולות לפטור אדם מלבחור את הבחירה הראויה! גם אברהם אבינו

במציאות חיי האדם ישנם שני סוגי נסיונות. האחד, נסיונות מקריים הבאים על האדם, ובהם עליו להחליט אם לעבור עבירה או ליהרג על קידוש השם. כאשר נתקלים בנסיון כזה אפילו פשוטי עם, טבע האדם הוא להתלבש, כאמור, ברוח עוז וגבורה, ולמסור את נפשם למען קידוש שמו יתברך. כמו שהיה מאז ומעולם שרבבות יהודים פשוטים, מסרו נפשם על קדושת שמו בשעת גזירה ושמד.

אולם ישנו סוג נוסף של נסיונות, נסיונות מהלך החיים היום-יומיים, שבהם האדם נתקל בקשיים שונים בעבודת ה' על כל צעד ושעל מידי יום ביומו. בנסיונות מסוג זה קשה הרבה יותר לעמוד. מכיון שכאשר אדם נמצא בנסיון גדול במצב של מלחמה עם טבעו ויצרו הדורש מסירות נפש כדי להתגבר, טבע האדם שנקלע לתנאים אלה להתלבש, וכאמור בעוז ובגבורה וללחום במסירות נפש, כמו שראינו שאנשים פשוטים מסרו נפשם על קידוש השם, בו בזמן שבחיי היום-יום הרגילים לא יכלו לעמוד גם בנסיון הקל שבקלים.

כבר כתב "המסילת ישרים" (פרק א'): "כי כל עניני העולם בין טוב בין רע, הנה הם נסיונות לאדם, העוני מצד אחד והעושר מצד אחד, השלוח מצד אחד ויסורין מצד אחד עד שנמצאת המלחמה אליו פנים ואחור". נמצא, אם-כן, שגבורה עצומה ומופלאה ושלמות-נפש גדולה, דרושים כדי לעמוד בנסיון החיים השוטפים עם מאורעותיהם וחוויותיהם,

המלחמות, שגרמו לבסוף את הניסים. (חת"ס דרשות להנחה דף סו ע"ב).

ועיי' מה שהארכנו בזה בלמעשה על פרשת וזאת הברכה ויש להוסיף מש"כ בזה הרב יעקב ישראל ביפוס שליט"א (הו"ד במשנתה של תורה לך לך תשע"ז)

צורת החיים בדרכו של אברהם אבינו

"לך לך מארצך", הוא אחד מעשרה נסיונות שנתנסה בהם אברהם אבינו. ויש להבין מה היה הנסיון הגדול בכך, הרי הציווי ללכת מאור כשדים אל "הארץ אשר אראך" לווה בהבטחות גדולות אודות הברכות שיחולו עליו כאשר יקיים את הצו הזה. וביותר קשה, שכן באור כשדים סבל מצרות רבות שעשו לו בני המקום "שהיו מבזין ומקללים אותו, ושמו אותו בבור ובכבשן" (לשון הרמב"ן). מדוע, אם כן, ימנע מלעלות לארץ כנען אחרי שסבל כל כך מחד, ולאור מה שהובטח לו, מאידך.

עוד יש להתפלא, מדוע נסיון זה נחשב כל-כך בעיני ה', עד שכמה פרשיות בתורה מתארות את קורותיו של אברהם אבינו בפירוט רב ואילו את הנסיון של מסירות הנפש שנתנסה באור כשדים לא מזכירה התורה במפורש? שאלות אלו שואל הגרש"ז ברוידא זצ"ל בספרו "שם דרך", ובאמצעותן הוא מוליך אותנו לעבר ידיעה החשובה לנו ביותר בחיי היום-יום. ואלה הם דבריו.

עיקר מציאות האדם בעולם הזה, הוא רק לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בנסיון". עד כאן דבריו. חשוב לציין שמילוי תפקידנו בעמידה בנסיונות, דורש מאתנו בראש ובראשונה להכיר בנסיונות ולראות אותם באור הנכון. שכן ישנם רבים שכאשר הם נתקלים בקושי מסוים בעבודה הנדרשת מהם, הם מרימים ידים ואומרים שאינם מסוגלים להתמודד עם הקושי וזה מוליד בהם הרגשת פטור. ישנם אחרים שאמנם מתמודדים עם הקושי, אך עושים זאת מתוך אנחה ואכזבה מסוימת. כיון שהם רואים בקשיים דבר לא צפוי, כאילו חל איזה שהוא שיבוש במהלך החיים התקין.

האמת היא שאלה וגם אלה אינם צודקים, כי זוהי הצורה התקינה של החיים, והיא מחייבת את כל אחד ואחד לקרוא נכון את ה"מפה" ולקרוא לילד בשמו – זהו נסיון. הקב"ה "מרפד" את דרכנו הסוגה בשושנים לאורך כל מסלול חיינו בנסיונות הבאים לרומם אותנו ולהרויח את "לחמנו" שלא יהיה בבחינת נהמא דכיסופא. הבה נראה את הדברים באור הנכון ונכיר בשלוחי-ההשגחה העליונה הסוללים את דרכנו לחיי העולם הבא על ידי אותם קשיים קרי נסיונות.

נצעד בדרכו של אברהם אבינו ונשתדל גם אנו לעמוד בנסיונות, אזי נזכה גם לסייעתא דשמיא לעשות זאת, למען ייטב לנו בזה ובבא.

כתב החת"ס ויאמר ה' אל אברם לך מארצך וממולדתך ומבית אביך, י"ל למה לא כתוב כסדר

השמחה והיגון, ההצלחה והעצב, וכל גלגולי תהפוכות החיים.

עתה מבואר היטב מדוע גם לאחר שעמד אברהם אבינו בנסיונות באור כשדים, ניסהו הקב"ה בציווי "לך לך מארצך וממולדתך" וגו'. וכן אחר-כך בנסיון השני שהיה רעב בארץ והוצרך לרדת למצרים. כבר פירש רש"י את מהות הנסיון הזה ואמר בשם המדרש: "ויהי רעב בארץ, באותה ארץ לבדה, לנסותו אם ירהר אחר דבריו של הקב"ה שאמר לו ללכת לארץ כנען, ועכשיו משיאו לצאת ממנה". נסיונות אלה היו נסיונות החיים היום-יומיים שבהם היה על אברהם להתמודד מול הקושיות והסתירות שהיו לו. שמחד גיסא הקב"ה הבטיחו שבארץ יגיע אל המנוחה ואל הנחלה, ואילו במציאות הוא נתקל בקשיים וסתירות רבות לאותן הבטחות נפלאות.

כמו שנתבאר לעיל, הקושי לעמוד בנסיונות מעין אלה גדול יותר. לכן את נס אור כשדים הזכירה התורה רק ברמז, ולעומת זאת את כל מהלכיו וקורותיו של אברהם אבינו בארץ ישראל, האריכה התורה לפרט. כל זאת כדי ללמד ולהראות כיצד השכיל אברהם אבינו לעמוד בנסיון החיים היום-יומי ולהשאר באמונתו הצרופה בה'.

מכאן עלינו ללמוד, מסיים הגרש"ז ברודא זצ"ל, שתפקידנו וחובתנו בעולמנו להתמודד עם נסיונות החיים באמונה תמימה ללא הרורים. כמו שכותב ה"מסילת ישרים" (בסוף פרק א'): "נמצינו למדים כי

הסתפק בזה, הוא שכר לו מלמדים פריימם שהעשירו את הנער בלימוד תורה.

בשנת תשי"ז, בהיותו בן ארבע עשרה, בא עם הוריו לביקור בארץ ישראל, וכשביקרו אצל הדוד ראש ישיבת מיר, הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל, הוא שכנע אותם להשאיר את הנער אצלו לפיקדון, על מנת לקדמו בתורה וביראת שמיים.

עלה ונתעלה במעלות התורה והיראה, עד שראש הישיבה הגאון רבי בנימין ביינוש פינקל זצ"ל לקחו לחתן לבתו, וכשנלב"ע מילא את מקומו.

על אף גופו המיוסר ממחלת הפרקינסון בה לקה בשנת תשמ"ו, פיתח והרחיב את גבולות הישיבה, הן בבניית עוד בתי מדרשות בישיבה בירושלים, והן בפתחת ישיבה גדולה במודיעין עילית.

נשא על ליבו הטהור כל יחיד ויחיד מאלפי תלמידי ישיבותיו, ונתן עינו עליהם לגדלם בתורה וביראה.

"ויאמר ה' אל אברהם לך מארצך וממולדתך ומבית אביך..." (י"ב א)

'עשרה ניסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום, ובכולם עמד' (אבות ה ג). נחלקו המפרשים באופן מניין הניסיונות. בפרקי דרבי אליעזר כתב שהראשון שבהם היה רצונו של נמרוד להורגו, ואברהם אבינו

מבית אביך וממולדתך ומארצך כי בתחלה יוצא מבית אביו וכו' כידוע וי"ל דאיתא במדרש דזה הי ראשון מעשרה ניסיונות ע"כ נקט הקל הקל לאברהם לעמוד בו, תחלה מארצך ואח"כ ממולדתך ועל כולם מבית אביך (מספר שיר מועז): עכ"ל

ונראה שבא לבאר בזה שצריך ללכת בנסיונות ההקל הקל תחילה ולא לקפוץ וזה לימוד לדורות וכמו שכתב החיד"א (ב"פתח עינים" מנחות כט, כ) וזה לשונו: "כתבו חכמי המוסר, ההשב לא ילך תכף מהקצה אל הקצה, כי לא יוכל לסבול, ויפרוק עול ויחזור לסורו. וזהו שאמרו "לא מסתייעא מילתא" כלומר לא אפשר לשוב בדרך רחבה ליכנס תיכף ברחבי התשובה, שזא יכבד עליו ויפרוק עול, אי לזאת יכנס במקום צר מעט מעט ויתגדל יום יום בדרכי התשובה בסדר המדרגה" ע"כ.

הרב ישראל ליוש

ביום י"א במרחשוון חל יום היא"צ של הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר בארץ ישראל.

רבי נתן צבי נולד בו' אדר ב' תש"ג, בשיקאגו שבארצות הברית להוריו ר' אליהו מאיר ושרה פינקל, ונקרא ע"ש סבו הגדול מרן ה'סבא מסלבודקא' זי"ע.

בהעדר ישיבות קטנות קדושות בשיקאגו, שלחו אותו הוריו לתיכון התורני המקומי בשיקאגו, אך אביו לא

נחבא מתחת לארץ י"ג שנה ולא ראה אור שמש וירח. גם המקשה אחת של כל הניסיונות עד האחרון הניסיון השני הוא השלכתו לאור כשדים, והניסיון השלישי הוא ציווי הקב"ה: 'לך לך מארצך...'

ר' נתן צבי למד מזאת הבחנה עמוקה בנבכי נפשו של האדם: ישנן שתי בחינות של 'מסירות נפש': האחת, הסכמה חד פעמית לעשות פעולה גדולה, עד כדי מסירת החיים ממש. השנייה, אינה באה לידי ביטוי במאורעות עוצמתיים ונועזים, אלא היא הקרבה תמידית בהנהגה היומיומית לפי רצונו ית'.

הניסיונות שהיו לאברהם אבינו אצל נמרוד, ההסתתרות במערה י"ג שנה, והקפיצה לאור כשדים, ואפילו ההתגברות העצומה על הרחמים הטבעיים של אב לבנו יחידו, ועקידתו של יצחק ע"ג המזבח, כפי הציווי האלוקי, כל אלו מראים אמנם על כוחות עילאיים של 'מסירות נפש', אבל עדיין אין ההוכחה גמורה ע"י מאורעות חד פעמיים, גדולים ככל שיהיו.

רק כאשר האדם נבחן במסירות נפשו בהנהגה היומיומית, בהנהלת שגרת יומו עפ"י רצון האלוקים, מוכחת 'מסירות נפש' של ממש, ואת זה הראה אברהם אבינו בהליכה העיוורת מארצו וממולדתו, בלא לדעת להיכן הוא הולך ומתי יגיע, ולדעת הרמב"ם ראוי ניסיון זה להיקבע כניסיון הראשון.

המסירות נפש הזו, שעבוד שגרת היומיום לרצונו של הקב"ה – מבהיר ר' נתן צבי – לא הוכחה רק בקיום הציווי "לך לך מארצך...", גם באופן קיום מצוות העקידה, ניכרה מסירות נפשו של אברהם

לעומתו, הרמב"ם בפירושו המשניות, כלל לא הזכיר את ניסיון נמרוד, המחבוא מתחת לארץ ואור כשדים, ותחת זאת מנה את 'לך לך' כניסיון הראשון.

ושניהם מנו את 'עקידת יצחק' כניסיון האחרון שעליו נאמר: 'עתה ידעתי כי ירא אלוקים אתה', משמע שכל הניסיונות כולם, הקלים והחמורים, היו מקשה אחת של הוכחה לנאמנותו של אברהם אבינו בבוא עולם, וחיסרון של ניסיון אחד, ולו הקל ביותר, היה ממעט מהוכחת המסירות נפש' כולה.

יש לעיין – תמה מרן ראש הישיבה הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל: הרי הניסיונות של נמרוד ואור כשדים היתה בהם מסירות נפש של ממש, שהרי אברהם היה מוכן למסור את חייו ולהישרף באור כשדים עבור אמונתו בה', מדוע, אם כן לא מנה אותם הרמב"ם, ובמקומם הקדים את ניסיון 'לך לך מארצך'...?

והא גופא צריך ביאור: מה יש בציווי זה שהחשיבו כניסיון הראשון, הרי מבואר במדרש שהסיבה שלא גילה לו הקב"ה להיכן הוא הולך, הוא כדי לתת לו שכר על כל פסיעה ופסיעה, אם כן מה 'מסירות נפש' יש כאן?

צבי הוא מוסר נפשו באמת למען התורה... הרי אין לו כלל גוף..."

ר' איסר מעלה עוד זיכרון נפלא מטיסה זו: "הרבנית פינקל ישבה ליד בעלה רבי נתן צבי, ובמהלך הטיסה נרדמה. לפתע נצרך היה רבי נתן צבי לעזרה, הוא ביקש מאתנו שנקרא לבנו הרה"ג ר' שמריהו יוסף שליט"א ממחלקה אחרת במטוס, כי לא רצה להעיר את רעייתו..."

כל חייו היו מסכת מופלאה של 'מסירות נפש', החל מהיפרדותו מהוריו בגיל ארבע עשרה, לגלות אל מקום תורה בישיבת מיר בירושלים, עפ"י בקשת דודו ראש הישיבה הגאון רבי אליעזר יהודה פינקל זצ"ל.

גם אמו מסרה את נפשה, כאשר ענתה בחיוב להצעת הדוד, להשאיר את בנה מחמד ליבה בארץ ישראל, רחוק מעיניה. לימים ספרה שקריאת פרשת העקידה בראש השנה בישיבת מיר בירושלים, היא זו שהכריעה את הכף ושכנעה אותה להסכים להצעה...

לידה ישבה הנערה רבקה שמואלביץ [לימים אשת חבר של הגאון רבי יצחק אזרחי שליט"א], והסבירה לה במומחיות ובטעם רב את כל ספור העקידה, את

אבינו, מההשכמה בבוקר והזריזות לקיים המצווה, ומההליכה ברצון ובשמחה, כפי שמעידה התורה "וילכו שניהם יחדיו", רצונו של אברהם כשל יצחק שלא היה מרגיש בדבר, כל אלו מעידים על השתעבדותו המוחלטת של אברהם אבינו בכל הליכות חייו, המעשים הקטנים והמעשים הגדולים, לרצונותיו ומצוותיו של הבורא ית'.

זהו ה'מקשה אחת' של כל הניסיונות, כי בא זה ולימד על זה, שהכל היה בו באברהם אבינו, גם מסירות נפש למסור את חייו ממש, וגם מסירות נפש לשעבד את אורחות חייו למלכו של עולם.

כד עסקין בסוגית 'מסירות נפש' במשנתו של רבי נתן צבי, אני נזכר ברשמי הטיסה האחרונה של מרן ראש הישיבה, הגאון הגדול רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל לארה"ב, כפי שסיפר לי עד ראייה, נאמן ביתו ידידי הרה"ג ר' איסר שוב שליט"א: "רבי נתן צבי טס איתנו יחד, וראש הישיבה עקב אחריו כל הטיסה. כשנחתנו באמריקה, הרב שמעון גליק בא לקבל את פני מרן ראש הישיבה, הוא דרש בשלומו והתעניין איך עברה הטיסה?"

"אתה הרי יודע" – ענה לו הראש ישיבה – "שאני סבור שאין בנמצא מי שמוסר נפשו באמת למען התורה, תמיד יצטרפו ל'מסירות נפש' אינטרסים נוספים. אחר טיסה זו, אני יכול לומר לך שרבי נתן

בספר "בכל נפשך" על חיי רבי נתן צבי, מובא הספור הבא:

אחד מבוגרי הישיבה, הרב יוסף לזר, הגיע לנחם בימי השבעה והביא עמו פתק קטן ומרגש, עליו כתב רבינו את המילים: 'ניסיתי, סליחה'. וכך הוא סיפר: "מדי יום רביעי היה רבינו מוסר שיעור בעיון לבני חבורתינו. פעמים שהשיעור היה נמסר בקולו הצלול מאיר העינים ומשמח נפש. לעיתים ראינו בלב נחמץ איך קולו הולך ודועך וגופו מיטלטל, והוא נלחם על הבעה של כל מילה, נלחם ונלחם עד שפעמים רבות לא השלים את דבריו ונאלץ להפסיק. לעיתים נדירות הודיע לנו נאמן ביתו שהשיעור מבוטל, אז הבנו עד כמה מצבו חמור.

"באותו יום ראינו מיד כשנכנסנו שמצוקתו חריפה, פניו היו אדומות ממאמץ ונשען על הכסא בחזקה חיזור ומתפתל, ובכל זאת הוא עומד הכן להתחיל את השיעור... הרי עשרים מבקשי ה' מחכים לשתות בצמא את דבריו.

"הוא התחיל לומר מילה, השתק והאדים ושוב ניסה, ובני החבורה מביטים בצער על צערו וכאבו הנורא של איש האלוקים, אשר נראה היה שכאבו שלא יוכל לומר את השיעור גדול מכאבו הפיזיים. מאידך, התבוננו בהערצה שזכינו לרוב הדומה למלאך, שמתעקש לעשות את שליחותו ויהי מה... שתים עשרה דקות תמימות נמשכו המאמצים, עד

מסירות נפשו של אברהם אבינו וזריזותו ושמחתו לקיים את ציווי ה'.

"כאשר שמעתי את כל הסיפור בצורה כה חיה, אמרתי לעצמי: אם אברהם אבינו יכול היה להסכים להקריב את בנו קרבן להשי"ת, גם אני רוצה להקריב קרבן מסוים, קל בהרבה... לשלוח את בני לישיבה למשך תקופה"...

פרק נרחב במסכת ה'מסירות נפש' שלו, הוא מחלת הפרקינסון שחלה בה בסביבות שנת תשמ"ז, מחלה חשוכת מרפא, שפוגעת במערכת העצבים, וגרמה לו סבל רב וקושי בניהול כל שטחי חייו, אך הוא התעקש לקיים את סדר יומו כרגיל, ככל האפשר.

פעם, כששוחחו אודות חולי הגוף וחולי הנפש, אמר משפט שהדהים את כל שומעיו: "חולי הגוף אינו קשה כל כך, הרי בסופו של דבר הוא חולף והולך, לעומת זאת חולי הנפש הוא נצחי, ולכן הוא קשה שבעתיים."

פסגת ה'מסירות נפש' ניכרה במסירת השיעורים והחבורות, עליהם כמעט לא ויתר, גם כאשר ממש לא חש בטוב. ומלבד דברי התורה שנלמדו שם, היה זה שיעור מאלף ומחנך מהי 'מסירות נפש' לתורה, ומדי גבורה.

"והאמן בה' ויחשבה לו צדקה" (טו ו)

בשתי מידות, הצטיין אברהם אבינו: מידת האמונה ומידת החסד, אך עלינו לדעת – ואמר רבי נתן צבי – שמידות אלו אינן נפרדות אחת מחברתה, הן קשורות זו בזו, משום שגם את מידת החסד, למד אברהם אבינו מהתבוננות בכריאה ובמי שבראה, כי אחר שהתבונן והבין שלא יתכן שעולם מלא כזה נברא ומונהג מעצמו, ומכך הסיק שיש בורא ומנהיג לבירה, התעמק יותר והבין שהקב"ה ברא עולם מופלא כל כך כדי להיטיב עם ברואיו, שלא על מנת לקבל מהם תמורה, כי הרי מי יוכל לתת תמורה לבעל התמורות כולם.

ועל כרחק, ברא הכל רק כדי להשפיע על ברואיו את כל הטוב העצום שיש בעולם, שברא בלי גבול ומידה. אם כן, גם אנו, ברואיו, צריכים להידבק בדרכיו ולהיטיב עם זולתנו, לגמול להם חסד ולתרום מעצמנו לזקוקים לכך.

וכיון שלמד אברהם אבינו את מידת החסד מהתבוננות בדרכי הבורא ית', הרי שלא עשה את מעשי החסד מחמת הרגשת ליבו ודרכי נימוסים הטבועים בנטיית לב האדם, אלא עשה הכל עפ"י ציווי הבורא ובגלל שחפץ ללכת בדרכיו, ומשום כך עשה חסד בלי גבול ומידה, ובלי נגיעות אישיות, כמו שעושה הקב"ה עם ברואיו, כי הרי ממנו למד וכן עשה.

שסימן בתנועת יד שברצונו לרשום משהו. הגשתי לו את הדף עליו רשמתי את מראי המקומות של השיעור, והוא רשם לאט לאט ובמאמצים עליונים: 'ניסיתי ירד שורה והוסיף: 'סליחה'.

"קמנו ממקומינו לצאת מביתנו, אחד אחד יצאנו מהחדר ולחצנו את ידו. אחד מבני החבורה, הרב עדיאל גמליאל, אמר לרבינו תוך שהוא לוחץ את ידו: 'ראש הישיבה! לא באנו לחינם, למדנו משהו גדול, ראינו מהי מסירות נפש ואהבת התורה, וזהו לימוד המוסר הגדול ביותר'. רבינו הבליח חיוך ובמאמץ קירב את ידו לפיו ונשקה.

"בפעם אחרת, כאשר אירע כך שלא הצליח להשלים את השיעור, דיברו נתקע, ולא הצליח להשלים משפטים, הוא ביקש חומש שמות, ופתח בפרק ד' פסוק י"א והחל להקריא את הפסוק כמונה מעות: 'ויאמר... השם... אליו... מי... שם... פה... לאדם... או... מי... ישום... אלם...', ואז הרים את קולו והמשיך: 'הלא אנכי השם...! הלא אנכי השם...! כל הנעשה, בין מה שאומר בין מה שאשתתק, הכל הוא ברצונו יתברך...!'

והשיעור הסתיים, ויותר משהיה זה שיעור בסוגיא, היה זה שיעור ב'מסירות נפש', ב'אהבת תורה' וב'קבלת ייסורים באהבה...'"

לברכפלד עם רכב מיוחד המתאים לנסיעה בשלג. ולמרבה הפלא, באותו יום לא נכנס רבי נתן צבי להיכל הישיבה לדבר בלימוד עם הבחורים, אלא נשאר בחדרו ובחורים נכנסו אליו לדבר איתו בלימוד.

כשנשאל מדוע על אף שהתאמץ כל כך לבוא לישיבה, ויתר על הנאתו הגדולה ולא נכנס להיכל הישיבה? השיב: "כיון שהיום איני יכול להישאר לשיעורו של ר' אריה, לא נכנסתי כלל לבית המדרש!".

ואם בשלג עסקינו, אספר ספור שזכיתי להיות עד לו, ולדעתי הענייה, הוא מאפיין את רבי נתן צבי ואת משיוש חייו וליבו: הישיבה ותלמידיה!

בהיותי תלמיד בישיבת מיר, היה זה חורף מושלג. בוקר אחד, בדרכי אל היכל הישיבה לתפילת שחרית, אני רואה את מרן ראש הישיבה הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, פוסע לאיטו על שכבת השלג לכיוון הישיבה. גם בכביש סלול, לא היתה ההליכה קלה על ראש הישיבה, קל וחומר בשלג. כל פסיעה היתה מדודה ושקולה.

קשה היה לנו, תלמידי, לראות אותו מתאמץ כל כך, ובחביבות רבה נגשנו אליו כמה תלמידים ושאלנו אותו: "מדוע ראש הישיבה מתאמץ כל כך לבוא לישיבה במזג אוויר כה חורפי? הרי טלפון אחד

אף אנו – מייסרנו ר' נתן צבי – צריכים לעשות חסד עם זולתנו, לא רק כדי לצאת ידי חובה, וכדי להראות נימוסים או כדי להיות מקובלים בחברה, אלא עלינו להיות מתלמידי אברהם אבינו, שעשה הכל בסבר פנים יפות מתוך דאגה אמיתית וכנה, ולא חיפש תירוצים ואמתלות להיפטר מההטבה הזולת, כפי שמצאנו באירוח שלושת המלאכים, שאע"פ שהיה ביום השלישי למילתו, והיה יכול להיפטר בטענת אונס ייסורי המילה, יצא מהצל אל החמה הקודחת והמתין וציפה לאורחים.

רבי נתן צבי, נאה דורש ונאה מקיים, ועל אף ייסורי גופו אשר מחמתם אך טבעי שיהיה עסוק בעצמו ובייסוריו, לא כך היו פני הדברים. הוא השקיע את כל כוחו ומוחו במצוקותיהם של האחרים, וכמו בלימודו, בלטה גאונותו גם במחשבה על הזולת.

רבי נתן צבי נוהג היה לבוא לישיבת מיר ברכפלד, ביום בו ראש הישיבה הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל היה מוסר שיעור כללי. הוא היה נכנס להיכל הישיבה ומשוחח עם הבחורים בלימוד, ולאחר מכן היה נשאר להקשיב לשיעורו של ר' אריה.

פעם אחת ירד שלג כבד בירושלים, ורבי נתן צבי, כדרכו, לא השלג הוא שירתיע אותו מלקיים את מנהגיו הקבועים, הרי על קשיים גדולים יותר היה מתגבר, יום יום, שעה שעה, וגם ביום זה הוא הגיע

מסביב יהום הסער. מדינה שלמה, בפרט להקת זאבי התקשורת החילונית, עם כתבנים ושדרנים בגרוש, מכפישים את הציבור החרדי, בועטים, חובטים, יורים במתק שפתיים מתוך דאגה, כביכול "אמיתית וכנה", לבריאותו.

ואנחנו?

אנחנו עסוקים לריב עם עצמנו.

מחולקים בתוככי עצמנו, בתוך שומרי התורה והמצוות, לכיתות כיתות, פלגים פלגים, קבוצות ותתי-קבוצות. זה אומר בכה וזה אומר בכה. אלו מנפנים במחקרים כאלה ואלו במחקרים אחרים. העובדות מתבלבלות עם פרשנויות, רצונות וחלומות. אלו ואלו בליבוי מלבים. עסוקים בייכה יוסי את יוסי, כי הרי אנו כולנו רואים את גלי הם השוצפים-קוצפים מסביבנו. ומה אנו עושים? קודחים חזר בספינה החרדית כולה, טרודים במריבות פנימיות סביב מגפת הקורונה.

8 חודשי קורונה בחברה החרדית לימדו אותנו דבר אחד: לא נצליח לשכנע אף אחד בצדקת הדרך שלנו.

אם היו ימים בהם סברנו שנוכל להשפיע, גילינו שלא. התברר לנו שגם בנושא כה חשוב ויסודי, של פיקוח נפש הדוחה כמעט את כל התורה, ישנם דרכים, תתי דרכים, פרשנויות ושפע הסתכלויות.

לישיבה, ומניין תלמידים היו באים לבית ראש הישיבה.!"

"כשיש שלג" – ענה לנו ראש הישיבה – "בחורים שמחים, אני רוצה לראות אתכם שמחים...!"

אחד מאברכי הישיבה היה מוטרד פעם מעניין משפחתי, ומצא את אחד מאתרי הבניה של אחד ממבני הישיבה כמקום שקט להירגע ולהרהר בעניין...

לפתע, נכנס ראש הישיבה רבי נתן צבי לאתר הבנייה, כדי לעמוד מקרוב על התקדמות הבניה. האברך היה נבוך מאוד מהמפגש הבלתי צפוי בשעת אמצע הסדר, ורבי נתן צבי שהרגיש במבוכה, חילצו מיד כאשר פנה אליו וביקש להת'יעץ עימו בכמה נושאים בענייני הבניה...

"כמה שטח לדעתך צריך לבית המדרש?", שאל רבי נתן צבי את האברך, "היכן כדאי למקם את חדרי השיעורים?", ועוד כהנה וכהנה...

דרשו לקראת שבת לך לך תשפ

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

אשר היא מגינה ומצילה, במצוות ובמעשים טובים. לפשפש ולמשמש בתשובה ולזעוק אל המלך, רופא כל בשר ומפליא לעשות.

ומה איתנו? פה ושם עושה איזה ש"ץ טובה לאנושות ומנדב מעצמו ומקהל המתפללים דקה של פרק תהילים. ואז הסובבים שואלים איש את רעהו: "קרה משהו? מי חולה...?"

מי חולה???

יותר מאלפיים נפטרים נפטרו כאן בארץ בשמונת החודשים האחרונים, ועוד אלפי יהודים נפטרו בחו"ל. מאות חולים מונשמים. אלפי יהודים סובלים כאבים בגופם ורבבות יהודים סובלים מקשיי פרנסה חמורים.

עולם התורה, הישיבות והחיידרים נמצא תחת איומי פתיחה וכל קול של סירנה מרעיד את הלבבות של עמלי התורה. אלפי קשישים נמצאים ספונים בבתיים כבר חודשים ארוכים ורבבות סבים וסבתות לא פגשו את בני משפחותיהם מפסח האחרון, כולל בפסח.

חתונות מתקיימות במרתפים וחצרות, עם כמות מזומנים זעומה וצער עצום לכלות ולחתנים. כל מוסדות החינוך לבנות סגורים על מנעול ובריה ואין ספור צעירים וצעירות ירדו לבארות שחת, עד שהגיעו מים עד רפשו. ואנו מתהלכים כאילו לא קרה

אני וחברי נעשה ככל שיורה לנו מרן שר התורה שליט"א ומרן ראש הישיבה שליט"א, חסיד בעלזא יעשה מה שיורה לו כ"ק האדמו"ר מבעלזא שליט"א, חסיד ויזניץ יפעל לפי הנחיותיו של כ"ק האדמו"ר מוויזניץ שליט"א והסרים למרותו של הכהן הגדול חכם שלום כהן שליט"א – הרי יפעלו בשמחה לפי הוראותיו של חכם שלום. לא נצליח להזיז איש ממחנה אחד למחנה דעות שני, גם אם אנו סבורים, באלף אחוז, שהגישה של הרב או הרבי שלי – היא הצודקת...

אבל מה איתנו עצמנו? היכן הלב שלנו?

נכון לכתבת השורות, נפטרו ממחלת הקורונה כ- 2300 יהודים. מאות מונשמים. אלפי יהודים סובלים משלל תסמונים קשים. מנתונים של משרד הבריאות, שפורסמו השבוע ביום שני, עולה כי במהלך השבועיים האחרונים נפטרו בישראל 55 חולי קורונה חרדים, 11% מכלל הנפטרים מקורונה בתקופה זו. מדובר רק בערים שמזוהות כערים חרדיות. המספרים לא כוללים ריכוזים חרדים בערים מעורבות, כדוגמת אשדוד, פתח תקווה, נתניה ואופקים ועוד עשרות ערים וישובים, בהם מתגוררים אלפי יהודים חרדים. והשבוע, השבוע הגיע המוות הזה גם לאלעד. עלה המוות בחלונינו, השם ירחם וישמור.

אם כך, הרי צריך לקרוע את השמים. להרבות בתפילה ובתחנונים, להרבות בעסק התורה הקדושה,

"רגע, הוא היה ב'קבוצת סיכון? היו לו מחלות רקע?..." "בן כמה הוא היה?..." "היא נפטרה רק מקורונה או שהיו לה עוד בעיות?..." "הם הלכו עם מסכות או שהם ממכחישי הקורונה?..." "אני יצאתי מהעיר בלי שום בעיה..." "אותי עצרו בכניסה לעיר..." "המשטרה הגיעה אליכם או לא הגיעה?..." "נתנו קנס של חמשת אלפים שקל...?"

רק זה משה שמעסיק אותנו? זהו?

הרי הקב"ה רוצה שנתייחס אליו עצמו. הוא עשה ועושה ויעשה לכל המעשים. הקב"ה רוצה שנועק, שנשתפר, שנשפר את המעשים והמידות, שנתחזק בלימוד התורה, במצוות, בתשובה, בבין אדם למקום ובין אדם לחבירו. שנזכור שכל ישראל ערבים זה לזה. לא רק בחבישת מסיכה ושמירה על מרחק, אלא בעיקר בתשובה, תפילה וצדקה, המעבירין את רוע הגזירה.

"יהי רצון מלפני אבינו שבשמים לרחם עלינו ועל פליטתינו. ולמנוע משחית ומגפה מעלינו ומעל כל עמו בית ישראל: יהי רצון מלפני אבינו שבשמים לקיים בנו חכמי ישראל. הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם. ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם. בכל מקומות מושבותיהם: יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנשמע ונתבשר בשורות טובות. ישועות ונחמות."

כלום? כן מסכות-לא מסכות, כן בידודים-לא בידודים, כן לפתוח-לא לפתוח. וזהו?

השי"ת מדבר אלינו, מנער אותנו ואנחנו מביטים וחושבים שזה רק אבק...

"האנשים בטבעם אוהבים מה שהורגלו בו ונוטים אליו, עד שאתה תראה אנשי הכפר כפי מה שהם ממיעוט רחיצת ראשם וגופם, והעדר ההנאות וצוק הפרנסה, ימאסו המדינות ולא יהנו בהנאותם, ויבחרו העניינים הרעים המורגלים על פני העניינים הטובים שאינם מורגלים, ... ולפי זאת הסבה ג"כ ימנע האדם מהשיג האמת ויטה אל מורגליו" (הרמב"ם בספרו מורה נבוכים, ח"א פל"א).

"ואמרו במוסרים: ההרגל על כל דבר שלטון" (שערי תשובה לרבנו יונה שער ב, ל).

ניתן להתרגל לכל דבר ולהופכו לחלק מאיתנו, בדרך כלל מבלי לשים לב. וכדברי הגרי"ז הורביץ שליט"א: "גם לגטאות התרגלו, והתחילו לריב בהם על הכיבודים בבתי הכנסת המאולתרים..."

התרגלנו למתים, התרגלנו לחולים. כעת יש לנו זמן לריב עם עצמנו, להתווכח עם המחנות שממולנו. שכחנו שהקב"ה הביא עלינו את המגפה הנוראה הזאת, שלקחה מאיתנו אלפי קרבנות כבדים מנשוא, ביניהם גאונים וצדיקים, ראשי אלפי ישראל.

(פורסם ב'קוראים אלעד'. ערש"ק פרשת נח התשפ"א)

רע ומחשבת רציחה שייהרג אברהם, וישא הוא את שרה. וגם הטובה שיצאה מכך שבסופו של דבר הרי לא היתה טובתו של אברהם אבינו, כי אם של לוט. ועם כל זה, משה רבנו ירא מזכות זו. על אחת כמה וכמה גדולה לעין ערוך זכותו של אדם העושה דבר טוב וכוונתו לטובה, ואף את הטובה מפיק יהודי כשר ונאמן. (מדשן ביתך).

"ויבוא הפליט ויגד לאברם" (י"ד - י"ג) זה עוג שפלט מדור המבול וכו' והיה מתכוון שייהרג אברהם וישא את שרה. (רש"י).

מקדש הלוי

הקב"ה גוזר וצדיק מקיים

ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו ואת כל רכושם אשר רכשו ואת הנפש אשר עשו בחרן ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען ("ב, ה')

ליודע מחשבות ביום דין. מצד אחד, נראה המעשה הזה כמעשה חסד גדול לאברהם, שהטריח עצמו "הפליט" להזדרז לבוא מעמק סדום עד ממרא להודיע לאברהם כי בן אחיו נפל לשבי ועדיין ניתן להצילו. אבל אנו שיודעים מה המחשבה, "מתכוון שייהרג אברהם וישא את שרה", הרי זו מחשבה אכזרית ביותר.

לכאורה יש לבאר, לשם מה היתה התורה הקדושה צריכה לציין במפורש כי אברהם אבינו לקח עמו לארץ כנען את אשתו, את בני משפחתו, ואת הרכוש אשר רכש? וכי ישאיר אותם מאחוריו? הלא מאחר שמבואר כי הוא עזב את חרן לצמיתות על דעת להשתקע בארץ כנען - ברור שהוא לקח עמו לארץ החדשה את כל אשר לו!

אומר רבי יוסף זונדל מסלנט, בוא וראה כמה זכותה של מצוה. כשמשה רבנו יצא להילחם עם עוג, אמר לו הקב"ה "אל תירא אותו". ממה פחד? חשש שמא תעמוד לו לעוג זכותו, שעה שבא להגיד לאברהם כי נשבה לוט אחיינו, ובכך סייע בעקיפין להצלתו של לוט. אותה שעה עמד עם שלם, שישים ריבוא, ובראשו בחיר המין האנושי - משה רבנו, וחששו מפני זכותו של אחד, זכות שהיתה תלויה במעשה שנעשה לפני שנים רבות קודם שנפגשו בני ישראל בעוג. ולא עוד, כל כוונתו של עוג לא היתה אלא לב

צ"ב שלכאורה, וכי אצל אברהם אבינו יש חשש שיושפע מסביבה רעה! ? והרי אדרבה, זו היתה מהותו ומידתו המיוחדת של אברהם אבינו, שהיה לבד בלי שום חבר, הורה או מורה, ועליו אמרו הז"ל (ב"ר פמ"ב, ח): "אברהם העברי, למה נקרא שמו עברי? שכל העולם כולם בעבר האחד והוא בעבר השני", היינו שעמד איתן כנגד השפעת בית אביו שהיו עובדי ע"ז, ונגד השפעת כל העולם כולו, והעמיד והפיץ את הדת האמיתית בכל העולם. ואם כן איזה חשש היה שיושפע לרעה מאנשי סביבתו?

סכנת החברה הרעה

אלא מבאר הרב שמשון פינקוס זצ"ל בספרו תפארת שמשון (עמ' קלד) אמנם, התשובה טמונה בדבריו של רבינו בחיי שביאר את ענין "לך לך" מלשון לכלוך, וכמו שהלכלוך נדבק באדם מבלי שתהיה לו כוונה ומחשבה לקרבו אליו, אלא מהאוויר ומאליו ידבק בו - כן היא השפעת הסביבה, שגם אם יזהר האדם לא להשתייך אליהם ולא להתחבר אתם, בעל כרחו תדבק בו השפעת דרכיהם.

ובמדרש ביארו חכמינו ז"ל את הסכנה יותר. על הפסוק "הולך אל חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע" (משלי יג, כ), מובא במדרש (מדרש משלי פי"ג): משל למה הדבר דומה? לאדם שנכנס לחנות של בשם וקלט ריח הבשמים, כשיצא כל בגדיו מבושמים ואפילו כשהוא לא קנה מן הבשם כלום, וכן להיפך, הנמצא בסביבת רשעים, הרי זה כאדם הנכנס לחנות של בורסקי שבגדיו קולטים ריחות רעים, וגם אם

לצרכיו, מחפש דירה ומרטה אותה לטעמו, ורק לאחר שהוא מוודא שהמקום מוצא חן בעיניו וכי הינו 'מסודר' בו מכל הבחינות - הוא מביא אליו את אשתו ואת בני ביתו.

אולם אברהם אבינו - לא עשה כן. מיד כאשר הקב"ה אמר לו לעזוב את חרן ולצאת לארץ כנען - הוא לא חישב חשבונות, לא היסס ולא התלבט, אלא תיכף ומיד ארז את כל מטלטליו, לקח עמו את בני ביתו, ויצא לדרך - תוך שהוא סומך על הקב"ה שבודאי מביאו אל המקום הטוב ביותר בעבורו, ובודאי ידאג לכל צרכיו כפי שדאג לו מעולם!

את זאת - מציינת איפוא עתה התורה, ובכך היא מבקשת להעמיד אותנו על שבחו של אברהם אבינו אשר סמך על הקב"ה בעיניים עצומות, ומיד - "ויקה את שרי אשתו וכו', ואת כל רכושם אשר רכשו וגו'..."

למה הצטווה אברהם ללכת מבית אביו סכנת החברה הרעה

לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך (יב, א) רבינו בחיי כתב לפרש ש"לך לך" הוא מלשון לכלוך, כלומר: לך לך - בכדי שלא תתלכלך ותטנף מדרכיהם הרעים של אנשי ארצך ובית אביך.

ארצך, מולדתך, ובית אביך, על אחת כמה וכמה שכל אחד מאתנו צריך להשתדל להיות תמיד במקום טהור ונקי, ובסביבת חכמים וצדיקים. עכ"ד הרב פינקוס זצ"ל.

ויש להרחיב ולהעתיק את לשונו של רבינו בחיי (בראשית פרק יב פסוק ב) הולך את חכמים יחכם ורעה כסילים ירוע (משלי יג, כ). שלמה המלך ע"ה יזהיר בפסוק הזה על אדם להשתדל בחברת החכמים ולהתרחק מחברת הכסילים, ואומר "הולך" שהולך אחריהם תמיד ומתחבר אליהם ועושה עצמו טפל להם, ונותן אותם עליו אלופים לראש, מי שיש לו מדה זאת אין ספק שיחכם, והמתחבר עם הכסילים שיהיה הוא להם ראש ירוע, כלומר ישבר. והנה הפסוק מבאר הנזק המגיע מחברת הכסילים והתועלת המגיע לאדם מחברת החכמים, כי זה ישבר וזה יחכם, וידוע כי המתחבר אל החכם ינהג והחכם אינו חסר כלום, וע"כ נמשלה התורה לנר, כענין שאמר דוד ע"ה: (תהלים קיט, קה) "נר להגלי דברך ואור לנתיבתך", לפי שהנר הכל מדליקין ממנו ואין אורו חסר כלום, ומזה אמרו במדרש: (מדרש משלי יג) הולך את חכמים יחכם, משל למה הדבר דומה לאדם הנכנס לחנותו של בשם וקלט ריח הבשמים כשיצא כל בגדיו מבושמים והוא לא קנה מן הבשם, כלומר והבשם לא מכר לו כלום, וזהו שאמר: הולך את חכמים יחכם. ורועה כסילים ירוע, יאמר כי המתחבר עם כסילים ישבר, כלומר יגיע הענין לנזק גדול כי המתחבר אליהם מזיק לעצמו, גם להם יגיע נזק וחסרון, והנה הוא בהפך מן המתחבר אל

יזהר בכל מאודו שלא להשתייך כלל לבעל הבורסקי ועורותיו הסרוחים, ידבק בו הריח בעל כרחו.

וכך כותב הרמב"ם בהלכות דעות (פ"ו ה"א), וז"ל: "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו אחר ריעיו וחבריו ונוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים כדי שילמד ממעשיהם ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמוד ממעשיהם, הוא ששלמה אומר 'הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע', עכ"ל.

דייק הרמב"ם לומר "דרך ברייתו של האדם", שכך הוא טבע הבריאה שהטביע הקב"ה, זוהי המציאות ואין מי שיוכל לנהוג אחרת, כי מי הוא זה אשר יעמוד איתן נגד חוקי הטבע? והרי זה כמו חולה שיש לו מחלה מדבקת, היאמר מיישהו שבכוחו לגרום לכך שלא יידבק מומחלתו?! ודאי שלא, אלא כל אחד, גם הבריא ביותר, נוהר להתרחק מסביבתו. כן הוא הדבר בסביבת אלו שאינם שומרים תורה ומצוות כדבעי, ומבלים ימיהם בהבלי עולם ופטפוטי הבל, או גרוע יותר - אין עצה אחרת אלא להסתלק מסביבתם לגמרי.

ואפשר, שמשום כך קבעה התורה את המסר החשוב הזה - לך לך בכדי שלא תתלכלך, דוקא אצל אברהם אבינו, מפני שלעולם לא היה ולא יהיה מי שעמד איתן נגד השפעת הסביבה כמו אברהם אבינו, וכמו שנאמר (יחזקאל לג, כד) "אחד היה אברהם ויירש את הארץ", היינו שהוא היה אדם אחד בעולם של עובדי ע"ז, והוא יחיד במעלה זו, ולעולם לא יהיה כמוהו. ואם בכל זאת הזהירו הקב"ה לך לך מלכלוכי

שיתרחק מהם, ואל יתלכלך עמהם, ושיילך מארצו וממולדתו אל הארץ אשר יראנו. וזהו שכתוב: ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך, ודרשו רז"ל: (תנחומא לך לך ג) היה דומה אברהם לצלוחית של פליטון הנתונה בבית הקברות ולא נודע ריחה, מה עשו נטלוה ונטלוה ממקומה והודיעו ריחה לעולם, כך היה אברהם דר בתוך עובדי ע"ז א"ל הקדוש ברוך הוא לך לך, התרחק מהם ואל תתלכלך עמהם, וזהו שתפיש לשון "לך לך". והנה זה מעשרה נסיונות שנתנסה אברהם ועמד בכולן שלם, וזהו הראשון, והאחרון הוא ענין העקדה, ונאמר בלשון הזה עצמו: ולך לך אל ארץ המוריה, כדי להשוות האחרון לראשון, והדבור הזה היה בחרן כי הוא ארצו ומולדתו, ועליה אמר אברהם: (בראשית כד, לח), "אם לא אל בית אבי תלך" וגו', ובוודאי זה היה נסיון גדול שילך מארצו וממולדתו שנולד בה ואשר ישב בה מאז ושם כל משפחתו ובית אביו, אל ארץ לא ידעה. ודע כי קודם שיזכיר הכתוב ויאמר ה' אל אברם, היה ראוי להודיענו מעלותו ומדותיו כדי שנכיר מי הוא, ואחרי כך יזכיר הדבור כי כן עשה בנח, אבל י"ל כי כבר גלה לנו הכתוב בפרשה של מעלה על מעלתו הגדולה ברכו במלת אור כשדים. עכ"ל.

מה הדגש שרשעים הולכים בחושך

וכך כותב הרמב"ם בהלכות דעות (פ"ו ה"א), וז"ל: "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו אחר ריעיו וחביריו ונהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך

החכמים. והעולה לנו מזה כי יש בחברת הכסילים נזק מבלי תועלת, ויש בחברת החכמים תועלת מבלי נזק. ולשון "כסילים" הם בוחרי המדות המגוננות והתאוות הגופניות ומבזים עניני השכל, והם הם שאין ראוי להוכיחם, מפני שהכת היא מן השלש כתות שצוה שלמה ע"ה שלא להוכיחם, ואלו הם: כסילים, לצים, רשעים. כסילים, הוא שאמר: (משלי כג, ט) "באזני כסיל אל תדבר כי יבזו לשכל מליך". לצים, הוא שנאמר: (משלי ט, ח) "אל תוכח ליץ פן ישנאך". רשעים, הוא שנאמר: (משלי ט, ז) "יוסר ליץ לוקח לו קלון ומוכיח לרשע מומו", וכשם שחברת החכמים סבה גדולה והזמנה רבה בקיום עבודת הש"י וההתמדה עליה, כן חברת הכסילים והרשעים הזמנה גדולה וסבה לבטולה, שכן כתוב: (דברים ז, ד) "כי יסיר את בנך מאחריך", וע"כ ראה דוד ע"ה להתחיל ספרו בהרחקת חברת הרשעים והזכיר מיד ענין התורה, הוא שאמר: (תהלים א, א) "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים" וגו', וסמך מיד: "כי אם בתורת ה' חפצו", והנה שלמה ע"ה אחז הדרך הזה בעצמו שהתחיל בראש דבריו ענין התורה, והוא שאמר: (משלי א, ח) "שמע בני מוסר אביך" וגו', וסמך מיד הדברים המעכבים אותה והיא חברת הרשעים, הוא שאמר: (משלי א, י) "בני אם יפתוך חטאים אל תבא". והנה אברהם אבינו ע"ה רצה לקיים ענין התורה והעבודה, וכמו שדרשו רז"ל: (יומא כח ב) קיים אברהם אבינו אפילו ערובי תבשילין, והוצרך להזהר מחברת אנשי דורו הרשעים שהיו סבה לבטול הבחירה, וע"כ בא אליו דברי הש"י

קריעת ים סוף, ולאחר מכן קבלת התורה! משה רבינו מדבר לפני אותו דור המדבר - דור דעה, דור מקבלי התורה, אוכלי מן, ההולכים עם ענני הכבוד וארון הקודש בני הדור ההוא שהלכו אחרי ה' - "לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" דור כזה גבוה שלא היה כמותו מעולם.

ולזה הוא אומר "פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה שלבבו פונה מעם ה'" מדוע אני חושש כך?, אל תתמהו שאני חושש מכאלו דברים (לאנשים גדולים כמוכם) כי אתם בעצמכם יודעים: "את אשר ישבתם בארץ מצרים" סוף כל סוף - ישבנו בארץ מצרים, וכן עברנו בקרב גויים, אותן האומות שנתנה רשות לעבור בהן, זאו הרי ראיתם את שיקוציהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עימהם". לכן אפשר לחשוש כי יש בכם שורש פורה ראש ולענה...

למדים אנו מה יכולה הסביבה הרעה לעשות לבני אדם.

שמעתי עוד מהרבי שלי וכן שמעתי מהרב מבריסק, בסגנון שונה מעט - אבל אותם דברים ממש, וכה אמרו: "ותראו את שיקוציהם ואת גילוליהם עץ ואבן אשר עימהם".

ראיתם שיקוצים וגילולים - פוי. הם היו בעיניכם שקץ ומיאוס. אמת. כך בפעם הראשונה שראיתם.

בפעם השניה הנוספת, שפגשתם בהם בשיקוצים, כבר לא היו בעיניכם שיקוץ וגילול אלא כעץ ואבן "עץ

צריך אדם להתחבר לצדיקים כדי שילמד ממעשיהם ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמוד ממעשיהם, הוא ששלמה אומר 'הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע', עכ"ל.

וצ"ב שכאשר כתב הרמב"ם ש'צריך אדם להתחבר לצדיקים כדי שילמד ממעשיהם' לא כתב הרמב"ם ש'צריך אדם להתחבר לצדיקים' שהולכים באור, ואילו כאשר הרמב"ם כתב 'ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמוד ממעשיהם', מדגיש הרמב"ם שהם הולכים בחושך? אלא נראה לבאר שבא לומר שמדובר למרות שאתה נמצא במצב שאתה מכיר אותם שהם בחושך, ואין לך ספק בדבר, אפ"ה אל תתחבר אליהם כי זה יכול לקרר אותך.

ונציה ומה נשתנה בליל יום כיפור

וכמו שהרחיב בזה הרב שלום שברון זצ"ל (הו"ד בספר להגיד דברים עמ' 276) "כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים ואת אשר עברנו בקרב הגויים אשר עברתם ותראו את שיקוציהם ואת גילוליהם כץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם, פן יש בכם איש או אישה או משפחה או שבט אשר לבבו פנה היום"

מה היה שם בארץ מצרים?. הלא בשנה האחרונה לפני צאתם הם נבדלו מהמצרים מאד. שנה שלימה היו עטופים בניסים ללא שעבוד, העלו אותם לשמים כביכול, ה' הכניס אותם לבית הספר השמימי, הכינו אותם לקראת היציאה ביד רמה, בגילוי שכינה ואח"כ

בתים על הים. ומסביבם מים מלוכלכים. כאשר כל עשרים וחמש מטר הבחנתי כי מתנוסס שתי וערב. שיקוצים וגילולים. העיר ונציה.

לאחר אותה נסיעה כתבתי לחבר שלי מכתב בו ציינתי, כיצד עמדתי על הסיפון וממש לא הבנתי מה כל כך מתפעלים, נכון, כבר שמעתי כי ישנה עיר ונציה על המים, והנה גם ראיתה, ומה זה בסך הכל: מים מלוכלכים, צלמים ובתים כמו שיש בכל העולם, אלא שהבית אינו על היבשה מכל צדדיו, אלא על קו המים, במקום כביש ומדרכה ישנה סירה, וכי לא ראינו סירות מימינו?! מה מתפעלים כל כך?!

כששבתי מחו"ל באותה נסיעה חזור. שוב, הכל רצו עלו על הסיפון.

אם כולם רצים, אדם חושב לעצמו (בתת הכרה) כנראה שבכל זאת, זה דבר מעניין במיוחד, עליתי גם אני ומה ראיתי? בתים לבנים וחשבתתי לעצמי "מענין, איך באמת הם עומדים על המים?" אך מיד הוספתתי להרהר "טוב, נו, בסך הכל זה לא כלום. סך הכל דבר פשוט, בנו בתים על גבול המים". כך ממש חשבתתי.

תשמעו. בפעם השלישית שהזדמן לי לחלוף בנסיעה על יד ונציה, היה זה לאחר כשלוש שנים, ממש כמו שאני אומר לכם, עליתי על סיפון האונייה אימצתי את העין לראות ואפילו ביקשתי מאחד הנוסעים שיתן לי את המשקפת לראות בה... "כסף וזהב אשר עמהם". נורא ונפלא.

ואכן אשר עימהם" כלומר? כלום. לא משוקץ ולא מכובד.

ובפעם השלישית, כבר נראו בעיניכם: "כסף וזהב"...

היינו, שהתורה לא מציינת כאן שלושה סוגים של עבודה זרה – שיקוץ וגילול, עץ ואבן, כסף וזהב, אלא הכוונה לאותה עבודה זרה עצמה במבטים שונים. בתחילה היא מאוסה. אט אט מתרגלים. עד שהיא נראית ככסף וזהב, הפלא ופלא.

שלוש פעמים בוונציה

נכון שיושבים כאן תלמידי חכמים מכובדים ומה שאני רוצה להמשיך עתה. לא כל כך ראוי לומר בפניכם, אבל בכל זאת כיון שזה מעשה שהיה איתי ממש, אולי כדאי להזכיר בקצרה (ואין בכך "חציף עלי מאן דמפרסם חטאיו").

אין חכם כבעל הנסיון. בשנת תשט"ז כאשר נסעתי לראשונה לחו"ל. הפלגנו באוניה על הים, נסיעה ממושכת.

באחד הימים בשעות הבוקר, אני מבחין כי הנוסעים רצים ועולים על גג האוניה – על הסיפון. יצאתי גם אני אחריהם, כמעט כולם עלו ובידם משקפות, היו כאלו גם עם פוטו (=מצלמות) עמדו ליד הגדר הסתכלו, הביטו ואפילו מחאו כפיים: "הנה! הנה!".

הסתכלתי גם אני וראיתי את ונציה:

למעשה פרשת חיי שרה

ואיך הגדולים הללו כבר ראו את הכל בתוך התורה, את כוחות הנפש של עיני האדם וליבו!.

לעבוד את אלוהי הגויים האלה", ואם הולכים עוד "פן יש בכם שורש פורה ראש ולענה".

ולפיכך אמר להם הקב"ה, כביכול, אל תתרעמו שאני אומר פן יש בכם "איש או אשה". כי בתחילה געלה נפשכם מהשיקוצים אבל במשך הזמן חלילה מתרגלים.

רק שורש לא צריך הרבה יותר - זורעים שורש בארץ, והוא חלילה צומח ופורה - עד שיכול לפרות ולרבות ולמלא את כל העולם בראש ולענה!.

ואיך נכיר אם הוא כזה סוג של פורה ראש ולענה?:

ונבאר את המשך הפסוקים:

"והיה בשמעו את דברי האלה הזאת והתברך בלבבו שלום יהיה לי כי בשרירות ליבי אלך", מה הפירוש "והתברך בלבבו"? הלב דופק לו בקרבו כאשר שומע את הקללות, אך הלב מברך אותו מנחם ומרגיע את עצמו בתוך עצמו: "שלום יהיה לי" מהיכן מגיעה ברכה וכיצד מגיעה? כי רצונו "בשרירות ליבי אלך".

"למען ספות הרוה את הצמאה" כבר תראו לבד את הפשט הנורא בדברי הרמב"ן ומי שהוא בעל נפש ייבהל ויחרד מדברי הרמב"ן, כי כבר אינני ראוי לומר דברים קשים כאלו בפניכם.

האדמו"ר ליד הנהר

למדנו כי הלב הוא עולם מלא, קר וחם קשה וקל לב פונה, הולך פורה, מתברך בלבבו וכו' "לבבו פונה היום וכו' וכו'. הלב כביכול יש לו רגלים, ידים יש בר עמקים - עשרה עמקים!. יש בו הכל. ואם הוא פונה לצדי הדרך, התוזה הזו של הלב הולכת עוד ועוד עד שישנו רצון "ללכת לעבוד את אלוהי הגויים האלה".

שורש פורה ראש על הקרח שבלב

בתחילה "איש" אחד. אח"כ מהאיש נעשתה "משפחה" ומהם "או שבט" - שבט שלם "אשר לבבו פונה היום מעם ה' אלוקיכם". איך מאיש אחד נהיה משפחה או שבט? כבר אמרתם לכם פעם מה ששמעתי מרבה של ירושלים הרב דושינסקי זצ"ל: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" - אחר שכבר ראיתם, אחרי שחשב על עבודה זרה - לא תתורו אחרי עיניכם!, ראיתם, די, די, אל תמשיכו אחרי הראיה לתור ולעסוק במה שתרתם וחשבתם בלב ובעין. אבל כאשר כן מומשיכים, הסובבים שואלים נו, מה ראית? מה שמעת? הוא מספר ועוסק בכך - מאיש אחד, הדבר מתפשט הלאה למשפחה וכו'.

"פונה מעם השם". רק פונה מעט, אבל כאשר פונים מעט לצד וממשיכים ללכת באותה פניה הולכים עקום עוד ועוד (הולך ישר לכיוון העקום) "ללכת

"לכבו פונה היום" קרירות קלה מנשבת בליבו, לא מבחינים כלום. החברים הידידים לא רואים עליו כלום. והנה חלילה הקור גובר. עדיין הוא רחוק מאד מהשקצים, רק שהעיניים של הלב, כבר רואות עקום. הקור של הלב הולך וגובר - מתקרב עוד ועוד. אט אט מתרחק קר, קר. וי! עד שמגיע היום שיכולים לצייר על הלב... הוא קר קרח עד שהשקצים יכולים לחקוק בו צלב, וי, וי.

"לא יאבה ה' סלוח"

ועל כך ממשיך הכתוב "לא יאבה ה' סלוח לוי" וקשה להמשיך את המשך דברי הכתוב "כי אז יעשן אף ה' וקנאתו וגו'".

אמר פעם הרבי שלי:

אדם יכנס לחנות של כלי עבודה, ברזל ומתכת ויבקש "תמכרו לי אפרסקים ותפוחים" וכי הוא בר דעת?! כי הנכנס למקום לרכוש דבר, עליו לדעת אם כאן בכלל המקום למבוקשו. הגביה הרבי שלי את קולו: אנו באים לבית הכנסת לבקש סליחה מהקב"ה, נכנסים לחנות לבקש, ושמא כאן לא השעה ולא הזמן לבקש סליחה, מי אמר לך שמקבלים כאן סליחה, אולי אתה בכלל אלו שנאמר עליהם "לא יאבה ה' סלוח לוי" נכנסת לכאן בטעות... אולי אתה!!

כבר אמרתי, הלואי שהיו מעוררים אותי ומדברים באוזני, והנה אני הוא האומר מוסר לפניכם, כואב לי,

מספרים כי בעיצומו של החורף ברוסיה אחד האדמו"רים פסע ליד הנהר הגדול הקפוא. הוא נעמד והביט זמן ארוך. הסתכל הרהר והביט שוב.

היו שם ילדים גויים שקצים ששיחקו על המים הקפואים, כמה מהם ציירו בקרח צורת שתי וערב. הרבי המשיך להסתכל. התפלאו החסידים. והרבי הסביר להם את מחשבותיו מול הנהר הקפוא:

חשבתי לעצמי מה קרה לנהר? ואיך הגיע עד הלום שהשקצים'לאך מציירים שתי וערב על הקרח?.

הנה. בסוף הקיץ הנהר זרם בשצף. כאשר התחיל להיות קריר מעט אנשים מיעטו לבוא, אך עדיין היו שרצו בנהר-באו לשחות. חלף עוד שבוע שבועיים, מי שהכניס יד כבר הרגיש כי המים קרים ממש. ואז הנהר כבר שמם לא היו רוחצים כלל. אבל המים עדיין זרמו בכח. עוד שבועיים שלושה, המים כבר לא מפכים אינם "חיים". איטיים. השטף פסק. עוד שבוע והנהר התכסה במין ברק דק על המים - כפור. אך עדין הכל רואים? מים. נהר מים קרים. לאחר שבועיים כבר היה קרח על רום המים, ועדיין אפשר לשבור את הקרח ולחדור למים שתחתיו זורמים, אח"כ השכבה העליונה נעשית עבה וקשה עד שמכסה אותם קרח בגובה מטר או מטר וחצי, אפשר לפסוע על הנהר לדרך ולרוץ ואז גם באים השקצים ומציירים שתי וערב". שתק הרבי וסיים:

"כך בדיוק התהליך בליבו של אדם" - .

למעשה פרשת חיי שרה

אך כבר התנצלת שיהכל מרבותי ולא מעצמי...
ובזאת נסיים בדבר נפלא:
עשרה שנה (בתשכ"א) כשראיתי איך אפילו רשעים
שבך יש בהם ריח יהודים!.

הנקודה הטמורה של היהודי
משיבת חברון - לשערי חסד.
בליל יום הכיפורים הלכנו יחד בחזרה מהתפילה,
מישיבת חברון - לשערי חסד.

היה שקט ברחוב. אתם יודעים כי השקט שורר
ברחובות בליל יום כיפור. ש זהו לילה כמעט יחיד
מכל לילות השנה. הקב"ה שולח לעולמנו יום כזה
מלא השפעה של קדושה, אך הנה כאשר הגענו לא
רחוק מכיכר הדווידקה, שמענו שירה שבאה מרחוק.
"שרים?! מי שר? ועוד שירה בתערובת?!".

פסענו הלאה בדרך דרך מחנה יהודה, לכיוון שערי
חסד והתקרבנו למקור השירה, שומעים את השירה:
"מה נשתנה הלילה הזה?" אחד שר וכולם אחריו:

"מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, שבכל הלילות
אנו אוכלים שתי כיכרות והלילה הזה איננו אוכלים
כלל?".

מי היום - יום הכיפורים".

"שבכל הלילות אנו רוקדים והלילה לא?". "כי יום
כיפורים היום". כך המשיכו לפרט חטאים ועונות
שהלילה הזה, לא. "כי יום הכיפורים". אחד שר והכל
אחריו בשיר ובזמר...

בתחילה נדהמת, אבל ברגעים שאח"כ אמרתי
לעצמי: ריבוננו של עולם כזה כל נדרי אצל כאלו עמי
הארצות - שווה משהו בכל זאת. הם הרי בורים

"מי כעמך ישראל!", דווקא כאן מגלים בפסוקים כי
אין לנו את הכלים להעריך מה הוא לב של יהודי!.

שהרי התורה עוסקת כאן ביהודי החושב "שלום יהיה
לי" שמעתי את כל הקללות ולא נורא, "בשרירות לבי
אלך" וכו' קר כקרח, ובכל זאת התורה סבורה שאם
היא תאיים עליו ותזהירו "לא יאבה ה' סלוח לו" הוא
יפחד. הוא יחזור בו, כי יותר אינו מסוגל, הוא מזדעזע
מעצמו: "וכי לא תהיה לי סליחה מהקב"ה?!? עד כדי
כך? אני מוכרח להשתנות ולעזוב את דרכי"
בפנימיותו של היהודי טמונה יראת השמים הזו.

לדוגמא מהימים הללו. הנה חודשים רבים אנשים
חושבים: שלום יהיה לנו וישנים בהבלי הזמן. לא
רוצים לחשוב על משהו רע, אבל כאשר מגיעים ימי
האלול או לקראת ראש השנה ויום כיפור מתחילים
לפחד. היכן היית עד היום? עד היום פשוט לא
חשבתי על סליחה ומחילה, אבל כאשר מבקשים
מה' שיאמר לנו סלחתי, חוששים: מי יודע אולי אין
לי סליחה, ופחדים.

נפלא מאד. גיוואלדיג.

אמרנו מי כעמך ישראל! אני יכול לספר לכם עובדה
שעדיין מצלצלת באזני למרות שחלפו מאז שבע

באחד הימים הגיע לחנותו בשעת בוקר מוקדמת כהרגלו, ובמקום להריח את ריח הבשמים הטוב והמוכר עולה באפו ריח בלתי נסבל, ליד החנות הריחנית שלו חונה משאית גדולה ומומנה נפרקים בזה אחר זה ארגזים נודפי צחנה וסרחון, לתדהמתו הרבה מתברר לו כי באולם הריק הצמוד לחנותו עומד לקבוע בורסקי את מפעל העורות שלו...

איסטנים הוא ידידנו הבשם ואת סרחון העורות אינו מסוגל לסבול, אך לא זה מה שמטריד אותו ברגעים אלו. מטרידה אותו העובדה כי מעתה ידירו אנשים את רגליהם מחנותו, שכן מי הוא זה אשר יתקרב לחנות בשמים אשר ריחות סרחון סובבים סביבה... הוא מתלונן, הוא מוחה, הוא צועק, אך מאום לא עוזר. אלו הם העובדות.

וכך יושב לו הבשם בחנותו הריקה מקונים שהדירו את רגליהם, יושב והקבס עולה מבויעו, אין הוא מסוגל להריח את הריח הנורא. הדלת שתמיד היתה פתוחה לרווחה, סגורה ואטומה, ובכל זאת עולים להם ריחות העורות ומתגברים על ריחות הבשבוים. כך יום אחר יום, עד שביום מן הימים הוגפו התריסים ועל הדלת נתלה שלט גדול ומאיר עיניים "למכירה". לא עברו דקות ספורות וממופעל העורות הגיח הבורסי לבוש סינר מטונף ונודף ריחות מחליאים, מחייך הוא בפה מלא ובפיו הצעה: "הבה נהיה שותפים. נפרוץ את הקיר המפריד בין המפלגל לחנות ונעבוד יחדיו", הבשם מעקם את אפו בסלידה

שאינם יודעים מאומה ועם זאת יום הכיפורים שווה בליבם – כל נדרי הלזה, גם כן עולה לפני כסא הכבוד, כי בוודאי שגם את אלו הקב"ה לא יעזוב – "כי לא ידח ממנו נידח" – אף הם אולי יזכו ל"ושבת עד ה' אלוקיך!" אם יהודי נאחזו אפילו במשהו קל ביותר – בפירו. "אם יהיה בקצה השמים משם יקבצך ומשם יקחך" את אותו לב של יהודים אלו, ה' רואה. שנזכה!. שנתקרב לה! לתשובה שלימה וגאולה קרובה. "ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקולו". עכ"ד הרב שלום שבדרון זצ"ל

"אל תנסו להתקרב לצחנה, אתם עלולים להתרגל"

ויש להוסיף מש"כ עוד בספר אמונה שלימה (בראשית עמ' תט) מבית מדרשו של החפץ חיים יצא המשל הבא: כבר אמרו חז"ל: "אי אפשר לעולם בלא בסם ובלי בורסי, אשרי מי שאומנתו בוסמי, אוי לו למי שאומנתו בורסי", וע"כ בסיפור נוסף:

ברחובה של עיר, במקום רחב ומואר, שכנה לה חנות הבשמים, שלט גדול ומאיר עיניים היה תלוי מעל לחנות, מכריז בפני כל עובר ושב כי כאן אפשר לרכוש את מיטב מיני הבשמים, אולם לא השלט הוא זה שמושך את הלקוחות, הללו באו דווקא בעקבות הריח, שכן ריחם של מיני הבשמים נודף היה למרחוק ומושך את העוברים ושבים להיכנס אל החנות ולרכוש בשמים. מאושר היה בעל החנות בפרנסתו, הרוויח כדי לחמו בכבוד, וציפה שכך ימשכו הדברים לאורך ימים. כך ציפה, אולם לא כך היה...

ואינו מסוגל אפילו לחשוב על הרעיון הנודף סרחון, ובכל זאת הוא אומר: "תן לי לחשוב על הרעיון", לא, הוא אינו מסוגל. הוא מחליט למכור את חנותו למרבה המחיר ולנסות את מזלו במקום אחר, שם יוודא מראש שאין שום אפשרות לשכנות עם סרחון מכל סוג שהוא. אולם הימים חולפים ואיש אינו מתעניין בקניית החנות, הריחות מרחיקים כל עסקה אפשרית והופכים אותה לבלתי אפשרית. ובינתיים פרנסה אין. ההוצאות רבות והחובות כבר למעלה מראש, הרבה ברירה אין בידו, הני ביתו תלויים בו, וכשאפו סגור באמצעות שתי אצבעותיו המחזיקות בו הדק היטב ניגש הוא אל הבורסקי ומביע את הסכמתו לרעיון.

ואומר: "איני סובל את אותם אנשים רכרוכיים שאינם מסוגלים לשאוף אויר פשוט, זקוקים לניחוחם של בשמים..." הבנתם? כל כך הזהיר הכתוב ואומר: "ולא תטמאו בהם - ונטמאתם בהם". אל נא תנסו להתקרב לצחנה, עלולים אתם להתרגל...

כח ההשפעה נלמד מוסטה

ויש להוסיף מש"כ הרב יעקב ישראל ביפוס שליט"א (הו"ד במושנתה של תורה נשא תשע"ח) בשם הגרש"ז ברוידא זצ"ל בספרו "שם דרך", רואים אנו בעליל כי טבע האדם להיות מושפע מהחברה שבה הוא נמצא, והוא נתון תחת סכנת השפעות זרות וגורמים שליליים. ועד היכן הדברים מגיעים? מצינו בדברי חז"ל (סוטה ב.) שהביאום רש"י והרמב"ן: "למה נסמכה פרשת נזירות לפרשת סוטה, שכל הרואה סוטה בקילקולה יזר עצמו מן היין".

כאן גילו לנו חז"ל מה גדול הוא כח ההשפעה של קלות ראש, עד שאפילו הרואה סוטה בקילקולה יושפע מכך ועד כדי כך, שמחוייב לחזק את עצמו בנזירות, על מנת לגדור את עצמו ולהסיר מעליו את סכנת ההשפעה.

את מידת גודל הסכנה בהשפעות אלו, מוצא הגר"א בפסוק (משלי יז): "פגוש דב שכול באיש, ואל כסיל באיוולתו". וזה לשון הגר"א: "דוב הוא רגזן מאוד, וכל שכן בעת שנקרא שכול והוא בעת שהורגים את בניו, וכל שכן אותו איש שהרג את בניו, ובעת שיפגשונו ודאי סכנתו עצומה מאד. מכל מקום, טוב יותר פגוש

תוך שעה קלה נפרץ הקיר בין שתי החנויות, הבשם עוטה סינר וניגש לבחוש בסיד, כשפניו מביעות סלידה עמוקה. הבורסקי מביט ברחמים על שותפו האיסטנים ונד בראשו, והבשם בומשיך במלאכתו החדשה בלית ברירה, כך ביום הראשון, וביום השני פחתה במעט תחושת הסלידה, וביום השלישי היו כבר הריחות נסבלים יותר. ביום הרביעי היה זה אך ריח רע ולא צחנה, וביום החמישי כבר נשם מלא ראותיו כמו היה עומד בחנות הבשמים. תקופה ארוכה עברה, החובות כוסו זה מכבר, וצרור החסכוניות גדל והלך. וכשהגיעו החסכוניות לסכום נכבד באה אשת החיל והצעה בפיה: "קח את סכום הכסף אותו הסכת ופתח בו חנות בשמים גדולה במרכז העיר... והבשם לשעבר מעווה פניו בסלידה

לעומת השפעת החברה הרעה, מצינו לאידך גיסא, כי השפעת הטוב והחכמה בחברת בעלי החכמה ומבקשיה, גדולה היא לאין שיעור.

רבותינו בעלי התוס' אומרים על בקשת משה מיתרו שלא יעזוב אותם וילך לארצו, ומנמק זאת: "והיית לנו לעיניים" – "פירושו, על כן אני מחלה פניך שתלך עמנו, לפי שידעת חנותנו והניסים והגבורות שעשה עמנו הקב"ה, והיית לנו לעיניים. שכשרואים אותך עמנו, ואמרו לא עזב ארצו ואת נחלתו אם לא מפני שראה וידע גדולותיו של הקב"ה והטובות שעשה לעמו".

מבואר כאן שאע"פ שבני הדור ההוא ראו את היד הגדולה אשר עשה ה' למצרים, ואת כל הנסים והנפלאות במדבר. בכל זאת כשראו שיתרו עוזב את נחלתו ומצטרף לבני"י במדבר, אחרי שראה את כל הנסים שעשה להם ה', דבר זה הביא ברכה והשפעה טובה על הכלל ישראל. הרי לנו כמה מופלאה יכולת ההשפעה של אדם יחיד, אשר בהנהגתו יכול להיות "לעיניים" לבני דור דעה!

העצה היעוצה כיצד לא להיסחף בזרם העכור של הרחוב [בנוסף למעלה הגדולה של "איני דר אלא במקום תורה"], היא הידברות של יראי ה' בצוותא. לשאת ולתת ביחד בדברי אמונה ובטחון ובתיקון המעשים ובמידות. זוהי העצה היחידה איך לא להיסחף אחר הלך הרוח של הרחוב ולא להיות מושפע לרעה ח"ו. אדרבה, דיבוק חברים כשאיש לרעהו יאמר חזק יבצר את בתינו ויחסן אותנו ואת

את הדב מלפגוש כסיל, בעת שהולך לעשות איזולתו או כשעוסק באיזולתו".

הרי לנו כמה מסוכנת הפגישה עם הכסיל השונה באיזולתו, שכל מגע עימו מוליד פגם בנפש האדם, שעלול להשריש בנפשו שורש פורה ראש ולענה. ומעתה לא ייפלא מדוע הרואה סוטה בקילקולה, זייר עצמו מן היין. שהרי הרוגמים לקילקול הסוטה הם: שתיית יין, שחוק, ילדות והשפעת שכנים רעים, כמבואר במשנה במסכת סוטה (פ"ט מ"ד). כל פגישה עם גורמים כעין אלו, טומנת בחובה סכנה גדולה שאת סופה מי ישרנו. ואין עצה להינצל מזה, אלא ע"י חיזוק עצמי וגדירת גדרות וסייגים, דוגמת הנזירות.

בל נחשוב שאנו מחוסנים מפני השפעות רעות, היכולות לחדור אל בתינו בדרכים שונות ומשונות. (זה כולל בטאונים שאין רוח חכמים נוחה מהם, פגישה עם רחוקים במקומות העבודה, ספרי קריאה, ועוד). הנה רואים אנו שאפילו בני דור דעה הושפעו, דבר זה נלמד מפרשת קברות התאווה. בתחילה רק "האספסוף שבקרבו התאוו תאוה". ומי הם האספסוף? אומר רש"י: "אלו ערב רב שנאספו עליהם בצאתם ממצרים. בסופו של דבר, הושפעו גם בני ישראל. ככתוב: "וישובו ויבכו גם בני ישראל", ופרש"י: "גם בני" בכו עמהם". [עם האספסוף, הערב רב. וטעם בכייתם אמרו חז"ל – "על עסקי משפחות, על עריות הנאסרות להם"].

שמוסמלת מולדתו, ואת כל מה שמוסמל בית אביו! הדרישה מאברהם אבינו היתה להשליך מאחרי גוו את כל התרבויות שאימצו להם אנשי ארצו, מולדתו ובית אביו, ולהתרחק כמטחווזי קשת במובן הרוחני - מכל אלן!

ואמנם, המטרה והתכלית לאותה 'עזיבה' נדרשת - ברורה: מאחר ואנשי ארצו, אנשי מולדתו ואנשי בית אביו של אברהם אבינו היו רעים וחטאים, על כן הורה לו הקב"ה להתרחק מהם ומהשפעתם, בכדי שלא ילמד ממעשיהם הרעים או מאמונותיהם הכוזבות! מעתה, ברור מדוע נכתבו הדברים בפסוק בסדר בו הם נכתבו. שכן אין מדובר כאן על התרחקות טכנית - אשר יש לה סדר משלה המוכתב על ידי המציאות. מדובר כאן על עזיבה רוחנית, עזיבה רעיונית! הם בתחום זה - הרי שסדר הדברים המתבקש הינו הפוך לחלוטין: קל לאדם הרבה יותר להתרחק מהשפעתם השלילית ומדעותיהם של בני ארצו - אשר השפעתם עליו מועטה יחסית, קשה יותר להתרחק ולהתנתק מהשפעתם השלילית של בני המולדת - המשפיעים יותר, אולם בלי כל ספק הקושי הגדול ביותר לאדם הינו להתרחק מבית אביו! לשכוח את 'בית אבא' - הרי זה הדבר הקשה ביותר, ולפיכך נצטווה עליו אברהם אבינו באחרונה!

ואם כן, נראה כי מיושבת קושייתנו אשר הקשינו בתחילת דברינו הפלא ופלא. שכן ברור שהיה מקום לצוות את אברהם אבינו על עזיבת 'בית אביו' - אף שבודאי כבר עזבו זה מכבר, שכן אמנם עזב הוא את

ילדינו, כדי שנוכל להרוות נחת לבוראנו עכ"ד הרב ביפוס שליט"א.

למה הקדים ארצך למולדתך

ויש להוסיף מש"כ בזה הרב מקדש הלוי לכאורה יש להקשות, וכי מה צורך היה להורות לאברהם אבינו לעזוב את בית אביו? הלא באותה שעה - היה אברהם בן שבעים וחמש שנה, ואדם בגיל שבעים וחמש בודאי כבר עזב את בית אביו זה מכבר, בפרט לאור העובדה המפורשת בפסוקים הבאים, על פיה כבר היה אברהם נשוי באותה שעה לשרה אשתו! אין ספק כי אברהם נהג כמנהג כל הארץ, כפי שנאמר כבר לאדם הראשון (בראשית ב', כ"ד): "על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו והיו לבשר אחד!"

ונראה לבאר, על פי קושיה אחרת אשר יש להעיר בפסוק זה. שכן לכאורה יש להקשות עוד, מדוע ציוה הקב"ה את אברהם לעזוב את 'ארצו', את מולדתו, ורק לאחר מכן הזכיר את בית אביו? הלא בפשטות, קודם כל עוזב האדם את בית אביו, לאחר מכן מתרחק עוד - ועוזב את מולדתו, ורק לבסוף הוא עוזב את ארצו! מן הראוי היה לכאורה לכתוב את הדברים בסדר זה, ולא להפוך את הסדר לחלוטין!

אכן ביאר כבר המלבי"ם, כי כאשר הורה הקב"ה לאברהם לעזוב את ארצו, את מולדתו ואת בית אביו - הוא לא התכוון רק לדרוש ממנו לעזוב את כל אלו במובן הגשמי... הכוונה היתה להורות לאברהם אבינו כי יעזוב את כל מה שמוסמלת ארצו, את כל מה

להיות נמשך במדותיו ומעשיו אחר מי שיתחבר עמו, ורועה כסילים ירוע אבל מי שהוא רועה דהיינו ראש וקצין אצל כסילים, והכסילים תועבה להם הסור מרע ולכן גם הוא ירוע שנעשה רע כמותם, או ירוע ישבר עמהם כאשר הקב"ה יביא עליהם אידם גם הוא ירוע (הגר"א).

אמר שלמה במשליו "הולך את חכמים יחכם ורעה כסילים ירוע" (יג, כ) וביאר שם הגר"א: "כמו שאמרו חז"ל: "הוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים". וזהו "הולך את חכמים" כלומר הטפל להם והתאבק בעפר רגליהם, ומחמת זה "חכם", כי תשמע מהם חכמתם ותראה מעשיהם, ודרך האדם להיות נמשך במדותיו ומעשיו אחר מי שיתחבר עמו. "ורעה כסילים ירוע" - אבל מי שהוא "רועה", דהיינו ראש וקצין, אצל "כסילים", והכסילים תועבה להם ה"סור מרע", ולכן גם הוא "ירוע" שנעשה רע כמותם. "עכ"ל ביאור הגר"א.

ואמרו חז"ל "התרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע" (אבות א, ז) וביאר ר' אליהו לאפיאן זצ"ל שהרישא של המשנה בא להורות להתרחק מהרע ומהרשע גם אם אין לך מגע אתו, שאת זה הרי כבר השמיע בסיפא "אל תתחבר לרשע", אלא הרישא בא ללמד שעצם הקרבה לרשע יכולה לדרדר את האדם אף אם אין ביניהם קשרים כל שהם, והביא ראיה מהמשנה בנגעים (יב, ו) על נגע שנראה בקיר משותף לשני שכנים שניהם חולצים, שניהם קוצעים, שניהם מביאים את האבנים וכו' מכאן אמרו אוי

בית אביו במובן הגשמי - אולם עדיין היה עליו להתרחק ממנו במובן הרוחני, ועל כך נצטווה עתה. עכ"ד הרב מקדש הלוי זצ"ל.

הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע: משל למי שנכנס לחנותו של בשם אעפ"י שאינו מוכר לו ואינו לוקח ממנו הוא יוצא וריחו וריח בגדיו מבושמין ואין ריח זו ממנו כל היום עליו הוא אומר הולך את חכמים יחכם, ורועה כסילים ירוע משל לאחד שנכנס לחנותו של בורסקי אעפ"י שאינו מוכר לו ואינו לוקח ממנו הוא יוצא וריח בגדיו מלוכלכין ואין ריחו וריח בגדיו זו ממנו כל היום ועליו הוא אומר ורועה כסילים ירוע (מדרש משליו).

כן כל מי שמהלך עמהם, כל מי שרואה אותו אומר אלולי לא היה זה חכם לא הולך זה אלא עם חכם כמותו, וכל מי שמהלך עם כסיל כל מי שרואה אותו אומר אלולי שהוא כסיל לא היה הולך עם כסיל זה אלא מפני שהוא כסיל לפיכך מהלך עם כסיל, לכך נאמר הולך את חכמים יחכם (שם במדרש).

הולך את חכמים יחכם כלומר שיצטרך לפעמים ללכת למרחוק אצל החכמים וכן כתוב לכו לחמו בלחמי לא אמר בואו אלא לכו שילכו אפילו למרחקים (רבינו בחיי אבות פ"ד).

וכמו שאמרו חז"ל באבות פ"ד והוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים, וזהו הולך את חכמים כלומר טפל להם ומתאבק בעפר רגליהם ומחמת זה יחכם כי תשמע מהם חכמתם ותראה מעשיהם ודון האדם

הנה הרועה אשר ירעם יבא אל גדר שיצטרך להיות נרעה מהזולת וזהו רועה כסילים ירוע:

מלבי"ם משלי פרק יג פסוק כ

(כ) הולך את חכמים יחכם, ההולך את חכמים ילמד ממעשיהם ומחכמתם ויעשה כפי חקי החכמה, והמתחבר עם הכסילים ישבר, כי ילמד מהם לרדוף אחר התאוה, והם ילמדו אותו האולת ולא ידע מחקי החכמה כלל. ואמר הולך את חכמים ורועה כסילים, שעם החכמים לא יהיה ריע להם תיכף רק ילך אחריהם, ועם הכסילים יהיה ריע תיכף, שהחכמה קשה ללמוד, לא כן הכסילות, גם יל"פ רועה כסילים מענין רועה ומנהיג, הגם שידמה שהוא רועה ומנהיג אותם בסוף ירוע, ע"ד הוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים:

מעשה רקח הלכות דעות פרק ו הלכה א

[א] דרך ברייתו וכו' לפיכך וכו'. ולקמיה כתב דמצות עשה להדבק בחכמים וכו' אלא שרצה להשמיענו כאן שדבר זה הטבע מכריחו דאל"כ איך ידע מה לעשות ומי שלא עשאו שתים רעות עשה וענשו חמור וק"ל:

עבודת המלך הלכות דעות פרק ו הלכה א

[א] דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו וכו' נוהג כאנשי מדינתו וכו'. ע"י במס' דרך ארץ רבה סוף פ"ז כללו של דבר אל ישנה אדם דעתו מדעת חבריו, ובני אדם וכן אמרו כתובות י"ז לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות וכבר רמז לזה

לרשע אוי לשכנו. והיינו אף שאין להשכן שום מגע ומשא עם בעל הבית המנוגע, בכל זאת כיון שיש להם כותל אחד בשותפות אפשר כבר שתכנס הטומאה מבית הרשע לבית הצדיק דרך כותל זה, ונעשה גם לו אוי ואבויי ("לב אליהו" נח, הביאו בספר ביאורים לפירושי הגר"א על אבות עמי שמב).

אלשיך על משלי פרק יג פסוק כ

(יט) תאוה נהיה תערב לנפש וכו'. אל תבטח בעצמך ליכנס לבדך לרעות בקהל כסילים, שנכנס בהם רוח שטות לחטוא, באמריך כי נפשם טהורה וישבו המה אליך, כי ירא אני פן יתהפך שתנרפה אתה בעבודת שמים בתוכם, עד גדר שתצטרך אחרי כן מי שירעה אותך להביאך למוסר, כי הלא כלם יכירו כי טובות העה"ז הוא ענין עובר ואינו הווה תמיד כטוב העה"ב, ועם יודעם כן יתעבו לפרוש מהרע שהחלו בו ואיך ישובו למענך, וז"א תאוה נהיה וכו', כלומר הווה ונמשכת בלי הפסק מעת החלה שהיא טובת העה"ב, הנה אין ספק כי תערב לנפש כל חי, כי כצדיק כרשע נפשם ממקום קדוש, ומן הקדשים תתאוה לאכול ותערב לה כי לחמה המה, ואעפ"י כן ותועבת כסילים היא סור מרע אשר החזיקו בו כדי להשיג התאוה נהיה, ולכן אחר שתועבת כסילים הוא סור מרע, טוב לגבר יהיה זנב לחכמים ויחכם עוד, מהיות ראש ומנהיג לכסילי עמי הארץ, שהוא גדר כסילים מקביל אל חכמים, כד"א בן חכם וכו' ובן כסיל כו', כי (כ) הולך את חכמים יחכם, שהוא לכת אליהם עם שאינו מהם רק מתלוה אחריהם, אך רועה ומנהיג כסילים משוללי חכמה למה שתועבתם סור מרע,

"וגם ללוט ההולך את אברם היה צאן ובקר ואהלים. ולא נשא אתם הארץ לשבת יחדיו, כי היה רכושם רב ולא יכלו לשבת יחדיו. ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט, והכנעני והפרזי אז יושב בארץ. ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך, ובין רועי ובין רועיך כי אנשים אחים אנחנו. הלא כל הארץ לפניך, הפרד נא מעלי, אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה".

וכאן, לכאורה צריך עיון: הלא אברהם אבינו, חרט על דגלו את השאיפה להכניס כמה שיותר אנשים תחת כנפי השכינה. עוד בהיותו בפתח ארם - כפי שכתב רש"י עה"פ (בראשית י"ב, ה'): "ואת הנפש אשר עשו בחרן" - "שהכניסן תחת כנפי השכינה, אברהם מגייר את האנשים ושרה מגיירת הנשים, ומעלה עליהם הכתוב כאלו עשאו".

מעתה, הכיצד נוכל להבין כי אברהם אשר עסק בקירובם של אנשים זרים לו, וכפי שכתב הרמב"ם (פ"א מהלכות עבודת כוכבים, ה"ג): "היה [אברהם] מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירהו לדרך האמת, עד שנתקבצו אליו אלפים ורבות והם אנשי בית אברהם" - הפקיר דווקא את לוט שאר-בשרו ולא ניסה להשיבו למוטב? כיצד יתכן שבמשך כל שהותו המשותפת של לוט עם אברהם - לא עלה בידו של הודו לשנות את טיבעו של בן אחיו במידה שתאפשר את המשך שהותם יחדיו?

ונראה לומר, שאברהם עשה אמנם כל שביכולתו בכדי לרומם את בן אחיו, אולם הוא הגיע למסקנה שהדבר אינו בר-ביצוע. ואמנם, אם נתבונן בבחירה

המגדל עזו ועיי במדרש רבה בראשית פמ"ח אולת לקרנתא הלך בנימוסה.

לפיכך צריך האדם להתחבר לצדיקים וכו' ויתרחק מן הרשעים וכו'. זהו אמרם הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע, ועיי ברבנו יונה ז"ל שם הביא מאבות דר"ג כל המדבק לרשעים אף על פי שאינו עושה כמעשיהם נוטל שכר כיוצא בהם והמדבק לצדיקים אף על פי שאינו עושה כמעשיהם נוטל שכר כיוצא בהם ועיי פרקי דר"א פכ"ה כל מי שהולך עם הצדיקים לוקח מדרכיהם ומעשיהם הטובים, ורועה כסילים ירוע למה הוא דומה לאדם שנכנס לבית הבורסקי אף על פי שלא נתן ולא לקח כלום מ"מריח רע קולט והוציא עמו וכו' ועיי ילקוט ואתחנן רמז תתכ"ד בשם ילמדנו ומדרש משלי פי"ג ומבואר שם דרשת רבנו הוא ששלמה אמר הולך את חכמים יחכם ורוע כסילים ירוע.

וכן אם היה במדינה וכו'. עיי תנא דבי אליהו רבה פי"ח ועיי בראשית רבה סוף פרשה נ"ה בחנניה מישאל ועזריה שנו את מקומם והלכו להם אצל יהושע בן יהוצדק ללמוד ממנו תורה.

זהירות מהשפעה שלילית

ויש להוסיף עוד מש"כ הרב מקדש הלוי

הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה (י"ג, ט')

אם נתבונן בפסוקים, נמצא לכאורה כי הרקע לפרידתו של לוט מאברהם, היה מריבה שהתגלעה בין רועי אברהם לרועי לוט. וכך נאמר בפסוקים (ה' - ט')

אולם הנה מוצאים אנו באופן ברור וחד משמעי העדפה של טובת הכלל ומניעת נזק רוחני העלול להגרם להם - גם כאשר הדבר עלול לגרום במישרין לפגיעה בפרט ובהתעלותו!
ומאידך, ניתן למצוא כאן רעיון שונה.

שכן למרות שלכאורה נראה היה כי כל מאמציו של אברהם אבינו אינם נושאים פרי, מוצאים אנו בכל אופן השפעה מסויימת שהיתה לשהותו המשותפת של לוט במחיצתו של הדוד הגדול.

שכן למרות שלוט לא ניאות לקבל על עצמו עול מלכות שמים, למרות שהוא לא היה מוכן לקבל את ההשפעה הרוחנית הכבירה שאברהם אבינו ביקש להשפיע עליו - בכל אופן התדרדרותו היתה מוגבלת... כאשר הוא הגיע עם אברהם ושרה למצרים, ואברהם אמר על שרה כי אחותו היא - לוט לא גילה לאיש על קשר הנישואין שבין אברהם לשרה, ובכך הציל למעשה את נפשם!

גם בהמשך, כאשר כבר היה לוט בסדום - מוצאים אנו מסירות נפש עצומה מבחינתו להכנסת אורחים, כאשר הוא מקבל את המלאכים אל ביתו חרף הסיכון העצמי העצום הכרוך בכך!

ללמדנו, שגם במקרים בהם אין אנו רואים תוצאות למעשינו - אסור לנו להניח לעובדה הזו להרפות את ידינו... עלינו לדעת, שלכל השקעה - ישנן תוצאות, לפעמים ניכרות יותר - ולפעמים פחות, לפעמים ניכרות מיד - ולפעמים בטווח הארוך, אולם סופה של כל השקעה להניב פרי!

שבחר לוט לאחר שנפרד מאברהם, לקבוע את מושבו בכנר הירדן - אשר תושביה היו שטופי זימה (עיין רש"י), ובהחלטתו להסיע עצמו מקדמונו של עולם - באמרו אי אפשי לא באברהם ולא באלוקיו, נבין כי כפי הנראה כל מאמציו של אברהם הגיעו לידי מיצוי... לוט לא ניאות לקבל על עצמו עול מלכות שמים בשום אופן!

וכאן, אילו לא היה אברהם אבינו חושש לשלומם הרוחני של כל האנשים שכינס תחת כנפי השכינה - אפשר שהוא לא היה אומר נואש, אלא ממשוך להתאמץ בקירובו של לוט. אולם מאחר והחשש האמור היה קיים, והמשך השהות לצידו של לוט עלול היה לגרום נזק רוחני לבני ביתו של אברהם - הוא לא יכול היה להרשות לעצמו לסכן את מפעל חייו הגדול, ובלית ברירה הוא הציע ללוט להפרד מעליו.

זה לכאורה ההסבר לגישתו של אברהם אבינו ביחס ללוט, ומכאן עלינו ללמוד לקח חשוב הנוגע אלינו:

שכן לעיתים, אנו עומדים בפני מבוכה לא פשוטה כלל. אנו צריכים להכריע בין טובתו של הפרט, אשר השהות במסגרת מסויימת עשויה לקדם אותו ולרומם אותו, לבין טובתו של הכלל - העלול למצוא את עצמו נזוק כתוצאה מהשהות המשותפת. במקרים מעין אלו, אנו מתלבטים בסוגיא כבדת משקל של 'אין דוחין נפש מפני נפש', וההכרעה קשה עד מאוד.

נברא, ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה, כשהוא אומר (יהושע א-ח) לא ימוש ספר התורה הזה מפיד, הוי אומר לעמל תורה נברא, והיינו דאמר רבא כלהו גופי דרופתקי נינהו, טובי לדזכי דהוי דרופתקי דאורייתא.

ובמדרש (ב"ר פ"ג ז) ואדם אין לעבוד את האדמה (בראשית ב, ה), ואדם אין להעביד את הבריות להקדוש ברוך הוא, כאליהו וכחוני המעגל. (ודבר זה צ"ב שבשלמא אליהו מובן מה שקירב אותם אבל חוני במה הוא קירב ואולי ע"י העוגה שחג קירבם ועוד צ"ב למה לא הזכר אברהם אבינו) ואדם אין לעבוד את האדמה, לא נברא אדם אלא לעמל, אם זכה, הוא עמל בתורה, ואם לא זכה, הוא עמל בארץ. אשריו לאדם שהוא עמל בתורה.

מצות ישוב ארץ ישראל

והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה. (במדבר לג, נג) על דעתי זו מצות עשה היא, יצוה אותם שישבו בארץ ויירשו אותה כי הוא נתנה להם, ולא ימאסו בנחלת ה' וכו', ומה שהפליגו רבותינו (כתובות דף ק"י ע"ב) במצות הישיבה בארץ ישראל ושאסור לצאת ממנה, וידונו כמורדת האשה שאינה רוצה לעלות עם בעלה לארץ ישראל, וכן האיש, בכאן נצטוינו במצוה הזו, כי הכתוב הזה היא מצות עשה. (רמב"ן)

מצוינו בחז"ל כמה וכמה מעלות של ישיבת ארץ ישראל, וכתב בשו"ת תשב"ץ (ח"ג סי' רפ"ח): "הדירה בא"י מצוה גדולה וכבר מנה אותה הרמב"ן

הן אמנם לא בכל מחיר מחוייבים אנו להשקיע ולהתמסר, וכפי שלמדנו בראש דברינו, אולם במקום בו הדבר אינו עלול לגרום נזק לאיש - עלינו להמשיך ולהשקיע, כי לבסוף, בודאי, נמצא שכר בעמלנו! עכ"ד המקדש הלוי.

הלימוד מזה למעשה. עד כמה חשוב להתרחק מהחברה הרעה ולהתחבר רק לצדיקים.

למה אברהם אבינו רצה לנחול דווקא את ארץ ישראל

למה אברהם אבינו רצה לנחול דווקא את ארץ ישראל

אלא כתוב במדרש (ב"ר ל"ח) 'אמר רבי לוי בשעה שהיה אברהם מהלך בארם נהרים ובארם נחור, ראה אותן אוכלים ושותים ופוחזים, אמר הלואי לא יהא לי חלק בארץ הזאת, וכיון שהגיע לסולמה של צור, ראה אותן עסוקין בנכוש בשעת הנכוש, בעדור בשעת העדור, אמר הלואי יהא חלקי בארץ הזאת, אמר לו הקדוש ברוך הוא (בראשית יב, ז): לזרעך אתן את הארץ הזאת. ומבואר שהסיבה היא מפני שהוא רצה אנשי עמל.

והסיבה לכך היא שהעולם נברא בשביל העמל כמו שאמר רבי אלעזר (סנהדרין צט): כל אדם לעמל נברא שנאמר (איוב ה-ז) כי אדם לעמל יולד. איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו הוי אומר לעמל פה

למעשה פרשת חיי שרה

כונה, וכבר היו אבותיכם הראשונים בוחרים לדור בה יותר מכל מקומות מולדתם, ובוחרים הגרות בה יותר משיהיו אזרחים במקומותם. כל זה עם שלא היתה בעת ההיא נראית השכינה בה, אבל היתה מלאה זמה ועבודת אלילים, ועם כל זה לא היתה להם תאוה אלא לעמוד בה, ושלא לצאת ממנה בעתות הרעב אלא במצות האלקים, והיו מבקשים לנשוא עצמותם אליה".

ענה לו החבר: "הובשתני מלך כוזר, והעוון הזה הוא אשר מנענו מהשלמות מה שיעדנו בו האלקים בבית שני, כי כבר היה הענין האלקי מזומן לחול כאשר בתחילה, אילו היו מסכימים לשוב בנפש חפצה, אבל שבו מקצתם ונשארו רובם וגדוליהם בבבל רוצים בגלות ובעבודה שלא יפרדו ממשכנותיהם ועניניהם וכו', ואין דיבורנו השתחוו להר קדשו, והשתחוו להדום רגליו, והמחזיר שכינתו לציון וזולת זה, אלא כצפצוף הזרזיר, שאין אנחנו חושבים על מה שנאמר בזה וזולתו, כאשר אמרת מלך כוזר". ע"כ דבריו הברורים.

ובאמת יש להרבות תימה ופליאה על כל ישראל במשך הדורות, על שום מה זנחו מצוה גדולה זו, ועם כל הסיבות והטעמים להישאר בחו"ל מפני הקושי והטורח, הרי לא היו מוותרים על מצות נטילת לולב משום טעמים הללו, וכיוצא בזה משאר מצוות, ואפילו מצוות קלות מדרבנן, ומדוע מצות ישוב ארץ

ז"ל מכלל תרי"ג מצוות, ובספרי אמרו שקולה ישיבת א"י כנגד כל המצוות, שנאמר וירשתם וישבתם בה ושמרת לעשות".

ואף לדעת הרמב"ם שאינה מצות עשה מדאורייתא בזמן הזה, מכל מקום מצוה דרבנן היא, ומצוה רבה היא יותר משאר מצוות דאורייתא, כמבואר בגיטין (דף ח' ע"ב) הקונה בית בסוריא כקונה בפרברי ירושלים, שכותבים עליו אונו אפילו בשבת ע"י עכו"ם, דאע"ג דאמירה לעכו"ם שבת, משום ישוב ארץ ישראל לא גזרו, עיי"ש.

והרבה יש להתבונן, שואל מרן ראש הישיבה הגאון רבי רפאל שמואלביץ זצ"ל, על מה ולמה לא עלו לארץ ישראל אף באותם הזמנים שלא היתה סכנה, וגם בזמן שאין קשיי פרנסה בארץ ישראל יותר מבחו"ל, ומצאנו בזה בדברי הכוזרי (מאמר ב' אות כ"ב ואילך) לאחר שהרבה החבר לדבר בשבח ארץ ישראל אמר לו הכוזרי:

"אם כן אתה מקצר בחובת תורתך, שאין אתה משים מגמתך המקום הזה ותשימונו בית חיך ומותך, ואתה אומר: "רחם על ציון כי היא בית חיינו", ותאמין כי השכינה שבה אליו, ואילו לא היה לה מעלה אלא התמדת השכינה בה באורך תשע מאות שנה היה מן הדין שתכספנה הנפשות היקרות לה ותזכנה בה, כל שכן היא שהיא שער השמים וכו', אני רואה שהשתחיתך וכרעתך נגדה חונף, או מנהג מבלתי

"מבניה", ועתיד לחזור לארץ ישראל. (ליקוטי חכמה ומוסר, עמ' קס"ג-קס"ד).

ישראל שהיא מצוה גדולה יותר משאר מצוות, לא השתדלו לקיימה על אף כל הקשיים?

ויש להוסיף מש"כ הרב מקדש הלוי (פרשת דברים)

מעלתה הרוחנית של ארץ ישראל

וייטב בעיני הדבר ואכח מכם שנים עשר אנשים איש אחד לשבט (א', כ"ג)

ופרש"י: "וייטב בעיני הדבר - בעיני ולא בעיני המקום. ואם בעיני משה היה טוב למה אמרה בתוכחות? משל לאדם שאומר לחבירו: מכור לי המורד זה! אמר לו: הן!. נותנו אתה לי לנסיון? אמר לו: הן!, בהרים וגבעות? - אמר לו: הן!, כיון שראה שאין מעכבו כלום - אמר הלוקה בלבן:

בטוח הוא זה שלא אמצא בו מום, מיד אמר לו: 'טול מעותיך ואיני מנסה!'. מעתה, אף אני הודיתי לדבריכם שמא תחזרו בכם כשתראו שאיני מעכב, ואתם לא תזרתם בכם."

את תמיהתו של רש"י, בדבר תוכחתו של משה על מעשה שלכאורה נעשה בהסכמתו ובעידודו - יכולים אנו לכאורה ליישב בדרך נוספת, לולי דבריו הקדושים.

שכן נראה, שהן אמנם ניאות משה לשלם את המרגלים, ואף טוב היה הדבר בעיניו, אולם זאת רק

ומצאנו בשו"ת אגרות משה (אבן העזר ח"א, סי' ק"ב) שכתב: "ובדבר שאלתך אם יש מצוה עכשיו לדור בא"י כהרמב"ן או כהר"ם חיים בתוס' כתובות דף ק"י דאינה מצוה בזה". הנה רוב הפוסקים סברי שהוא מצוה. אבל פשוט שאין זה בזה"ז מצוה חיובית שעל הגוף, דא"כ היה ממילא נמצא שאסור לדור בחו"ל משום שעובר על עשה, כמו מי שילבש בגד של ד' כנפות בלא ציצית שיש איסור ללבוש כדי שלא יעבור על עשה דציצית, ולא הוזכר איסור על הדר בא"י שאסור לצאת על מנת לשכון בחו"ל ברמב"ם פ"ה ממלכים ה"ט, וג"כ הא ודאי אינו איסור לאו, ואם היה איסור גם לאנשי חו"ל היה לו להרמב"ם לומר סתם אסור לשכון בחו"ל אלא אם כן חזק בא"י הרעב, משמע דרק ליושבי א"י יש איסור שאסרו חכמים, אבל מצד העשה אינה חיובית אלא כשדר שם מקיים מצוה". מוסיף מרן רה"י הגר"ר, והנה אמרנו לתלמיד שהוצרך לצאת לחו"ל, שהרגשתו צריכה להיות שהוא 'יוצא' לחו"ל, ואיננו 'חוזר' לחו"ל, שירגיש תמיד שהוא בן ארץ ישראל היוצא לחו"ל, וכמו שאמרו בכתובות (דף ע"ה ע"א) על הפסוק (תהלים פז, ה) "ולציון יאמר איש ואיש יולד בה", מה הפירוש איש ואיש יולד בה, אחד הנוולד בה ואחד המצפה לראותה, וברש"י: "ואחד המצפה לראותה, להקרא מבניה וביאוהו אצלה", הרי הוא גם הנוולד בה" וגם "המצפה לראותה", על כן הוא נחשב

למעשה פרשת חיי שרה

מאחר וסבור היה כי הם ימקדו את תשומת ליבם בצדדים הרוחניים של הארץ, אשר אין משובחת ממנה ברוחניות.

לעומת זאת, חטאם של המרגלים - היה בכך שהם התעלמו מהפן הרוחני שבארץ ישראל, ואת מלוא תשומת הלב הקדישו דווקא לצדדים הגשמיים החמריים, וכפי שיכולים אנו ללמוד מכך שהביאו בידם מפרי הארץ - כלומר: מהיבול הגשמי הכבד שלה.

בכך, למעשה, ביקשו המרגלים לרמוז לבני ישראל כי ארץ ישראל אינה כה משובחת כפי שהובטח להם, וכי לא יהיה זה כה קל לעבוד את הארץ ולהנות מפרותיה... בכך, למעשה, החל כבר חטאם - באשר הם הפנו את עיקר תשומת הלב לבחינת הכדאיות הגשמית בכיבוש הארץ, בעוד לאמיתו של דבר - מעלתה ושבחה של ארץ הקודש אינה דווקא בגשמיותה, אלא בעיקר ברוחניותה!

וכן מוצאים אנו לכל אורך הדרך, שהמרגלים מבקשים לשכנע את עם ישראל בדבר חוסר הכדאיות הגשמית בכיבוש הארץ. כך לדוגמה הם הבהירו כי יושבי הארץ גיבורים ויושבים בערים בצורות, כאשר מטרתם היתה אחת ויחידה: לגרום לבני ישראל להבין כי המשימה העומדת בפניהם, משימת כיבוש של ארץ ישראל - אינה כדאית בדיוק כפי שהובטח להם מראש...

לעבדך באמת לך לך עמי נו

היחס הנכון לארץ ישראל - הארץ הקדושה

ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך (בראשית י"ב, א).

במאמר זה נדבר בס"ד על עניין חשוב, אשר הצורך לדבר עליו הוא רב, הן משום שלא הכל יודעים את רום ערכו, והן משום שישנם שהשקפתם בעניין זה לוקה בטעות כתוצאה מערבוב מושגים, כפי שיבואר בהמשך.

הן אמת שישנם ראשונים שאינם מונים את מצות ישיבה בארץ ישראל בכלל תרי"ג מצוות, וכן יש מהראשונים שסוברים שבזמן הזה המצוה היא רק מדרבנן [בנוסף, תוס' בכתובות דף ק"י מביא את דברי רבינו חיים כהן, שבזמן הזה אין כלל מצוה לדור בארץ, אלא שרוב הפוסקים דחו שיטה זו וכתבו שהיא שיטה יחידאה], אבל על כל פנים כולי עלמא לא נחלקו על גודל מעלת ישיבת ארץ ישראל.

כתוב ב'ספר חרדים': "צריך כל איש ישראל לחבב את ארץ ישראל ולבא אליה מאפסי ארץ בתשוקה גדולה כבן אל חיק אמו, כי תחלת עוננו יען מאסנו בה... לפיכך היו האמוראים מנשקים עפרה ואבניה בבואם אליה... ואין נקראים גוי אחד אלא עמה, שכך פירש הרשב"י על מקרא שכתוב 'מי כעמד ישראל גוי אחד בארץ'."

ה'יערות דבש' כותב: "דע כי שלמות האדם הוא בארץ ישראל, מקום אשר שם משכן ה' ובו יקנה אדם שלמות התדבקות גמור עם ה', ושם אין מסך הבדל ורוחות הטמאות וכדומה, ואשר יבקש להידבק בה: היה צריך לעלות לארץ ישראל. ועל זה היה יוסף חומד, לשוב לארצו ארץ חיים ולקנות שם שלמות גמור, להיות כסא ומרכבה של ה' ככל אבותיו. וכל האבות זכו למעלה נשגבה כזו מחמת זכות ארץ ישראל."

על הפסוק "ויאמר ה' אל אברהם לך לך מארצך... אל הארץ אשר אראך", אומר הזוהר הקדוש: "לך לך" - היינו לתיקונך, שרק בארץ ישראל תגיע לתיקונך.

ואף שאמירת "לך לך" הייתה לאברהם, יש לדעת שהמגורים בארץ ישראל אינם מעלה דק עבור אברהם אבינו, אלא גם אנו - צאצאיו של אברהם, יכולים לזכות בארץ הקודש, לאין ערוך יותר מאשר בחו"ל, וכפי שיתבאר.

מצוות ומעלת הישיבה בארץ ישראל

דע כי דעת הרמב"ן היא שיש מצוות עשה לדורות, לדור בארץ ישראל.

וז"ל בספר המצוות (מצוה ד'): "ואומר אני, כי המצוה שחכמים מפליגים בה, והיא דירת ארץ ישראל, עד שאמרו בכתובות דף ק': 'כל היוצא ממנה ודר בחו"ל' היא בעיניך כעובד ע"ז... הכל ממצוות עשה הוא שנצטוינו לרשת הארץ לשבת בה, אם כן היא מצוות עשה לדורות, מתחייב כל אחד ממנו, ואפילו בזמן גלות, וכו'."

וכן דעת ה'חרדים' וז"ל: "מצוות ישיבת ארץ ישראל, כל עת ורגע שאדם בארץ ישראל הוא מקיים מצוה זו."

למעשה פרשת חיי שרה

פורקי העול מטמאים את ארץ הקודש

מאידיך, ישנם טועים, שהפליגו במעלתם של פורקי עול תורה וח"ל אשר גרים בארץ ישראל ועוסקים בבניינה, על סמך דברי הגמרא בכתובות (דף קי"א): "ר' אלעזר אומר כל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עוון". וכן מובא ברמב"ם הלכות מלכים (פרק ה' הלכה י"א): "אמרו חכמים, כל השוכן בארץ ישראל עונותיו מחולין".

לפני שנבאר את גודל טעותם, יש להקדים תמיהה מתבקשת: אם אמנם אין עוון בידיהם של הדרים בארץ ישראל, ואם עוונותיהם של השוכנים בארץ ישראל מחולים, מדוע מפני חטאינו גלינו מארצנו?

אלא שכבר יסד הפני יהושע, שדברי חז"ל אמורים על מי שדו בה לשם מצות ישיבת ארץ ישראל, שהיא מקום קדוש, כדי שתגן עליו זכות ארץ ישראל שלא יבא לידי חטא, שאז אם לפעמים בא לידו חטא, או עוון, שהוא מזיד, על ידי שתקף עליו יצרו, מ"מ מסתמא גורם לו זכות ישיבה בארץ ישראל שלא לן זעבירה בידו, ואחר שחטא ומוצא עצמו במקום קדוש, ודאי תוהה הוא על הראשונות ושב מדרכיו, מה שאין כן מי שדו בארץ ישראל בדרך מקרה, או מפני שבח פירותיה וכיוצא בו, ללא כונה לקיים מצוות ישיבה בארץ ישראל, ודאי שאין לו זכות שקדושת ארץ ישראל תגן עליו מהחטא.

הגר"א כותב באגרתו: "ארץ ישראל נקראת ארץ חמדה, שהיא חמדת השי"ת, וכל העליונים והתחתונים תשוקתם אליה, והיא חמדת כל ישראל, שהכל מצפים לראותה".

נאמר בתהילים (פ' נ"ה ז'): "ואמר מי ייתן לי אבר כיונה אעופה ואשכנה". הנה ארחיק נדד אלין במדבר סלה". אומר המדרש רבה (לך לך פרשה ל"ט): "מוטב ללון במדבריות של ארץ ישראל, ולא ללון בפלטיות של חו"ל". כלומר: אדם שאין לו אפשרות לגור בבתי ארץ ישראל והוא ניצב בפני הברירה אם לגור במדבריות א"י או בפלטין של חו"ל, אומר המדרש רבה שמוטב ללון במידברות של ארץ ישראל, מאשר בפלטין של חוץ לארץ.

הרמב"ן אף אומר (ויקרא י"ח, כ"ה), שהייתה הו"א שכאשר עם ישראל יהיה בגלות הוא יפטר אפילו ממצוות המוטלות על הגוף כדוגמת תפילין, משום שגם המצוות המוטלות על גוף האדם, עיקר קיומן הוא בארץ ישראל, "כי עיקר כל המצוות, ליושבים בארץ ה'". והסיבה שאליבא דאמת חייבים בקיום המצוות גם בחו"ל היא, כדי שלא יהיו המצוות חדשים עבור ישראל כשישובו מהגלות לארץ הקודש.

המאמר אינו מתאים עם המקובל בידנו, עלול מאד להיות שהדברים אינם כפשוטם, ופירושם הוא עניין לגדולי עולם אשר בקיאים בכל התורה כולה. ולא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול].

ה'חרדים' כותב, "שכל היושב בארץ ישראל צריך להיות ירא שמים כפלי כפלים ממה שהוא היה בחוץ לארץ, וידע כי בבית המלך הוא יושב."

הגר"א כותב באגרתו: "ובפרט אם נזכה לבוא לארץ ישראל, כי שם צריך לילך מאד בדרכי ה'."

לשמוח ולהודות לקב"ה על שזכינו לדור בארץ הקודש

כתב החרדים: "אם כן צריך היושב בארץ ישראל להיות שמח תדיר במצוותו התדירה ואהבתו אותה."

בנוסף לשמחה, עלינו להודות לקב"ה על הזכות שהעניק לנו לחיות וללמוד תורה בארץ הקודש - זכות, שכידוע, נתאון לה גדולי הדורות.

"אין תורה כתורת ארץ ישראל". הרב דסלר זצ"ל אמו, שלאחר עלייתו לארץ ישראל הוא זכה להבין בזמן קצר סוגיות שבחו"ל לקחו לו זמן ממושך הרבה יותר.

ומוסיף הפני יהושע: "ומכל שכן במי שהוא מבעט בה ומזלזל בקדושת הארץ לילך אחר יצרו הרע.... אדרבה, עליו נאמר: "ותבואו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה". ומפני כך מצינו כשגברו עונות אבותינו גלינו מארצנו ושמש בית מקדשינו."

ומי שחוטא על סמך ששיבתו בארץ ישראל תכפר, עליו אומר הפני יהושע, שבודאי הוא אינו עדיף מהאומר: "אחטא ויום הכפורים יכפר", שאין יום הכפורים מכפר.

כלומר: זכות קדושת ארץ ישראל מגינה מפני החטא, על אותם שגרים בארץ הקודש לשם קיום מצות ישיבת ארץ ישראל, כדי שתגן עליו קדושת הארץ שלא יבוא לידי חטא. אבל אותם שמבעטים בקדושת הארץ, לא זו בלבד שהארץ אינה מגינה עליהם, אלא אדרבה, במקום לבנות את הארץ הם גורמים במעשיהם לכך שעם ישראל יגלה מארצו.

ולשון הרשב"ם (דברים י"א י'): "הארץ הזאת טובה מכל הארצות לשומרי מצוותיו, ורעה מכל הארצות - ללא שומרים."

[אגב, עניין זה הוא דוגמא מאלפת, עד כמה קרובים אל הטעות אותם שמפליגים בבניית "יסודות גדולים" על סמך מאמרי חז"ל סתומים, ואינם מבינים שמאמרי חז"ל רבים נאמרו באופן שפירושם אינו גלוי כל הצורך. הכלל הנכון בזה, שאם פשטות

לפלטין. והיינו ארץ אוכלת יושביה. וכן נמי ולא תקיא הארץ לפי שהיא מקיאה עוברי עבירה. והיינו דכתיב ושמומו עליה אויביכם דאפילו העכו"ם שבה אינם מצליחים מחמת שהם עוברי עבירה. ועל כן ארץ ישראל עכשיו שוממה היא ואין בה עיר מוקפת חומה ומיושבת כמו בשאר ארצות. ואותם שהולכים לשם ורוצים לנהוג בה קלות ראש ובפחזותם להתקוטט שם קורא אני עליהם ותבואו ותטמאו את ארצי ומי בקש זאת מידכם רמוס חצרי, אבל מי שהולך לשם לשם שמים להתנהג בקדושה ובטהרה אין קץ לשכרו ובלבד שיוכל להתפרנס שם, דכל דסליק אדעתא למיידר כדאיתא בפרק האישי מקדש'.

וילך למסעיו (יג) בחזרתו פרע הקפותיו. (רש"י). וצ"ב, כיצד יצא אברהם אבינו לדרכו בלי ממון וכלי צידה, עד שיהיה זקוק להלוואות והקפות? ועוד, מי זה היה מוכן להלוות ולהקיף לו לנודד זר? (הה"ק ר"י זצ"ל מקאזמיר הו"ד במעינה של תורה)

אלא אברהם מגודל בטחונו בה' הלך בלי מאומה שהרי ה' הבטיחו ו'היה ברכה' וכמו שפירש רבינו האור החיים (יב ב) 'להיות שצוה לו ג' קבע לו כנגדם ג', ואעשך וגו' כנגד לך לך מארצך, ואברכך ואגדלה שמך כנגד וממולדתך, והיה ברכה כנגד ומבית אביך. שתמצא כי בהיות האדם בארצו תוך משפחתו ובית אביו ישנו בג' דברים, הא' שיש לו הרבה מכירים ורעים ואוהבים. ב' שבני משפחתו תפארהו וכבודו והדר תעשרהו כדרך כל משפחה לבני משפחתם. ג'

וכשאומרים בברכת המזון: "נודה לך... על שהנחלת לאבותינו ארץ חמדה טובה ורחבה", יש לכון על זכות זו.

ושמעתי מאחד הגדולים, שחשוב להבהיר שהמאבק של גדולי התורה בציונות ובהשקפות לאומיות הסותרות את דעת התורה, אסור שיגרע כי הוא זה מאהבתנו את הארץ הקדושה ומהכרת גודל מעלת הישיבה בה. ואסור בשום אופן להשלים עם טשטוש מושגים בעניין זה.

ואדרבה, עלינו לדעת שכשם שאברהם אבינו נזקק לעלות לארץ ישראל בכדי להגיע לתיקונו, כך גם אנחנו יכולים לזכות לאין ערוך יותר, בארץ הקודש. ולכן גם אם מזדמנת סיבה ליסוע לחו"ל (אפילו אם מבחינה הלכתית יש היתר), צריך לקחת בחשבון גם את השיקול שבכל יציאה מארץ הקודש ישנו הפסד ממשי, ואשרי מי שאינו נזקק לצאת לארץ העמים.

על פי האמור לעיל פוסק התשב"ץ (תשב"ץ קטן סימן תקנ"ט) 'וששאלת עיקר מצוה ללכת לא"י איני יודע אלא כמו שמפורש בסוף מסכת כתובות ואם מוחלין לו כל עונותיו מפורש במסכת כתובות ובלבד שיהא פרוש מכאן והלאה ויזהר מכל מיני עון ויקיים כל מצות הנוהגות בה, שאם יחטא במ יענש יותר על העבירות שיחטא שם מבחוצה לארץ כי ה' אלהיך דורש אותה תמיד ועיני ה' בה והשגחתו בה תמיד ואינו דומה המורד במלכות בפלטין למורד חוץ

שיהיה ניזון ומתפרנס ומתרחם מבית אביו לצרכיו, וכשייצא מארצו וכו' חסר לכולן, ולזה אמר אליו ה' כנגד מארצך אני אעשה לך הרבה אוהבים ממך מיוצאי חלצ'ך. וכנגד חסרון התועלת של בני המשפחה כנוכר ואברכך ואגדלה שמך, וכנגד חסרון המועיל מבית אביך והיה ברכה:

ומבואר שהבטיחו ה' שלא יחסר לו כל טוב לכן הלך בלי כלום וה' נתן חינו והללו לו כמו שראינו באחשוורוש שמעיקרא שנא ישראל יותר מהמן ולבסוף אמר 'ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם' והקשה ביערות דבש להיכן נעלמה שנאתו של אחשוורוש עד כדי כך שכתבו "כטוב בעיניכם".

אלא הביאור בזה שרואים מכאן שלב מלכים ושרים ביד ה' בלי שום הסבר טבעי.

וכן בעניין מה שהקב"ה ביקש שעם ישראל יבקשו מהמצרים שישאלו להם כלי כסף וכלי זהב ראיתי מבארים שהקב"ה רצה להחדיר בהם אמונה ובטחון להראות שהכל מאיתו יתברך שהרי מנהגו של עולם אדם שניזוק מחבירו שומר ממנו מרחק אפי' שניזוק רק בדבר קטן על אחת כמה וכמה המצרים שניזוקו מעמו"י עד שאמרו לפרעה הטרם תדע כי אבדה מצרים ואפ"ה הקב"ה נתן את חינו בעיני מצרים והוציא מהם כלי כסף וכלי זהב שזה דברים יקרים שבדרך כלל אדם לא משאיל גם לקרוביו ואת זה הקב"ה עשה בכדי להראות בחוש שהכל ממנו יתברך (עפ"י שפתי חיים להגר"ח פרילינדר מועדים).

ויש להוסיף בזה על פי מה שכתוב ברש"י בשמות י כב וז"ל 'ועוד, שחיפשו ישראל וראו את כליהם, וכשיצאו והיו שואלים מהו והיו אומרים אין בידינו כלום, אומר לו, אני ראיתו בביתך ובמקום פלוני הוא'. ובנוהג שבעולם אם אדם מבקשים ממנו צדקה והוא מתחמק ואומר שאין לו כסף והעני אומר לו שראה שיש אצלנו כסף ושלא ישקר הוא רוגז עליו שהרי תבין שאני מתחמק ממך ולמה אתה מתעקש ואילו אצל המצרים למרות שמעיקרא הם לא רצו לתת ואמרו שאין להם אפ"ה כשישראל אמרו להם שהם ראו שיש להם הם נתנו וזה מראה שכל השליטה היא מה' יתברך ובידו רצון איש.

(מלמעשה על מגילת אסתר)

וכתב על זה רבינו החיד"א פירש"י פרע הקפותיו. ומקשים דמי פתי ילזה לאורח העובר מעיר לעיר שאינו מכיר. ואעיקר' אבינו עליו השלום איך יצא לדרך בלא מעות. ונראה שהיו מעותיו מצומצמים ופרע ערך עני באושפיוזות. ובחזרתו פרע לכל א' ההפרש שיש בין ערך עני לערך עשיר:

למה לא מל אברהם קודם לכן – כדי לתת פתחון פה לגרים

למה אברהם אבינו ע"ה לא מל את עצמו קודם שנצטוו והלא האבות קיימו את כל התורה כולה אף קודם מתן תורה וכדכתיב (בראשית כ) 'עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת מצותי חוקותי

למעשה פרשת חיי שרה

את בוראו, אלא שלא לנעול דלת בפני הגרים. ואם תאמר היה לו למול בן שמנים וחמשה שנה, בשעה שנדבר עמו בין הבתרים. אלא כדי שיצא יצחק מטפה קדושה. וימול בן שמונים וששה שנים בשעה שנולד ישמעאל⁸.

יש בדברי המדרש הזה חיזוק ויסוד נפלא לחיים שכשבא הזמן הנכון מיד מגיע הישועה ולא מתמהמהת וכן אדם שרוצה להצליח כשיגיע הזמן שנגזר שיצליח מיד הוא יצליח.

וכמו שכתב הרב משה אהרן שטרן זצ"ל המשגיח דקמניץ בספרו בספר בית מנוחה (עמ' ח), אנו רואים שבימים ספורים נגמר השידוך, היה יכול להמתין מספר שנים עם כלום, וברגע הנכון הדבר רץ כמטחוויו קשת, כמו שאמר החפץ חיים כשהגיע זמן ישועת יוסף, הרי נאמר וירצוהו מן הבור, רגע אחת לא השתהה יותר מן הקצוב, וכן בזמן גאולת ישראל ממצרים, לאחר ארבע מאות ושלשים שנה, והי בעצם היום הזה יצאו בני ישראל ממצרים, ופירש רש"י כשהגיע זמן הקץ לא עכבם המקום כהרף עין⁸.

ממשיך הש"ך ואומר: "ואל תתמה [שכן אירע להם], כי אם לעבד אליעזר קפצה הארץ. קל וחומר לעשרה שבטי י-ה". כאשר שלח אברהם אבינו את אליעזר למצוא אישה ליצחק בנו, מספר אליעזר לבתואל ולבן (שם כד, מב): "ואבוא היום אל העין", ופירש רש"י: "היום יצאתי והיום באתי, מכאן שקפצה לו הארץ". אליעזר הראה להם את השטר שקיבל מאברהם אבינו, ובו נתן מתנת ליצחק, ותאריך השטר היה באותו היום בו הגיע לחרו, ובכך הוכיח להם שקפצה לו הדרך.

ותורת⁹. ואמרו רבותינו במסכת יומא (כח ע"ב) אמר רב קיים אברהם אבינו כל התורה. אמר רבא ואיתימא רב אשי קיים אברהם אבינו אפי' עירובי תבשילין שנאמר תורת⁹, אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה. וכן איתא בסוף מסכת קידושין (פ"ב ע"א) וזה לשונם מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה, עד שלא ניתנה, שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת⁹ מצותי חוקותי ותורות⁹.

אלא מפני שהברית מילה היא באה לסמול את הקשר בין שני צדדים, בין עמ"י להקב"ה. ואי אפשר לעשות קשר בלי שה' ציוה, כי קשר נוצר רק מהסכמה שני צדדים.

ועוד מבואר במדרש (ב"ר מו ב) 'לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים (קהלת ג, א), זמן היה לו לאברהם אימתי שנתנה לו מילה, שנאמר (בראשית יז, כו): בעצם היום הזה נמול אברהם וישמעאל בנו. זמן היה להם לבניו שנמולו שתי פעמים, אחד במצרים ואחד במדבר, שנאמר (יהושע ה, ה): כי מלים היו כל העם היצאים וגו', וימול בן ארבעים ושמונה שנה כשהכיר

⁸ ויעלו ממצרים ויבאו ארץ כנען אל יעקב אביהם' (בראשית מה כה).

לא נאמר ויעלו ממצרים וילכו ויבאו ארץ כנען, אלא "ויעלו... ויבאו", משמע שהגיעו לארץ כנען מיד, ללא כל שהות של הליכה בדרך.

בפסוק זה נרמז - אומר הש"ך בביאורו על התורה - שלאחר שהלכו אחי יוסף, הוא התפלל עליהם שתקפוץ להם הדרך, כדי להקל ככל האפשר מצער יעקב אבינו. לכן ירזם באומרו "מהרו ועלו אל אבי" (שם, ט) וכך היה שבאו לארץ כנען מיד.

ולמרות שמילה מאוסה ובתוספות במסכת שבת שבת משמע שאפילו לעכב בשבת להביא בשינוי אסור

האם הדרך גורמת לפרסום

כתוב במדרש (ב) ויאמר ה' אל אברם (בראשית יב, א), רבי ברכיה פתח (שיר השירים א, ג): לריח שמניך טובים שמן תורק שמך, אמר רבי ברכיה למה היה אברהם אבינו דומה, לצלוחית של אפופליסיון מקפת צמיד פתיל, ומנחת בזיית, ולא היה ריחו נודף, כיון שהיתה מטלטלת היה ריחו נודף. כך אמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו טלטל עצמך ממקום למקום ושמן מתגדל בעולם.

וצ"ב וכי יד ה' תקצר מלפרסם את אברהם גם בעודו יושב במקומו

בהסתלקות מוחלטת, כי הרי יעקב אבינו כל מהותו הוא מרכבה לשכינה. אבל השראת השכינה בשמחה, עד שכל דבר אצלו בהיר, חסרה לו כל אותן שנים, בגלל שהיה באבל גדול על יוסף. מעתה מובן מה 'בוער' ליוסף לזרזם לעלות אל אביהם. ידע יוסף שעם מכירתו הסתלקה שכינה מיעקב, ורצה שתשרה עליו השכינה מהר ככל האפשר, כדי שהשכינה כביכול לא תצטרך להמתין, בזמן שהעדיק יושב ומתאבל. אומר להם יוסף: " אל תרגזו בדרך" (שם, כד). אל תתעסקו בשום דבר אחר, רק מהרו להגיע לאבא, כדי שהשכינה תשוב ותשרה עליו.

צריכים אנו לדעת, כי כאשר שורה השכינה על הסבא קדישא, יעקב אבינו - הכל מסתדר. אהבה ואחוה, שלום ורעות שוררים בין האחים, אין פחד מהגויים. אין כל סיבה לדאגה. כך אנו מברכים זוג שמתחתן: שתשרה השכינה במעונכם. כי כאשר שורה השכינה - יש שמחה ואושר בבית. **הרב אלכו האור לחיים**

ויגש

והביא מעשה באחד מן החופות שהיה בירושלים עיה"ק, השתתף גם מרן הגרי"ז הלוי מבריסק זצוק"ל, וכשהביאו את החתן והכלה לחופה, נודע שהחתן שכח את הטבעת בבית, והיו שרצו להקנות טבעת מאשה אחרת לחתן, אך מרן הרב מבריסק לא הסכים לזה (אולי חשש שאין כאן סמוכות דעת גמורה) והיה מתח בזמן זה, וציווה הרב מבריסק לקחת מונית ולהביא הטבעת מהבית, לאחר רבע שעה הגיע הטבעת, בזמן שהחתן אמר הרי את מקודשת לי, נפל הטבעת על הריצפה, וזה הוסיף מתח גדול, והיה בין הקהל ששוחחחו ביניהם שאין כאן סימן טוב, שכחו הטבעת... הטבעת נפלה... אמר מרן הרב מבריסק, כנראה שלא הגיע השעה הטובה, צריך לקחת עוד כמה דקות... ועכשיו לאחר שהרימו הטבעת מהריצפה, הגיעה כבר השעה הטובה... ולמה חוששים שאין זה סימנא סבא, הרי עכשיו בדקה זו הגיעה השעה טובה.

גם כאן, כאשר יצאו אחי יוסף ממצרים לעבר ארץ כנען אל יעקב אביהם, קפצה להם הדרך ובאותו יום עצמו הגיעו ממצרים אל בית אביהם יעקב.

ומדוע לא האריכו בכך ברותנו? - כי אין בכך כל חידוש ודבר יוצא דופן. אצל השבטים, היתה כל הזמן הנהגה ניסית!

בחז"ל מובא שכאשר הרגו שמעון ולוי את אנשי שכם, הם היו בסך הכל בני שלוש עשרה. זו היתה 'דרשת הבר-מצוה' שלהם...האין זו הנהגה ניסית?

לכן, קפיצת הדרך שהיתה לשבטים, לא היה בה דבר חריג ויוצא דופן, וחז"ל לא ראו צורך לציין זאת.

כאמור, מטרת קפיצת הדרך היתה להקל על צער יעקב אביהם, כפי שאומרת התורה כי בבואם לארץ כנען אל יעקב אבינו - "וירא אתה עגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ואת חיורי חי עקב אביהם" (שם מה, כז). מבאר רש"י: "שרתה עליו שכינה שפירשה ממנו". מאז מכירת יוסף, במשך עשרים ושתיים שנה, הסתלקה השכינה מיעקב אבינו. כמובן שאין מדובר

(תהלים מה, יב): והשתחוי לו, הוי ויאמר ה' אל אברם:

כשר' יצחק מציין את הסיבה שה' אמר רק לאברהם, לך לך מארצך הוא מציין לפסוקים בתהילים 'שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך, ויתאו המלך יפיך כי הוא אדניך והשתחוי לו' שמבואר בהם שצריך לשמוע ולא רק שמיעה רגילה אלא גם להטות את האוזן ולשכוח את בית אביך – ורק אחרי שאדם מוכן להקריב את הרגלי בית הוריו בשביל ה', אז הוא זוכה לס"ד עצומה שה' כביכול יתאווה ליופיך

ור' יצחק מציין משל 'משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה הזו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו אני הוא בעל הבירה. כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקדוש ברוך הוא ואמר לו אני הוא בעל העולם.'

וצ"ב מה חידש במשל שלא ידענו קודם?

אלא בא ר' יצחק להמחיש לנו כיצד יתכן שאדם יאמר שאין מנהיג לבירה, כי איננו מתעניין כלל כמו במשל אדם שעובר ובדרך כלל לא מעניין אותו מי מנהיג את בית זה כך גם האדם חי בעולמו ובלי התבוננות איננו מספיק לחשוב שיש מנהיג לעולם וכמו שמבאר המס"י (פרק ב) את רעת מי שאיננו

ולא עוד אלא שרש"י מביא וז"ל 'ואעשך לגוי גדול. לפי שהדרך גורמת לשלשה דברים, ממעטת פריה ורביה, וממעטת את הממון, וממעטת את השם, לכך הוזקק לשלשה ברכות הללו, שהבטיחו על הבנים ועל הממון ועל השם'. הרי שהדרך אינה גורמת שייהיה ריחו נודף אלא בדיוק הפוך היא ממעטת את השם.

אלא האדם צריך לעשות השתדלות ועי"כ ה' יגדל אותו.

ועוד מה שה' יגדל את שמו זה בזכות הנסיונות והשמיעה בקול ה' למרות שנראה אחרת שיתמעט לו השם ואז הוא יתפרסם, אבל בלעדי זה האדם לא יתקדם.

למה רק על אברהם אבינו הציץ בעל הבירה – כי הוא התבונן ורצה לשמוע

למה רק על אברהם אבינו הציץ בעל הבירה ולא על שאר האנשים?. אלא מבואר במדרש (ב"ר לט א) 'ויאמר ה' אל אברם לך מארצך וגו' (בראשית יב, א), רבי יצחק פתח (תהלים מה, יא): 'שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך, אמר רבי יצחק משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה הזו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו אני הוא בעל הבירה. כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקדוש ברוך הוא ואמר לו אני הוא בעל העולם. (תהלים מה, יב): ויתאו המלך יפיך כי הוא אדניך. ויתאו המלך יפיך, ליפותך בעולם,

עושה כל זה, והגאונים שאחר זמן הגמרא ידעוהו גם כן. ע"כ.

ומצד שני נראה עד כמה גדול כוחה של שמיעה, שמצינו ביתרו שלא היה ע"ז שלא ראה ועבד, ובא ועבד את ה'. כמו שכתוב וישמע יתרו' (שמות יח א) והביא רש"י מהגמ' (זבחים קטו) 'מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק'. עד כדי כך גדול כוחה של השמיעה שגרמה לו לעזוב את משפחתו וממיר את בית אבא שבו ישב. וצ"ב שהרי כולם שמעו את קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, וכמ"ש שמעו עמים ירגזון וגו'". ולמה הם לא שבו בתשובה

אלא שהם אעפ"י ששמעו - נשארו על מקומם בשטותם וברשעותם והוא שמע ובא. הסיבה לכך שלא באו, הסביר מו"ר הג"ר אליהו לופיאן זצ"ל בספרו לב אליהו שהרשעים הם ברשות לבם ולכן אע"פ ששומעים היטב, מ"מ הלב נתון בתאוותיו ואינו מרגיש כלל. אבל על יתרו אמרו חז"ל (מכילתא יתרו א) 'שלא הניח ע"ז שבעולם שלא עבד אותה ואח"כ נתגייר'. משמע שהיתה בו מידה גדולה של בקשת האמת, ועבד ע"ז אחת וראה שאין בה כלום והשליכה מלפניו, וכן השניה וכן השלישית וכו'. וכיון שביקש את האמת, עזר לו הקב"ה למצוא אותה, אבל שאר כל העמים שהלכו בתאוות לבם לא ביקשו כלל את האמת אלא שקעו בעולם השקר. ואיך ימצאו את האמת? במצב כזה שאדם הולך בשרירות

מתבונן כלל וז"ל 'ואולם הנה זאת באמת אחת מתחבולות היצר הרע וערמתו להכביד עבודתו בתמידות על לבות בני האדם עד שלא ישאר להם ריוח להתבונן ולהסתכל באיזה דרך הם הולכים, כי יודע הוא שאלולי היו שמים לבם כמעט קט על דרכיהם, ודאי שמיד היו מתחילים להנחם ממעשיהם, והיתה החרטה הולכת ומתגברת בהם עד שהיו עוזבים החטא לגמרי. והרי זו מעין עצת פרעה הרשע שאמר (שמות ה, ט) תכבד העבודה על האנשים וגו', שהיה מתכוין שלא להניח להם ריוח כלל לבלתי יתנו לב או ישימו עצה נגדו, אלא היה משתדל להפריע לבם מכל התבוננות בכח התמדת העבודה הבלתי מפסקת כן היא עצת היצר הרע ממש על בני האדם, כי איש מלחמה הוא ומלמד בערמימות, ואי אפשר למלט ממנו אלא בחכמה רבה והשקפה גדולה:

וזה היתה חכמתו של אברהם אבינו שהיה מתעניין ובנוסף רוצה לשמוע ועד כמה מי שלא רוצה לשמוע מסוכן, מצינו בהקדמת הרמ"מ לביאור הגר"א על אבות כתב וז"ל, אספרה אל חוק דבר אחד אשר שמעתי מפיו הק' כאשר ישבתי לפניו ונתגלגל לפניו הענין של החכם אריסטו. ואמר רבינו הגאון שוודאי הוא שהיה אריסטו כופר מהתחלה ועד הסוף, שאילו בא לפני הייתי מראה לו סיבוב החמה והלבה עם כוכביהם מאירים על השולחן כאשר יאיר ברקיע. השיב אמרו לי, מה התמהון הזה, ע"י שם אחד הייתי

לבו הרע, לא יועיל לו מצב של שמעו עמים ירגזון. (עיי"ש שהאריך עוד בענין)

למטה, אולי אם יבחינו במטר הכסף, יזקוף מישהו ראשו וישלח לו ישועה. לא מיניה ולא מיקצתיה. עשרות השטרות האדומים פוזרו לכל עבר ונאספו בשמחה ע"י ילדים, נערות, קשישים וחיילים, ואלה המשיכו לנוע מבסוטים ומאושרים הלאה, מבלי להציץ אל על... שולץ היה מיואש, וכמעט בכה. "אני עוד עלול למות פה מרעב וגם הלך כל הכסף שאני צריך להחזיר לחונקים ולשלטונות..." הרהר בעצבות. ולפתע נצנץ עוד רעיון במוחו. הוא הרים כמה אבני חצץ והטיחם ארצה. אחת פגעה בראשו של עובר אורח. הלה אחז בראשו הפצוע הרים עיניו, והפליט קללה עסיסית. שולץ החליט להמשיך בידיי האבנים מטח אחר מטח. מהר מאד הרבה עיניים תמהות ופיות מחרפים ומגדפים התגודדו סמוך לכניסה לבניין. כולם הצביעו כלפי מעלה ואמרו "יש שם מטורף רשע בקומת הגג שזורק אבנים. צריך לעצור אותו לפני שיתחיל להטיח בלוקים ויהרוג בן אדם".

צוות טכנאי התחזוקה בלווי שוטר פרצו לקומת הגג, רצו לעברו של שלומקו שולץ הסתערו עליו בכמה חבטות עסיסיות וקשרו ידיו באזיקים. שולץ ככה בדמעות והסביר לשוטר את פשר ידוי האבנים. "אני לא מטורף. פשוט נקלעתי לצרה. זרקתי 17,000 ₪ בשטרות ואף אחד לא הביט לעברי. זרקתי אבנים ונחלצתי..."

מעשה באדם שהיה לו 17.000 ₪ ועלה למגדלי עזריאלי תוך כדי שהוא עולה במדרגות ומציץ, קומה 18, 19, 20. הכל מאוכלס ויפה. הוא מגיע לקומה העליונה יותר, שם דליל יותר, ופחות מפואר. עד שהוא מגיע לקומת הגג, ושם הכל עדיין מוזנח. אין טיח. לא סיימו את עבודות החשמל. הרבה אבנים וצינורות. ישנה שם דלת פלדה, שהוא פותח אותה ונכנס. הוא מביט הנה והנה, מסייר בקומה בחדריה ומבואותיה ולפתע הדלת נטרקת. הוא מנסה לפותחה. שומכלום. ננעלה. הוא דוחף, בועט, מזיז. הבל ורעות רוח. תקוע לו בקומה ה-40 בלי פלאפון, עם שטרות גדולים בכיס, שעה ארוכה הוא מחפש רעיון להיחלץ. הוא ניגש למעקה המרפסת וצועק "אני תקוע כאן, קיראו לטכנאי שייחלץ אותי". העוברים ושבבים למטה נראים כמו חגבים. לא שומעים לא רואים. לפתע נצנץ רעיון במוחו. הוא שלף השטרות, הוציא שטר בן 100 ₪ וזרקו מטה, ועקב אחריו. השטר נחת. חייל בבגדי זית התכופף, הרים והכניסו לכיס. זרק עוד שתי שטרות. סבתא עם עגלת תינוק הרימה אחד, ואיש עסקים עם תיק גיימס בונד הרים את השני. אף לא אחד הרים עיניו השמימה. הוא זרק עוד 10 שטרות שנאספו. העוברים והשבבים אספום, אך לא הרימו עיניים למעלה לראות מי דואג לרפדם בממון. בייאשו כי רב החליט שלומקו שולץ לזרוק את כל השטרות

לט א) ויאמר ה' אל אברם לך מארצך וגו' (בראשית יב, א), רבי יצחק פתח (תהלים מה, יא): שמעי בת וראי והטי אונך ושכחי עמך ובית אביך, אמר רבי יצחק משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה הזו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו אני הוא בעל הבירה. כך לפי שהיה אבינו אברהם אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקדוש ברוך הוא ואמר לו אני הוא בעל העולם. (תהלים מה, יב): ויתאו המלך יפיד כי הוא אדניך. ויתאו המלך יפיד, ליפותך בעולם, (תהלים מה, יב): והשתחויו לו, הוי ויאמר ה' אל אברם'.

כשר' יצחק מציין את הסיבה שרק לאברהם ה' אמר, לך מארצך הוא מציין לפסוקים בתהילים 'שמעי בת וראי והטי אונך ושכחי עמך ובית אביך, ויתאו המלך יפיד כי הוא אדניך והשתחויו לו' שמבואר בהם שצריך לשמוע, ולא רק שמיעה רגילה אלא גם להטות את האוזן, דהינו שמיעה שתוכל להביא אפילו למסקנות קשות ומחייבות כגון 'לשכוח את בית אביך' – ורק אחרי שאדם מוכן להקריב את הרגלי בית הוריו בשביל ה', אז הוא זוכה לס"ד עצומה שה' כביכול יתאוה ליופיד.

ור' יצחק ממחיש את זה במשל 'משל לאחד שהיה עובר ממקום למקום, וראה בירה אחת דולקת, אמר תאמר שהבירה הזו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה, אמר לו אני הוא בעל הבירה. כך לפי שהיה

"תשמע טוב מר לוי, השוטר האמין לו ושיחרר אותו. שולץ ירד עמם במעלית שקט ונעלב. בלובי הבניין הוא חיפש כורסא, התיישב עגום ומרוסק ועשה חשבון נפש. "אני אומנם חילוני, אבל תכלים, יש אלוקים בשמים. כאשר האלוקים נתן לי המון כסף לא הסתכלתי לעברו, לא הרמתי עיניים לשמיים. אספתי, והמשכתי הלאה, בלי להגיד תודה. וגם שנפלתי מטה, והאלוקים זרק עלי אבנים, עדיין הייתי רחוק מלהבין מי זורק עלי אבנים, אבל האבן האחרונה שיידה בי, והשאיר אותי על גג הבניין מושפל וזנוח, עוררה אותי. שלומקו שולץ, תביט למעלה זה האבא שבשמים, שעורר אותך על ידי אבנים-יסורים, זה הוא ורק הוא". שולץ ישב ובכה על הכורסא ושיחזר בדמיונו את הצלחותיו המסעירות ונפילתו הכואבת. "ריבנו של עולם" הרהר בדרכו לביתו "תודה על ההצלחות של העבר, ותודה על אבני החץ שבהווה, אני מכיר את מקומי בעולם".

למה רק על אברהם אבינו הציץ בעל הבירה – כי הוא התבונן ורצה לשמוע

ויאמר ה' אל אברם לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך (יב, א)

צ"ב למה רק על אברהם אבינו הציץ בעל הבירה ולא על שאר האנשים? אלא מבואר במדרש (ב"ר

גודל מעלתה של השמיעה

לאיזה שפל מי שלא רוצה לשמוע יכול להגיע, מצינו בהקדמת הרמ"מ לביאור הגר"א על אבות כתב וז"ל, אספרה אל חוק דבר אחד אשר שמעתי מפיו הק' כאשר ישבתי לפניו ונתגלגל לפניו הענין של החכם אריסטו. ואמר רבינו הגאון שוודאי הוא שהיה אריסטו כופר מהתחלה ועד הסוף, שאילו בא לפניי הייתי מראה לו סיבוב החמה והלבה עם כוכביהם מאירים על השולחן כאשר יאיר ברקיע. השיב אמריו לי, מה התמהון הזה, ע"י שם אחד הייתי עושה כל זה, והגאונים שאחר זמן הגמרא ידעוהו גם כן. ע"כ. גאון כאריסטו כחכמתו היתה קרוב למדרגת הנבואה כמו שאמר עליו הרמב"ם כשהוא לא רוצה לשמוע הוא לא מתענין וכופר.

ומצד שני נראה עד כמה גדול כוחה של שמיעה, שמצינו ביתרו שלא היה ע"ז שלא ראה ועבד, ובא ועבד את ה'. כמו שכתוב וישמע יתרו' (שמות יח א) והביא רש"י מהגמ' (זבחים קטז) 'מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק'. עד כדי כך גדול כוחה של השמיעה שגרמה לו לעזוב את משפחתו וממיר את בית אבא שבו ישב. וצ"ב שהרי כולם שמעו את קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, וכמ"ש שמעו עמים ירגזון וגו'. ולמה הם לא שבו בתשובה.

אלא שהם אעפ"י ששמעו - נשארו על מקומם בשטותם וברשעותם והוא שמע ובא. הסיבה לכך שלא באו, הסביר מו"ר הג"ר אליהו לופיאן זצ"ל

אבינו אברהם ואמר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקדוש ברוך הוא ואמר לו אני הוא בעל העולם.

וצ"ב מה חידש במשל שלא ידענו קודם?

אלא בא ר' יצחק להמחיש לנו כיצד יתכן שאדם יאמר שאין מנהיג לבירה, אלא מפני שאינו מתבונן כלל, כמו במשל אדם שעובר ליד בירה ואינו מתבונן מי מנהיג את בית זה. כך אם האדם חי בעולמו ובלי התבוננות, הוא לא חושב שיש מנהיג לעולם. וכמו שמבאר המוס"י (פרק ב) את רעת מי שאיננו מתבונן כלל וז"ל 'זאולם הננה זאת באמת אחת מתחבולות היצר הרע וערמתו להכביד עבודתו בתמידות על לבות בני האדם עד שלא ישאר להם ריוח להתבונן ולהסתכל באיזה דרך הם הולכים, כי יודע הוא שאלולי היו שמים לבם כמעט קט על דרכיהם, ודאי שמיד היו מתחילים להנחם ממעשיהם, והיתה החרטה הולכת ומתגברת בהם עד שהיו עוזבים החטא לגמרי. והרי זו מעין עצת פרעה הרשע שאמר (שמות ה, ט) תכבד העבודה על האנשים וגו', שהיה מתכוין שלא להניח להם ריוח כלל לבלתי יתנו לב או ישימו עצה נגדו, אלא היה מושתדל להפריע לבם מכל התבוננות בכח התמדת העבודה הבלתי מפסקת כן היא עצת היצר הרע ממש על בני האדם, כי איש מלחמה הוא ומלמד בערמימות, ואי אפשר למלט ממנו אלא בחכמה רבה והשקפה גדולה. וזה היתה חכמתו של אברהם אבינו שהיה מתעניין ובנוסף רוצה לשמוע.

בסדום (ע"ש רש"י) כלומר אף שהוא לא בא במלחמה רק ישב בביתו מ"מ נלקח מצד עונשו: עוד י"ל כי לכאורה יש לדקדק מה הוצרך לומר כי לוט הוא בן אחי אברם וכי עדיין לא ידענו זאת. וי"ל משום דהרי המלחמה היתה עבור כי סדום מרדה בכדרלעומר, וא"כ אמאי לקחו את לוט ואת רכושו הלא היה גר בארץ ולא מרד בהם מעולם. אבל י"ל משום דגם אמרפל הי' במלחמה, שהפיל את אברם לתוך כבשן האש וגם להרן כמ"ש רש"י סוף פ' נח [פסוק כ"ח], ואף כי הרן נשרף מ"מ אמרפל נטר שנאה לבנו (ומכ"ש לאברהם), וע"כ עתה שמצא אותו לקח אותו בשבי. וז"ש בן אחי אברם, כלומר עבור זה לקחוהו אף שהוא יושב בסדום ולא עשה אתם מלחמה.

בספרו לב אליהו שהרשעים הם ברשות לבם ולכן אע"פ ששומעים היטב, מ"מ הלב נתון בתאוותיו ואינו מרגיש כלל. אבל על יתרו אמרו חז"ל (מכילתא יתרו א) 'שלא הניח ע"ז שבעולם שלא עבד אותה ואח"כ נתיייר'. משמע שהיתה בו מידה גדולה של בקשת האמת, ועבד ע"ז אחת וראה שאין בה כלום והשליכה מלפניו, וכן השנייה וכן השלישית וכו'. וכיון שביקש את האמת, עזר לו הקב"ה למצוא אותה, אבל שאר כל העמים שהלכו בתאות לבם לא ביקשו כלל את האמת אלא שקעו בעולם השקר. ואיך ימצאו את האמת? במצב כזה שאדם הולך בשרירות לבו הרע, לא יועיל לו מצב של שמעו עמים ירגזון. (עיי"ש שהאריך עוד בענין)

קב

למה אברהם אבינו נלחם בשביל לוט

אלא דיעו' בחז"ל (פרקי דר"א פכ"ו) זז"ל נסיון השישי - באו אליו כל המלכים להרגו אמרו נתחיל ראשון בבין אחיו ואח"כ נתחיל בו ובשביל לוט לקחו את כל רכוש סדום ועמורה. ואח"כ שבו את לוט ואת רכושו". הרי שעיקר מלחמתם היתה באברהם ובדתו - וכמו שאמרו חז"ל (ב"ר מב, א) "ויהי בימי אמרפל" ר' יהושע... פתח "חרב פתחו רשעים... חרבם תבוא בליבם" ... חרב פתחו רשעים זה אמרפל וחביריו "להפיל עני ואביון" זה לוט, "לטבוח ישרי דרך" זה אברהם, "חרבם תבא בלבם" "ויחלק עליהם לילה

אפריון בראשית פרק ג

[יד יב] ויקחו את לוט ואת רכשו בן אחי אברם וגו':

לכאורה הול"ל ויקחו את לוט בן אחי אברם ואת רכשו. וי"ל לפי שרכשו לא בא לו אלא משום שהי' אחי אברם והלך עמו, כמ"ש רש"י לעיל [י"ג ה'] מי גרם שהיה לו זאת (צאן ובקר) הליכתו עם אברם. ועתה שנסע מאתו ואמר אי אפשר לא באברם ולא באלהיו [רש"י י"ג י"א] ע"כ נענש. ואמר והוא יושב

שנוכר כאן ענין זה שהיה מלחמת מצוה על קידוש השם כי איתא שהיה קלסתר פניו של לוט דומה לאאע"ה והיה נמרוד מתנגדו של אאעיייה מתפאר כי לקח בשבי את אאע"ה ולכן מסר אאע"ה נפשו כאן מחמת כבוד השם, וכן איתא במדרש אצא ואפול על קידוש השם, וזה הרמז בלכתו לקידוש השם לא התחשב עם כל העולם, רק יצא למלחמת מצוה, כנגד כל העולם, והכח הזה נמסר לבני ישראל למסור נפשם על קידוש השם אפילו כנגד כל העולם, וכתוב וירק את חניכיו הרמז

הוא ועבדיו ויכם", עי"ש. ומכיון שהמלחמה היתה נגד אמונתו ודתו של אאע"ה, לכן אאע"ה קידש מלחמה נגדם, דכאשר המטרה היא שמד עלינו ללחום.

וכתב בספר אמרות טהורות עמי קלה

ויקחו את לוט בן אחי אברם, הכתוב מודיענו אשר לקחו את לוט, רק יען הוא בן אחי אברם, בירעם אשר בודאי יבוא אברם להצילו. ובאופן זה יפול גירם

(הכתב והקבלה)...

על הימים הראשונים ימי הנעורים שלו שמסר נפשו באור כשדים והכח הזה נתחדש אצלו עתה לילך על קידוש השם. ואולי לזה נסמך פרשת אני הי אשר הוצאתיך מאור כשדים נרמז לו ענין אור כשדים למלחמה הזאת שנצח אותם חוץ לדרך הטבע בעזהש"ת (בית ישראל).

יד. יג. ויבוא הפליט ויגד לאברם העברי. במדרש שכל העולם מעבר אחד והוא מעבר השני, הגיד כ"ק אאז"ל שנוכר כאן שהיה מלחמה על קידוש השם, דאיתא שהיה קלסתר פניו של לוט דומה לאאע"ה ויתפאר נמרוד שתפס את אאע"ה ויבטל את עבודתו להכניס קבלת עול מלכות שמים בבני אדם, ולכן נזכר כאן לא להתחשב עם כל העולם, בענין קידוש השם וזאת ללמד לכל הדורות שבמקום קידוש השם, יהיה אפילו לבדו כנגד כל העולם. וכו' וכתוב וירק את חניכיו אולי הרמז על ימים הקודמים ימי נעורים אאע"ה מסר נפשו באור כשדים. וכעת לקח עמו הכח ממסירת נפש מאז. עיי"ש. (בית ישראל לך תשי"ז). ושם (שנת תשכ"א) ויבוא הפליט ויגד לאברם העברי איתא במדרש אמר ר' יהודה שכל העולם מעבר אחד והוא מעבר אחד וזה לשון העברי, הגיד כ"ק אאזיל

ויבא הפליט ויגד לאברם העברי (ידי"ג) אמרו ז"ל זה עוג ובשביל זה זכה לילך חי לגן עדן, וכמו שמצינו בגמרא בייב אשר אליעזר עומד במערת המכפלה, וכמו שרמזנו במקום אחר כי ריק עוג מלך הבשן ריית מערייה, ולכאורה קשה הלא מצינו בגמרא שמושה רבינו עייה הרג את עוג, וכן כתוב ויך אותו ואת בניו, אמנם כבר תרצו במקובלים כי האדם נחלק לפעמים לכמה ניצוצות ונתגלגל אדם אחד בכמה אנשים וכו' על כן נתגלגל הטוב שבו באליעזר עבד אברהם. והרע שבו נתגלגל בעוג מלך הבשן ואותו הרג משה. אמרי

לכדו אליעזר - כדרשת חול - במלחמה נגד חמשה מלכים ! - מלחמה זו היתה המון המלחמה הישנה של אברהם נגד נמרוד - זה אמרפל - שאמר שהוא אלוהים, ואברהם הכחישו והכריז על אמונתו באל עולם. ולכן עכשיו כאשר שמע שלום נסבה על ידי חיילותיו של נמרוד - חשש שמכיון שלום היה דומה לאברהם בקלסתר פניו, יכריחהו נמרוד שיגיד על עצמו שהוא אברהם ויצהיר בפני כל שבא לידי הכרה שאכן שגה באלוהותו של נמרוד - על כן החליט לרדוף אחרי נמרוד ולהלחם נגדו. ועל-ידי כן יסכל את מזימתו. מה נפשן: - אם אברהם ינצח! - הרי יוכח כל העולם בשקרו של נמרוד; ואם אברהם ייהרג! - הרי יצא קול שאברהם נהרג, ושוב לא יאמינו ללוט כשיגיד על עצמו שהוא אברהם! - משום בן מלחמה זו היתה לא אישית אלא לקדש שם שמים ברבים. בשם הרבי ר' העשל).

שעשה אברהם אנרגיא בת"ח

אפריון בראשית פרק ג

[יד טו] ויחלק עליהם לילה:

פירש"י לפי פשוטו סרס המקרא וכו', ומ"א שנחלק הלילה, ובחצות הראשון נעשה לו נס, וחציו השני נשמר ובא לו לחצות לילה של מצרים. והנה לפי"ז תיבת עליהם לכאורה אינו מדוייק. וי"ל עפ"י הא דאיתא בנדרים ס"פ ארבעה נדרים [ל"ב ע"א], מפני

נועם) וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו, (יד-יד) להבין מה זה שמסר נפשו על לוט בן אחיו ויצא למלחמה שלא כדרך הטבע לרדוף אחרי ארבעה מלכים גדולים וחזקים שנצחו את החמשה? אמנם נראה כי כל מגמותיו של נמרוד היו להמריד כל העולם על הקבייה והנה אמרפל זהו נמרוד שאמר להפיל את אברהם לכבשן האש, והנה כאשר ראה כי לא להועיל במעשה זאת ואדרבא עוד נתקדש השם על ידי שעשה נס לעיני כל ואברהם, חשב נמרוד עצה איך להדיח אנשים מדרך ה' דהנה רשייר ז"ל מביא המדרש על הפסוק כי אנשים אחים אנחנו היו דומים אברהם ולוט בקלסתר פנים, אם כן חשב נמרוד עכשיו בעת המלחמה שהיה לוט קרוב שמה שהוא יקח בשבי את לוט וקלסתר פניו דומים לשל אברהם, ממילא הוא יוכל להגיד בכל מקום בואו שהוא לקח בשבי את אברהם, ועליך יתרפו ידי עובדי הי הגרים שגייר כי יאמרו זו תורה וזו שכרה שאברהם נפל בידי נמרוד, לזאת כאשר הרגיש אברהם בכוונה זאת וראה שבאם הרשע יצליח בזה ויפק זממו יצא מזה חלול ה' וסמך על הנס יען כי זהו מלחמת השם. (שמעתי)

ויירוף ער ון (דיד). מלחמת אברהם נגד המלכים נחשבת בין עשרת הנסיונות, שנתנסה בהם אברהם אבינו, ונשאלת השאלה: הרי לכאורה לא היה במלחמה זו מלחמת מצוה, לקדש שם שמים, אלא עניין אישי של אברהם להציל את קרובו! עוד יש להתפלא: האיך מותר היה לו לאברהם להסתכן הוא

לכאורה יש לעיין, מדוע דווקא כאן, בשעה בה בישר הפליט לאברהם כי נשבה לוט בן אחיו - מצאה התורה לנכון לכנות את אברהם אבינו בשם אברהם 'העברי', שם אשר הינו בעל משמעות עמוקה כל-כך כפי שלומדים אנו מדברי חז"ל?

ונראה לומר, כי הנה מצינו בפרקי דרבי אליעזר (פרק כ"ז), כי ה'פליט' אשר בישר לאברהם את הבשורה האמורה - הינו המלאך מיכאל בכבודו ובעצמו אשר נשלח ממרומים בכדי לסייע לצדיק להציל את בן אחיו, ולהזהירו מפני כוונתם של אמרפל וחבריו להלחם כנגדו ולהורגו.

מעתה נראה, שהתורה מדגישה דווקא כאן את העובדה שאברהם אבינו היה אברהם העברי, אשר כל העולם כולו עמד מעבר אחד והוא עמד מן העבר השני, בכדי ללמדנו הכיצד זכה אברהם למדרגה כה גבוהה ולהשגחה כה מיוחדת, עד שמלאך נשלח אליו ממרום!

שכן הסיבה לכך היתה אחת ויחידה: משום שאברהם אבינו היה איתן וחזק בהשקפתו ובאמונתו בקב"ה כנגד כל העולם מולו! זו הסיבה אשר בזכותה הוא זכה להשגחה מיוחדת ושמייםית!

וכמובן, ללמדנו באו הדברים, כי גם אנו יכולים לזכות להשגחה שמייםית נעלה מעין זו! אם גם אנו נתמסר באמונה שלמה לבורא העולם, ונעמוד בעוז על טהרת

מה נשתעבדו בניו של אברהם במצרים, מפני שעשה אנגרייא בת"ח שנאמר וירק את חניכיו וכו' ע"ש. והנה מצינו לשון על שפירושו בגלל, כמו והקרתם על הלחם [ויקרא כ"ג י"ח] פי' בגלל הלחם, ולפי"ז י"ל דה"פ וירק את חניכיו וגו', ומשום זה נשתעבדו בניו במצרים, ויחלק עליהם לילה, פי' בגללם הוצרך שיחלק הלילה לחצות לילה של מצרים. עכ"ד

והתיקון לזה היה מה שכולח עבדו חוץ משבט לוי שלמדו תורה כי סוד קיום עם ישראל זה ע"י שהת"ח הם מובדלים ולכן שעשה אברהם אבינו אנגריא בת"ח הוצרכו בניו לתקן את זה ע"י שיהיה להם רדו שנה שהם לא ישתעבדו בת"ח.

למה דווקא כאן נקרא אברהם העברי

מסירות נפש על האמונה

ויבא הפליט ויגד לאברהם העברי והוא שכן באלני ממרא האמרי אחי אשכל ואחי ענר והם בעלי ברית אברהם (י"ד, י"ג)

ובמדרש (בראשית רבה מ"ב, ח'): "ויגד לאברהם העברי וכו'. רבי יהודה אומר: כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד."

די

השקפת התורה גם במקום בו נדרש לשם כך לעמוד כנגד המלעיגים - הרי שנהיה ראויים לשמירה מיוחדת, ולהצלה מכל פגע וצרה!

שבועולם! אולם הנה מוצאים אנו, כי תחושתו של אברהם היתה שונה לחלוטין, הפוכה מן הקצה אל הקצה!

לא זו בלבד שאברהם אבינו אינו מרגיש שמגיע לו דבר מה בשל הנסיונות הקשים בהם הוא עמד, ולא זו בלבד שהוא אינו מתאונן ומתלונן, אלא שהוא אף חושש שמא כבר קיבל שכר טוב על כל צדקותו ועל כל עמידתו בנסיונות הקשים, וזאת באשר הצילו הקב"ה ממלחמת המלכים! הוא חושש שמא מגיע לו עונש - בשל כך שעמד כנגד מבקשי נפשו והרגם ...

מכאן, דומה שצריכים אנו ללמוד מהי נקודת המבט בה אנו צריכים להשתמש ביחס למקרי העולם הפוקדים אותנו .

במקום להתייחס בסלחנות לכשלונות שלנו, וברצינות אל ההצלחות וההתגברויות שלנו - עלינו לנקוט בגישה הפוכה לחלוטין! אל הכשלונות - עלינו להתייחס ברצינות ולדעת כי עלולים אנו להענש בגינם בחומרה, בעוד אל ההצלחות וההתגברויות - עלינו להתייחס בפסקנות, ולדעת כי די בחסדים הרבים שה' יתברך מרעיף עלינו בכדי להוות תשלום על כל מעשינו הטובים - בשפע רב ...

מעלת אברהם שהתמודד בנסיונות ולא הרגיש שמגיע לו משהו

מקדש הלוי

אשרי אדם מפחד תמיד אחר

הדברים האלה היה דבר ה' אל אברם במחזה לאמר אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד (ט"ו), (א)

ופרש"י: "אחר הדברים האלה - כל מקום שנאמר 'אחר' - סמוך, אחרי' - מופלג (ב"ר). אחר הדברים האלה - אחר שנעשה לו נס זה שהרג את המלכים, והיה דואג ואומר שמא קבלתי שכר על כל צדקותי, לכך אמר לו המקום: 'אל תירא אברם אנכי מגן לך' - מן העונש, שלא תענש על כל אותן נפשות שהרגת, ומה שאתה דואג על קבול שכרך - ישכרך הרבה מאוד ."

אילו היינו אנו עומדים במקום אברהם אבינו, סביר להניח שתחושותינו היו שונות לחלוטין... אנו היינו מתאוננים על הנסיונות הרבים עמהם צריכים אנו להתמודד, וחשים בכל לב כי מגיע לנו כל הטוב

דרך שאמרו הז"ל בשבת קנ"א ב': עשה עד שאתה מוצא ומצוי לך ועודן בידך"...

מקדש הלוי

המזל משתנה על ידי התפילה

ויוצא אתו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספר הכוכבים אם תוכל לספר אתם ויאמר לו כה יהיה זרעך (ט"ו, ה')

ובגמרא (שבת דף קנ"ו, ע"א): "אמר רב יהודה אמר רב: מניין שאין מזל לישראל? שנאמר: ויוצא אותו החוצה. אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם, בן ביתי יורש אותי?, אמר לו: לאו! כי אם אשר יצא ממעיך!. אמר לפניו: רבנו של עולם, נסתכלתי באיצטגנינות שלי ואיני ראוי להוליד בן!, אמר ליה: "צא מאיצטגנינות שלך, שאין מזל לישראל! מאי דעתך? דקאי צדק במערב? מהדרנא ומוקמינא ליה במזרח."!

אם נתבונן בביטוי 'צא מאיצטגנינות שלך', נגיע בלי ספק למסקנה כי שזורה בו נימה של ביקורת כלפי אברהם אבינו, על שהסתכל באיצטגנינות וייחס משמעות לדבר המזלות. בפשטות אנו מבינים, כי מאחר ואין מזל לישראל - הרי שאין כל משמעות לאיצטגנינות, ואין מקום להתבונן בה כלל.

אם ננהג כך - אין ספק בכך שהדבר יגרום לנו לחיזוק ניכר בעבודת ה' יתברך, ואנו נעלה עוד ועוד במעלות התורה והיראה!

ויש להוסיף מש"כ בזה בספר

פניני רבנו יחזקאל עמ' כב

ואני ברב חסדך אבא ביתך"..." זכיתי לשמוע פעם מפי רבנו יצחק"ל שסיפר בלשון זו: בדרשה אחת בבית הכנסת בלונדון אמרתי להם: הבה נתבונן מה חושבים אתם כאשר באים אתם לבית הכנסת, ומה חשב דוד המלך כאשר בא לבית ה' ? אתם בודאי חושבים שהנכם עושים בזה את הטובה הכי גדולה להקב"ה כשבאים אתם לבית הכנסת, ואילו דוד המלך אמר: ואנאור זו ברב חסדך אבא ביתך", אתה, השי"ת מגדיל חסדך עלי בזה שנותן אתה לי את האפשרות לבוא לבית הכנסת. כך צריך יהודי לחשוב: שזה חסד מיוחד מהשי"ת שיכול הוא לבוא להתפלל וללמוד בבית הכנסת. הנה הייתי היום בביקור בבית החולים כאן בלונדון. הגיעו בעצמכם: כמה עשרות ומאות אנשים רתוקים למטותיהם בלי אפשרות לזוז. כמה היו אנשים אלה מוכנים לתת ולשלם עבור האפשרות שיוכלו לקום ממתם וללכת אפילו פעם אחת לביהביב, לתפילת מנחה אחת? והאם אין זה חסד ד' שיכולים אנו לבוא כל כך בקלות לבית ה' ? ואני ברב חסדך אבוא ביתך"..."! וצריך לנצל זכות זאת היטב כל זמן שעדיין אפשר על

"אמר ליה: 'השתא הב לי ברתך, אפשר הגרמא זכותא דידי ודידך ונפקי מנאי בנין דמעלו?'; אמר ליה: 'כבר נגזרה עליך גזירה!'. אמר ליה: 'בן אמוץ, כלה נבואתך וצא! כך מקובלני מבית אבי אבא: אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם - אל ימנע עצמו מן הרחמים!' וכו'. מיד: ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה'", מאי קיר? אמר רבי שמעון בן לקיש: מקירות לבו."

הרי לנו, שהנביא ישעיהו הגיע אל חזקיהו המלך והודיע לו כי נגזרה עליו מיתה מאחר ולא עסק בפריה ורבייה. טענתו של חזקיהו כי נמנע מלהוליד ילדים מאחר וידע שיהיו רשעים - לא הועילה לו מאומה, שכן הנביא הבהיר לו שהיה עליו לעשות את המוטל עליו, מבלי להביא בחשבון את תוצאות מעשיו.

בשלב זה, חזקיהו מצידו קיבל את התוכחה וביקש מישעיהו הנביא להשיא לו את בתו בכדי שזכותם המשותפת תסייע לשנות את רוע הגזירה, אולם ישעיהו סירב בטענה שכבר נגזרה גזירה ואי אפשר לשנותה. אולם חזקיהו לא השתכנע, ובתקיפות הוא הבהיר כי מקובל בידו שאסור לאדם להתייאש מן הרחמים לעולם, ואמנם, הגמרא מספרת שחזקיהו התפלל מקירות לבו עד שנענה וסרה הגזירה מעליו.

ואנו תוהים; וכי מה סבר ישעיהו? האם הוא חשב שלא תועיל לחזקיהו המלך תשובתו ותפילתו? האם

אולם גישה זו, נסתרת לכאורה מהמשך דברי הגמרא. הרי מפורש בגמרא, שהקב"ה התייחס באופן ענייני לטענתו של אברהם אבינו בדבר מיקום הכוכבים, אלא שהבהיר לו שבידו לשנות את מערכת המזלות כרצונו, והוא ישנה את מיקומו של כוכב צדק כך שתהיה לאברהם אפשרות להוליד ילדים! אם כן איפוא עולה,

זאת ועוד. לכאורה, אם היה בדעתו של הקב"ה לשנות את מסלולם של הכוכבים באופן שלא ירמזו על עתיד של עקרות לאברהם אבינו - לשם מה הוא הציב במתכונת זו מלכתחילה? מדוע הציב בתחילה את צדק במערב - ולאחר מכן העבירו למזרח? לכאורה היה פשוט יותר להציבו במזרח מלכתחילה, באופן שלא יעורר את הרושם כביכול עתיד אברהם אבינו למות בלא בנים!

ונראה ליישב על פי דברי הגמרא במסכת ברכות (דף י', ע"א) שם שנינו: "בימים ההם חלה חזקיהו למות, ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה וגו'. מאי כי מת אתה ולא תחיה? מת אתה בעולם הזה - ולא תחיה לעולם הבא. אמר ליה: מאי כולי האי? אמר ליה: 'משום דלא עסקת בפריה ורבייה!'. אמר ליה: 'משום דחזאי לי ברוח הקדש דנפקי מינאי בנין דלא מעלו!'; אמר ליה: 'בהדי כבשי דרחמנא למה לך? מאי דמפקדת איבעי לך למעבד - ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא לעביד!'

גורם מנבא, אלא צריך אתה להתייחס אליהם כגורם מעורר! עליך להבין, כי מבנה המזלות תוכנן כך שיציג כאילו עתיד אתה למות בלא ולד, בכדי שעובדה זו תעורר אותך להתפלל, ובתפילתך - ישתנה המזל! זו היא התכנית הצפויה מראש, והמתוכננת מראש עד לפרטי פרטיה!

ללמדך, עד היכן מגיע כוחה של תפילה, אשר ביכולתה לשנות אפילו את המזל החד-משמעי והברור מאין כמוהו!

וירידתו של אברהם למצרים מפני הרעב, והלימוד של חז"ל מירידתו ויהי רעב בארץ וירד אברהם מצרימה לגור שם כי כבר הרעב בארץ (יב, י')

דעת הרמב"ן, שיציאתו של אברהם מארץ כנען שנצטווה לבוא אליה, וירידתו למצרים מפני הרעב, נחשב עוון לאברהם, לפי שהיה לו לאברהם לסמוך על הקב"ה שיצילהו מן הרעב אף אם ישאר בארץ כנען, ועל דבר זה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה. במקום המשפט שמה הרשע והחטא ."

והנה, הגמ' במס' בבא קמא (דף ס') לומדת מירידתו של אברהם למצרים: "ת"ר רעב בעיר פזר רגלך,

בידו לא היתה מקובלת אותה קבלה מבית אבא, על פיה אסור לו לאדם להתייאש מן הרחמים אפילו חרב חדה מונחת על צווארו? הלא הדבר אינו מסתבר!

ונראה לומר, שאמנם ידע ישעיהו שביכולתו של חזקיהו לבטל את הגזירה בתפילתו, אולם הוא גם ידע שלשם כך תדרש תפילה עמוקה ביותר, מעומק הלב! לפיכך, הוא הבהיר לחזקיהו המלך כי כבר נגזרה גזירה, בכדי שתפילתו תהיה מעומק הלב ממש, ואזי יהיה בה כח לקרוע את רוע הגזירה!

ומעתה, יכולים אנו לפרש כי הוא הדבר גם באשר לאברהם. הן אמנם בודאי ישנה משמעות לגרמי השמים גם ביחס לישראל, אולם בשונה מאומות העולם אשר הכוכבים מלמדים על המאורעות העתידיים לקרות להם - אצל ישראל תפקידם של המזלות שונה...

אצל ישראל, תפקידם של הכוכבים הינו לעורר אותם לתשובה, כאשר יתוודעו

מראש לסכנות השמיימיות המרחפות על ראשם, וידיעה זו - תגרום להם לשוב בתשובה, להתפלל, ולשנות את המזל בכח תפילתם!

לפיכך, אמר הקב"ה לאברהם: "צא מאצטגנינות שלך!", כלומר: אל לך להתייחס אל המזלות כאל

ביאור דבריו: גם כאשר אנו פוסקים שלא כדברי תנא פלוני, אין זאת משום שסבורים אנו שכל דבריו טעות הם, אלא משום שאחד הפרטים שעליהם מתבססת שיטתו אינו מכוון לאמת ביחס למקרה המסוים שדיבר עליו, אך כשישתנה המקרה שינוי מועט ולא יהיה בו את אותו הפרט, שוב יהיה דינו דין אמת.

כך גם בעניין ירידתו של אברהם אבינו למצרים מפני הרעב: מה שנחשבה ירידתו למצרים כחטא, אין זאת משום שרעב אינו מצדיק יציאה מהעיר, אדרבה, הסברא שסבר אברהם שצריך לעזוב מקום ששורר בו רעב וללכת למקום שאין בו רעב - סברת אמת היא והלכה כמותו, ומשום כך לומדים חז"ל מהנהגתו של אברהם הלכה למעשה "רעב בעיר פזר רגלך", אכן לעניין ירידתו של אברהם עצמו, היה פרט נוסף שבגללו צריך היה אברהם להמנע מלרדת למצרים, כי הואיל והקב"ה ציווה עליו ללכת לארץ כנען ולדור בה, היה עליו להשאר בה ולבטוח בקב"ה שיצילו מהרעב השורר בארץ כנען, ומשום כך נחשבה ירידתו למצרים לעוון לו.

נמצא שבמה שהכריע אברהם שיש לעזוב עיר ששורר בה רעב - הלכה כמותו, אך במה שהכריע ביחס לעצמו שעליו לעזוב את ארץ כנען ולא לסמוך על הביטחון בה, למרות שנצטווה על ידי הקב"ה לדור בארץ כנען - בזה אין הלכה כמותו.

שנאמר 'זיהי רעב בארץ וירד אברהם מצרימה לגור שם וגו'. ולכאורא, לפי הרמב"ן שהירידה למצרים לא הייתה ראויה והיא נחשבה לאברהם לעוון, איך חז"ל לומדים ממעשה שעשה אברהם שלא כהוגן, לעשות כמו שעשה אברהם ולצאת מהעיר ששורר בה רעב?

ונראה לומר, ובהקדם, שהנה שנינו במס' עירובין (יג): "שלוש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו, יצאה בת קול ואמרה, אלו ואלו דברי אלוקים חיים והלכה כב"ה".

והדברים צריכים ביאור, כי לכאורא איך יתכן ששתי דעות שסותרות האחת את רעותה יהיו שתיהן דברי אלוקים חיים?

מפרש רש"י (כתובות נו), שכאשר שני חכמים נחלקים בדבר הלכה, אחד מתיר ואחד אוסר, אחד מחייב והאחר פוטר, אין כאן שקר, המתיר נימוקו עמו, והאוסר נימוקו עמו, המתיר מדמה את היתרו לדין פלוני ומשום כך מסיק להיתר, ולעומתו האוסר מדמה את איסורו לדין אחר ועל כן מסיק לאיסור. הלכך שייך לומר אלו ואלו דברי אלוקים חיים, כי במקרה מסוים נכון טעמו של המתיר, ובמקרה אחר יהיה נכון טעמו של האוסר "שהטעם מתהפך לפי שינוי הדברים, בשינוי מועט".

צדקה", כלומר, משום שאברהם החשיב שכל מה שנותן לו ה' הוא צדקה ולא מכח זכויותיו כלל.

וכך גם מפרש הגר"א את מה שאומרים בנשמת "עד הנה עזרונו רחמיך ולא עזבונו חסדיך ואל תמשנו ה' אלוקינו לנצח" - כלומר, מה שעד הנה עזרת לנו, הוא רחמיך ולא למעננו, ומה שלא עזבת אותנו, הוא חסדיך, ולכן אנו בטוחים ש"אל תמשנו ה' אלוקינו לנצח", כי אילו עזרתך הייתה בזכות מעשינו, היה לנו להתירא שמא יגרום החטא, אבל כאשר הוא למען חסדיך, אין אנו מתייראים כלל כי חסדיך המה קיימים תמיד.

ואומר הגר"א, שכאשר מתפלל האדם לבוראו, אל יבקש שתתקבל תפילתו בזכות המצוות והחסדים שעשה, כי אז יהיו הרבה מקטרגים, אלא יבקש שהקב"ה יעשה למען רחמי וחסדיו המרובים, ובה לא יהיה להם מקום לקטרוג כלל, כי אינו מבקש בזכות מעשיו הטובים.

ועיין עוד במה שהבאנו להלן (פרק כט, י) בשם ספר העיקרים בעניין זה.

וע"ע מש"כ בזה בלמעשה על אלול

עכ"ד ולפי"ז יש לבאר את המושג דין אמת לאמיתה וכי יש דין אמת שאינו לאמיתה אלא הכוונה שהוא אמת רק לא במקום זה.

התפילה הרצויה - שהקב"ה יעשה למען רחמי המרובים

והאמין בה' ויחשבה לו צדקה (טו, ו).

פשוטו של מקרא הוא, שאברהם האמין בה', והקב"ה החשיב לאברהם אמונה זו לצדקה.

ברם, הגר"א מפרש זאת באופן שונה. שהנה הגר"א במשלי (כה, טו) מביא את דברי הזוהר על פסוק זה, שהמיוחד באמונתו של אברהם היה, שלא היה חושש שמא יגרמו חטאיו למנוע את קיומה של ההבטחה.

והטעם שאברהם לא חשש שמא יגרום החטא, משום שאברהם האמין שכל מה שנותן לו ה' יתברך הוא צדקה ולא מחמת מעשיו הטובים וזכויותיו, לפיכך לא היה לו לחשוש שמא יגרום החטא.

על פי האמור מפרש הגר"א: "והאמין בה' ולא היה מתיירא שמא יגרום החטא, משום ש"ויחשבה לו

למה לא הקפיד ה' על מה שצחק אברהם

שנים כה רבות יחלו אברהם ושרה לצאצא משותף אך לא זכו לכך, ולפתע, כאשר הגיע אברהם לגיל מאה שנה ושרה לגיל תשעים, במצב שחדל להיות לשרה ארח כנשים, התבשר אברהם בבשורה מפתיעה אשר הייתה מנוגדת בתכלית לצפוי, ששרה תלד בן אשר ממנו יהיה ההמשך של כלל ישראל.

לא יפלא איפה, שלמרות אמונתו השלמה של אברהם אבינו בהבטחתו של הקב"ה, הביאה הבשורה המפתיעה, המנוגדת בתכלית למצופה, לתגובה של צחוק אצל אברהם - צחוק שאין לו שמץ של שייכות ללעג או לחוסר אמונה, אלא, כאמור, תגובה טבעית לבשורה המנוגדת באופן מוחלט לצפוי.

עם ישראל נועד משחר לידתו להנהגה אל-טבעית

מוסיף הרב הירש, שלא בכדי סיבב הקב"ה שיצחק ייולד באופן המנוגד לטבע, לאחר שכבר כלתה התקווה האנושית ללידתו - כל זאת כדי להשריש ולהודיע, שכל הוויות וקיומו של עם ישראל, משחר לידתו ועד אחרית ימיו, מושתתת על אצבע אלוקים, על יסודות אל-טבעיים, המנוגדים בתכלית לכוחות שעל פיהם מתנהלת ההסטוריה של אומות העולם.

הבה נתבונן על ההסטוריה של עם ישראל: הרמב"ם כותב באגרת תימן, שמאז מתן תורה לא היה זמן שלא היה בו אויב שניסה לסתור תורתנו ולהרוס דתנו באחד משני האופנים: "בכוח הזרוע וכוח החיל, כסיסרא ועמלק, טיטוס, אדריינוס, והרבה כיוצא

פשר צחוקו של אברהם בשעה שקיבל את בשורת הולדת יצחק

ויפל אברהם על פניו ויצחק ויאמר בלבו הלבן מאה שנה יולד ואם שרה הבת תשעים שנה תלד (יז, יז).

"ויפל אברהם על פניו ויצחק" - זה תרגם אונקלוס 'וחד', לשון שמחה, ושל שרה לשון מחוך, למדת שאברהם האמין ושמח ושרה לא האמינה ולגלגה, וזהו שהקפיד הקב"ה על שרה ולא הקפיד על אברהם" (רש"י). לרש"י היה קשה, מדוע לא הקפיד הקב"ה על צחוקו של אברהם כפי שהקפיד על צחוקה של שרה, ותיירץ על פי התרגום, שהלשון "ויצחק" שנאמר אצל אברהם אינו לשון של צחוק (הנובע מזלזול) אלא לשון שמחה.

הגרש"ר הירש זצ"ל מעיר, שלא מצאנו שאחת מהוראות המילה "ויצחק" היא שמחה.

הרב הירש עצמו מפרש, שצחוק יכול לנבוע לאו דוקא מלגלוג או משמחה, אלא גם כאשר נתקלים בפתאומיות במחזה המנוגד למצופה, כגון כאשר רואים אדם מבוגר שמחליק לפתע ומשתטח על הקרקע, או למראה זקן הלבוש בבגדי תינוק וכדו' - צחוק שאינו תולדה של לגלוג אלא תגובה ספונטנית למחזה המנוגד לצפוי.

אומר הרב הירש, שגם הבשורה ששמע אברהם אבינו מהקב"ה הייתה בניגוד גמור לצפוי: כי הנה

בהם – זה המין האחד". אופרה "והמין השני: נבוני האומות וחכמיהם, כמו, האדומים והפרסים והיוונים, ששמו כונתם לסתור את התורה, בטענות שטוענים עליה ובקשויות שמחברים נגדה לסתור אותה, ומגמתם בכל זה, להפר התורה ולמחות עקבותיה".

כך גם לעניין קיום התורה בעם ישראל. רבבות רבבות יהודים עמדו במהלך הדורות בפני גזירות הרג, גירוש ושמד, וארצות שהיו מרכזי תורה נותרו חרבות ושוממות. אך תמיד נותרה במקום כלשהו בעולם, פינה שהתורה הייתה קיימת שם, ומאותה פינה התפשטה התורה מחדש לעולם כולו.

ברור לכל בר דעת שלולי ההבטחה האלוקית "כי לא תשכח מפי זרעו", לא הייתה שום סיבה טבעית שפינה אחת של תורה כן תשאר, אדרבה, כשם שהצליחו אויבינו לבטל תורה מרוב העולם, אין סיבה שלא יצליחו לבטלה לגמרי.

החסידי יעב"ץ כותב בהקדמה לסידורו: "מי שיעיין ביחוד עניננו ומעמדנו בעולם... אחרי כל מה שעבר עלינו מהצרות והתמורות אלפיים מהשנים, ואין אומה נרדפת בעולם כמונו... מה עצמו נשאו ראש הקמים עלינו מנעורנו להשמידנו לעקרנו לשרשנו... לא יכלו לנו לאבדנו ולכלותנו.

"כל האומות הקדומות העצומות אבד זכרם... ואנו הדבקים בה' כלנו חיים היום, לא נפקד ממנו בכל תוקף אריכות גלותנו, אפילו אות וניקוד אחד

"נס קיומו של עם ישראל גדול מנסי יציאת מצרים" והנה, על פי דרך הטבע, לא הייתה שום סיבה שמזימת הגויים להשמיד את ישראל לא תצלח. שהרי גם ממלכות אדירות כדוגמת אשור, בבל, רומי ופרס, שהיו שליטים על העולם כולו והנחילו את תרבותם לכל העמים, נמחקו במהלך השנים מבימת ההיסטוריה. על אחת כמה וכמה שבאופן טבעי היה צפוי עתיד מעין זה לעם ישראל, אשר מאז היותו לעם עמד מול אויבים אדירים שניסו להכחידו, כדוגמת סנחריב, נבוכדנצר וטיטוס, ועוד יותר החמיר מצבו של העם לאחר שנכבשה הארץ על ידי מלכויות בבל ורומי, ושארית הפליטה של העם היהודי גלתה גולה אחר גולה, והייתה נתונה למרמס תחת רגלי שליטים ועמים עריצים, אשר רכשו ליהודים שנאה אין קץ, וחפצו בכל מאודם להשמידם או לעקור דתם.

הגאון ר' חיים מבריסק המחיש את מצב היהודים בגלות, באומרו על דרך החידוד, שגוי שאינו מכה יהודים לא כדאי להעסיקו כפועל, שהרי בודאי שכגוי הוא שונא יהודים ומעוניין להכות בהם, ואת היכולת להכות גם כן יש לו, ואם למרות זאת הוא אינו מכה

למעשה פרשת חיי שרה

מה יולד יום, כעת עדיין יש רכבות בין בריסק - למיר, אך העתיד הקרוב לוט בערפלי מלחמה.

שמעני בני, לך להכרך שבאת עמו, ושובו 'היום' חזרה ליישיבה.

פניתי להורי חברי, והם ענוני: החשש רחוק, ישב עמנו בננו, ולאחר חג הסוכות הוא ישוב ליישיבה.

אולם סבך הורני: צא עכשיו?! צייתתי, ויצאתי בו ביום ליישיבה כשהגעתי לתחנת הרכבת, דלתות הקרונות כבר היו נעולות. ועשן הקטר תימר אלי-על. זינקתי עם צודדי פנימה מבעד לחלון הרכבת כשהיא כבר היתה בתנועה...

בערב 'הושענא רבה' הגעתי ליישיבה. היתה זו הרכבת האחרונה מבריסק... לאחר מכן בטלו אורחות.

חברי נותר בבריסק כשנכנסו הצוררים בתחילת חודש מרחשון. ואנוכי נותרתי חי מכל משפחתי הי"ד.

זה כוחו של ציות להורים דכתיב ביה: "לְמַעַן יֵאָדְרְיָבֶן יִמְיָךְ וְלְמַעַן יִשְׁבַּ לְךָ" וגו'.

אביו של אדם כמלכו עמי קלח / שפירא, משה מנחם בן שלום צבי הכהן

כראש כולל יושן ברחוב ונעצרה על ידו מכונית בחריקת בלמים

הכל לטובה

סיפר הרב אליהו פכטר שליט"א ראש כולל מדרש אליהו הובא בהמודיע ערב חג סוכות תשפ"ב

"במקרה אחר הגעתי למיאמי בשעת לילה יחסית מאוחרת ולא היתה לי ברירה אלא להיכנס לבית הכנסת המקומי ולחטוף תנומה קלה עד אור הבוקר, אבל זה לא מצא חן בעיני הגבאי שביקש ממני לעזוב את המקום ויצאתי החוצה, נשכבתי על הספסל כשלצידי שני המזוודות. לפתע אני שומע רכב עוצר לידי בחריקת בלמים. כבר חששתי שהסתבכתי עם רשויות החוק, אבל היה זה יהודי מבני הקהילה שתהה לפשר הלינה שלי על הספסל. הוא החל קצת להטיף מוסר, אבל אז הסברתי לו מה אני עושה כאן, ועל כך שאני אוסף כסף לאברכים עמלי תורה, אחרי שיחה שנמשכה עמוק אל תוך השעות

מהתורה שבכתב, וכל דברי חכמים קיימים... לא שלט בהם יד הזמן ולא כילם...

"חי נפשי, כי בהתבונני בנפלאות אלה, גדלו הם אצלי יותר מכל ניסים ונפלאות שעשה ה' יתב' לאבותינו במצרים, ובמדבר, ובארץ ישראל. וכל מה שארך הגלות יותר - נתאמת הנס יותר, ונודע מעשה תוקפו."

הסיבה להתפעלות המיוחדת של החסיד יעב"ץ מנס קיומו של עם ישראל, כי בעוד שניסי יציאת מצרים והמדבר התמשכו על פני כארבעים שנה, נס קיומו של עם ישראל מתמשך אלפי שנים, אלא שבניסי יציאת מצרים, שהיו שינוי מסדרי הטבע, הבחינו כולם, בעוד שנס קיומו של עם ישראל, ניכר רק על ידי התבוננות.

כאמור, לידתו של יצחק בגיל כה מבוגר של אברהם ושרה, בניגוד גמור לדרך הטבע, באה לבטא שעם ישראל משחר לידתו נועד להיות מונהג במהלך אל-טבעי של אצבע אלוקים.

הרכבת האחרונה להושענא רבה.

עוד סח לנו אבא:

לאחר ישיבת ברנוביץ עברתי ללמוד בישיבת מיר."

בימים ההם לא היו שבים לראות פני הבית. אלא פעמיים בשנה, לחג הסוכות, ולחג הפסח.

בערב מלחמת העולם השנייה לאחר יום הכפורים שבתי עם חברי לעירנו בריסק בערב חג הסוכות. ביום ראשון דחוה"מ קראוני הורי לחדרם, ואמי אמרה לי: שולמקה יקירי. שמעני: ריח מלחמה נישא באויר, ואיש אינו יודע

הרב אסף נחום בירך את היהודי היקר והוסיף: "אכן קיימת מצווה גדולה ועצומה, אך לפני שמוציאים סכום כה גבוה לצדקה צריך להתיעץ עם דעת תורה". היהודי ירא השמיים שמע את דברי הרב ואמר: "יש המושך לסיפור, ומה שסיפרתי היה רק ההקדמה למה שאני רוצה לומר". "מה ההמשך?" שאל הרב אסף, והיהודי סיפר: "המקרה עם האברך התרחש ביום חמישי בבוקר. בשעות אחר הצהריים שבת לביתי, ורעייתי ביקשה שנסבות השבת בבית הוריה. הכנו תיקים ונסענו לביתם של הורי אשתי. כמוצאי שבת שבנו לביתנו, ובעודי מרוקן את תכולת התיקים ומסדר אותה בארון, שמעתי את אשתי צורחת באימה. חשבתי שמחבל נכנס לנו לדירה. רצתי לכיוון הסלון והבחנתי בבני הפעוט בן תשעת החודשים שוכב על הרצפה ופניו מכוסות בדם. הרמתי את בני והבנתי שהדם נוול מתוך פיו. פתחת את פיו בזריזות והוצאתי באמצעות האצבע זכוכית שבני הפעוט הכניס לפיו.

"מתברר שכשהתארחנו בשבת בבית הוריה של אשתי התנפצה שם מנורה ורסיסי זכוכית התפזרו לכל עבר, ובני הפעוט הכניס מהזכוכיות לפיו. באותו רגע פחדתי שהוא בלע אחד מרסיסי הזכוכית ומיהרתי איתו לבית החולים. כל אותו הזמן המשיך הדם לזרום מפיו ולא הצלחתי לעצור אותו. נסעתי במהירות ועברתי על חוקי התנועה. דבר לא עניין אותי, רק להגיע במהירות לבית החולים. נכנסתי לבית החולים בטרורף חושים וצעקתי לכל עבר שזהו מקרה חירום. מיד הגיעו רופאים והחלו לטפל בבני.

"לאחר רגעים שנראו כנצח אמר אחד מהרופאים שיש חשש גדול שבני בלע רסיסי זכוכית, ואם הוא אכן בלע זכוכית יש חשש גדול לחייו. כעת בודקים את כל איבריו של בני באמצעות מצלמה מיוחדת, והוא מציג שבזמן הבדיקה אשב בחדר ההמתנה ואתפלל. לאחר שעתיים נישא אליי הרופא הבכיר ואמר שהוא בדק את בני הפעוט ביסודיות, ולשמחתו רסיסי הזכוכית שנכנס לפיו גרם לפגיעה בחלל הפה בלבד. התרחש נס, ואף רסיסי לא פגע בשום איבר אחר בגופו של בני. באותם רגעים ידעתי שקיבלתי את חייו של בני במתנה בזכות החסד שעשיתי עם אותו תלמיד חכם. הרגשתי על בשרי את דברי רבותינו, שצדקה תציל ממוות".

הקטנות של הלילה נשארת עם צ'ק בסך 100 אלף דולר. לולי המסירות נפש אין סיכוי שהייתי מקבל תרומה כזו".

"באחד החודשים", מספר הרב פכטר, "הייתי אמור לשלם משכורת ביום שלמחרת אבל היו חסרים לי 100 אלף דולר בבנק. זה היה אחרי חודש שלם שהייתי בארה"ב אבל זה לא הלך. החלטתי יחד עם החברותא שלי לנסוע למירון והלוואי ובתפילה נעילה תהיה לי כזו התעוררות כמו שהיה לי בתפילה מכל הלב במירון. לאחר מכן נסענו לציונו של הבית יוסף בצפת ושם זעקתי מקירות הלב על האברכים שהוגים בתורתו ואין לי איך לשלם להם, וכולנו יודעים שהלימוד של אברך שאין שקל בבנק זה לא באותו ישוב הדעת כשיש לו את הכסף. ממש בכיתי שם.

"משם פניתי לחזור בנסיעה הביתה ואמרתי 'מזמור לתורה' ו'נשמת' כי הרגשתי שפעלתי בתפילתי, תוך כדי נסיעה החברותא מרמו לי בעדינות שזה הזמן להרים טלפונים לכמה יהודים טובים בחו"ל ולהתרים אותם, אבל אמרתי לו, 'עשיתי את ההשתדלות שלי, וזהו'. באמצע הדרך מתקשר אלי אחד התורמים: 'אני רוצה להעביר לך מאה אלף דולר, לאיזה חשבון בנק, האמריקאי או הישראלי'.

הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף p0583271323@gmail.com

מעלת הצדקה הרה"ג אסף נחום שליט"א מספר שניגש אליו יהודי ירא שמיים המקפיד להשכים ולהעריב לבתי מדרש ולבתי כנסת, וכך סיפר לו היהודי: "הבחנתי באחד מהאברכים הלומדים בכלל שפניו נפולות. שאלתי אותו: 'מדוע פניך נפולות ואף נראות מודאגות?' האברך ענה שהוא קיבל מכתב התראה מהביטוח הלאומי, והוא נדרש לשלם סכום של עשרת אלפים שקלים. כשהוא בירר מדוע הסכום כה גבוה, ענו לו שכל אדם שאינו עובד כשכיר מחוייב לשלם מידי חודש דמי ביטוח לאומי, ומכיוון שהוא לא שילם כבר כמה שנים הצטבר החוב והגיע לממדים מבחילים, ועליו לשלם אותו במהרה. לא חשבתי הרבה, הוצאתי את כרטיס האשראי מהארנק ואמרתי לאברך: 'תתקשר לביטוח הלאומי ותשלם את כל החוב ב-36 תשלומים'. האברך התרגש מהמחווה ושילם את החוב שהצטבר לו בביטוח הלאומי".

למעשה פרשת חיי שרה

ראש הישיבה קם על רגליו מיד והתפלל שחרית. הנהג הגיע לאסוף אותו לבית העשיר, וברגע שראש הישיבה התכוון להיכנס למכונית הוא נזכר שהוא לא מילא את התנאי של מרן הרב שטיינמן – ללמוד את הדף היומי לפני כל תחילת מסע. ראש הישיבה אמר לנהג שלפני הנסיעה עליו לעסוק בתורה. הנהג נבהל ואמר: "אנחנו נאחר לפגישה עם העשיר!" ראש הישיבה ענה: "טוב לי תור. ת. פ. נ. ג. מ. א. ל. פ. י. ז. ה. ב. ו. כ. ס. ה. ע. ליי מלא את בקשת רבי הצדיק".

ראש הישיבה עסק בתורה ולמד את הדף היומי בעיון, ואף האריך בלימוד כיאה לתלמיד חכם הולמד גמרא. בשעה אחת עשרה סיים הרב את הלימוד, והנהג הגיע כדי להסיע אותו לבית העשיר. הנהג הזהיר את הרב בשנית שהעשיר מקפיד מאוד על הזמנים ואין מה לצפות לפגישה עימו.

בשעה אחת עשרה וחצי הגיע ראש הישיבה לבית העשיר ונקש על הדלת. עברה דקה והדלת לא נפתחה. ראש הישיבה צלצל בפעמון ונקש בדלת לסירוגין. לאחר דקות אחדות הוציא בעל הבית העשיר את ראשו מהחלון של הקומה השלישית ושאל בכעס: "מי מפריע את שלוחתי וגורם לכל כך הרבה רעש?" ראש הישיבה התנצל ואמר שנקבעה לו פגישה. "ולמתי נקבעה הפגישה?" שאל העשיר בחמת זעם. "לשעה תשע וחצי", ענה ראש הישיבה. חמתו של העשיר בערה בו לשמע התשובה, והוא הטיח בראש הישיבה מילים קשות.

לאחר שסיים לומר את דבריו הוסיף העשיר: "מכיוון שהגעתי עד כאן לא אוציא אותך בידיים ריקות ואתן לך תרומה לישיבה, אבל מכיוון שאני אדם עסוק אשלח את המעטפה בפיו של הכלב שלי". ראש הישיבה המתין, ולתדהמתו לאחר כמה רגעים הבחין בכלב ענק בגובה של דוב גריזלי מתקרב אליו ובפיו מעטפה. ראש הישיבה לקח את המעטפה ומיהר לעבר הנהג, וחלה התחיל בנסיעה. בחלוף שתי דקות אמר ראש הישיבה לנהג: "בבקשה תעצור ותשוב לבית העשיר". "מדוע?" שאל הנהג, והרב השיב: "מורי ורבי מרן הרב שטיינמן הורה לי שעללי להודות לכל תורם על כל תרומה שאקבל. כעת קיבלתי תרומה ואני חייב להודות לתורם".

הנהג שב על עקבותיו, וראש הישיבה נקש בשנית על דלתו של העשיר. העשיר הוציא את ראשו מבעד לחלון של הקומה השלישית ואמר בזעם: "שוב הגעת להפריע

משכן שילה לך לך תשפ"ב הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף p0583271323@gmail.com

בזכות שני תנאים הרה"ג ליאור גלזר שליט"א מספר על ראש ישיבה שהקפיד על כך שגויס התרומות לישיבה יהיה באמצעות תומכי התורה בארץ, ולא היה מעוניין לגייס תרומות מיהודים המתגוררים מעבר לים. לאחר תקופה התפתחה הישיבה והיה צורך לגייס סכומי כסף גבוהים. ראש הישיבה קיבל את הזמנתם של ראשי קהילה בארצות הברית להגיע למחוזותיהם ותכנן לגייס כספים לישיבה מיהודים המתגוררים באזור.

כמה ימים לפני הטיסה נסע ראש הישיבה לביתו של מרן הרב אהרון יהודה לייב שטיינמן זצ"ל וביקש את הסכמתו של הרב ואת ברכתו לנסיעה המתוכננת מעבר לים. הרב שטיינמן אמר שאין מניעה לטוס לארצות הברית כדי לגייס כספים לישיבה, אך עליו לקיים שני תנאים: "תנאי ראשון: בכל יום לאחר תפילת שחרית, לפני המסע היומי בין בתי הגבירים בארצות הברית, עליך ללמוד את הדף היומי. ותנאי שני: כל תרומה שתקבל, ולא משנה מה גובה התרומה, תוד. ה לתורם ותברך אותו מקרב לב". ראש הישיבה הודה למרן הרב שטיינמן ופנה להתכוון לטיסה.

בארצות הברית המתין לראש הישיבה נהג שהכיר היטב את כבישי האזור ואת מיקומם של בתי הגבירים. לאחר שעות אחדות חש ראש הישיבה שגופו קצת התעייף מהטיסה ומהנסיעה בין בתי הגבירים, והוא ביקש מהנהג לשוב למלון. הנהג שאל את ראש הישיבה מתי עליו להיות מוכן למחרת, וראש הישיבה השיב שנקבעה עבורו פגישה עם עשיר מסויים בשעה תשע וחצי בבוקר. הנהג אמר: "כבוד הרב, העשיר שכעת נקבת בשמו הוא אדם לא קל, והוא מקפיד מאוד על הזמנים. אם תאחר בדקה אחת הוא לא יפגש אותך ואף לא יפתח עבורך את הדלת". ראש הישיבה הודה לנהג ונכנס לחדרו.

בשעות הלילה התקשה ראש הישיבה להירדם בגלל הפרשי השעות בין המדינות. הוא עסק בתורה ונרדם לקראת הבוקר. לאחר ארבע שעות שינה התעורר ראש הישיבה, והשעון הורה על השעה שמונה בבוקר.

למעשה פרשת חיי שרה

הוראותיו של הרב שטיינמן, שאמר לי שלפני כל מסע בין בתי הגבירים עליי ללמוד את הדף היומי וכן עליי להודות על כל תרומה. באותו בוקר, לפני הביקור בבית העשיר, הדף היומי שלמדתי היה אותו דף במסכת בבא קמא. לולא למדתי את הדף באותו בוקר לא הייתי יודע את התירוץ לשאלה איך יודעים שיש גם כלב טוב". מאז אותו ביקור בארצות הברית ראש הישיבה כבר אינו צריך לצאת לאסוף תרומות מעבר לים. משכן שילה לך לך תשפ"ב הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכוון למעשה לתגובות ולחומר נוסף po583271323@gmail.com

ויאמינו בה' ובמשה עבדו', חלק מהאמונה בה' זה להאמין בכח שהקב"ה נתן לצדיקים לשדד את הטבע, 'צדיק גזור והקב"ה מקיים'.

הסיפור הבא עולה על כל דמיון אך הוא אמיתי לחלוטין, (עם שמות אמיתיים!!) ויותר משהוא מלמד על כוחם של הצדיקים לאחר מותם, הוא מלמד על כוח הצדיק בחייו, וחמלתו על דלים ומסכנים, באופן מעורר הערצה. ובעיקר את ההשגחה פרטית, איך הקב"ה דואג לפרנס כל אחד ואחד. (הסיפור נלקח מתוך ספריו של הרב צבי נקר). מובא השבוע לכבוד היארצייתו של מרן הגר"ע יוסף זצוק"ל לז"ע"א) שבת, ג' חשוון.

מספר שנים לפני פטירתו של מרן הרב עובדיה יוסף זצוק"ל, נפטר יהודי מהעיר אלעד והשאיר אחריו אלמנה ויתומים. מטה לחמה של האלמנה נשבר תוך תקופה קצרה, והיא עמדה בפני שוקת שבורה, אין מי שיפרנס את הבית והיתומים זועקים ללחם.

בצר לה החליטה שהיא עושה מעשה. היא נסעה לביתו של מרן רבי עובדיה יוסף כדי לבקש ממנו עזרה. היא הגיעה לביתו של מרן בשעה עשר בלילה, נקשה על הדלת ואחד מבני הבית פתח את הדלת וראה לפניו אישה מבוגרת. הוא שאל מה היא צריכה והיא השיבה שהיא רוצה להיכנס לרב.

אמר לה: 'עכשיו כבר לילה, הרב כרגע לומד ואין קבלת קהל, תבואי מחר ויכניסו אותך'.

אמרה לו: 'תכנס לרב עובדיה ותגיד לו שאני אישה אלמנה וברצוני לדבר איתו, אם הוא יגיד לי לבוא מחר, אז אני אבוא מחר'.

את שלוותי?! ראו הישיבה ענה: "חלילה, רק רציתי להודות לך על התרומה הנדיבה שתרמת לישיבה". הרב החל להמטיר על העשיר ברכות רבות. לאחר שהרב סיים לברך שאל אותו העשיר: "אתה יודע כמה כסף יש במעטפה שאתה מברך אותי בכל כך הרבה ברכות?" הרב ענה שלא. "תפתח את המעטפה", אמר העשיר. הרב פתח את המעטפה והוציא מתוכה שטר של דולר אחד. "עדיין עליי לברך אותך ולהודות לך על התרומה", אמר הרב, "וגם לכלב הטוב ששלחת עד אל"י ובפיו המעטפה. לולא הכלב הטוב הזה לא הייתי זוכה בתרומה לישיבה". "מה אמרת על הכלב שלי?" שאל העשיר. "כלב טוב", ענה הרב. העשיר שאל: "הכלב שלי הוא כלב טוב?" הרב ענה: "כן". העשיר הצביע לעבר בית המרוחק כמאתיים מטרים מביתו ואמר: "בבית ההוא גר חתני, והוא מסרב לדבר איתי כבר כמה שנים מכיוון שהכנסתי כלב לביתי. הוא אומר שכל הכלבים רעים, אם תשכנע אותו שהכלב שלי הוא כלב טוב אני אממן לך את הישיבה".

ראש הישיבה התקדם לעבר ביתו של חתנו של העשיר ונקש על הדלת. לאחר כמה רגעים נפתחה הדלת. "שלום עליכם", אמר בעל הבית, "בוודאי הגעתם מארץ ישראל לאסוף תרומות". ראש הישיבה הנהן ואמר: "כן, הגעתי כעת מבית חמיר, והוא תרם עבור אחזקת הישיבה. הוא שלח את התרומה באמצעות הכלב הטוב שברשותו. איזה כלב נחמד יש לחמיר! ממש כלב טוב ומומושמע". "אין דבר כזה כלב טוב", אמר בעל הבית בטון זועף. "אכן יש ויש", ענה הרב. "אם תוכיח שיש דבר כזה כלב טוב אתרום לישיבה מחצית מההוצאות", אמר בעל הבית. "בגמרא במסכת בבא קמא דף מו עמוד א כתוב: רבי נתן אומר: מנין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו? אם רבי נתן אומר שיש כלב רע, זאת אומרת שיש גם כלב טוב", הוכיח הרב. בעל הבית שמע את דברי הרב, מהא כף ואמר: "שנים רבות שאני בסכסוך עם חמי בגלל הכלב שהוא הכניס לביתו". "כעת הזמן להתפייס", אמר ראש הישיבה. בעל הבית צעד לבית חמיו והם יישרו את ההדורים ביניהם, ושניהם הבטיחו לתמוך בהוצאות הישיבה.

כשראש הישיבה שב לארץ וסיפר את הסיפור, המשגיח של הישיבה התפעל מכך שראש הישיבה זכר את הגמרא בעל פה. ראש הישיבה ענה: "איני זוכר את הגמרא בעל פה, אלא זכינו בסיעתא דשמיא ששני העשירים יתמכו בישיבה, מפני שאזכיתי לקיים דברי חכמים ומילאתי את

למעשה פרשת חיי שרה

חזרה באוטובוס לביתה שבאלעד, הגיעה בשעות הערב עייפה וסחוטת נפשית וגופנית. היא מוגה לעצמה כוס מים וישבה על הספה. היא טרם הספיקה לשתות את המים ותרדמה נפלה עליה.

והנה היא חולמת חלום. בחלומה היא רואה את רבנו מרן הרב עובדיה זצוק"ל, אמר לה 'ביתי למה תבכי? כמו שעזרתי לך בחיי חיותי, כך גם עכשיו אני אעזור לך'.

'תקשיבי לי ביתי, ביום חמישי הקרוב באולם בית ישראל בירושלים בשעה אחת בצהריים, תתקיים ברית, בברית יהיה נוכח יהודי בשם שלום סעדון, לכי אליו ותגידי לו שהרב עובדיה שלח אותך והוא יעזור לך'.

האלמנה חלמה את החלום והמים נשפכו והרטיבו אותה. היא התעוררה ואמרה 'חלום טוב, חלום שלום, אך חלומות שוא ידברו, הרי אין אדם חולם אלא מהרהורי ליבו, הייתי כל היום בקבר של מרן, התפללתי שם וחשבתי עליו ולכן חלמתי עליו'. היא קראה קריאת שמע על המיטה, נכנסה לחדרה והלכה לישון.

והנה היא חולמת את אותו חלום בפעם השנייה, וגם בחלום זה שוב פונה אליה מרן ואומר לה 'ביתי, למה תבכי, כמו שעזרתי לך בחיי חיותי גם עכשיו אעזור לך. ביום חמישי הקרוב באולם בית ישראל בירושלים תתקיים ברית מילה, יהיה שם יהודי בשם שלום סעדון, תלכי אליו ותגידי לו שהרב עובדיה שלח אותך שיעזור לך', והנה היא התעוררה מהחלום.

היא הבינה שאם היא חלמה את אותו חלום פעמיים, אז יש דברים בגו, יש פה איזה מסר בחלום. היא חשבה לעצמה; הרי אין לי מה להפסיד, אני אסע לירושלים.

ביום חמישי היא השכימה קום ונסעה לירושלים. היא הגיעה לתחנה מרכזית אך לא התמצאה במיקום, שאלה את העוברים ושבים כיצד להגיע ולאחר מאמץ רב הגיעה לאולם בית ישראל. והנה היא מבחינה בכניסה לאולם שיש שילוט - חץ ימינה, בר מצוה. וחץ שמאלה, ברית מילה. היא עלתה לכיוון האולם ששם אמורה להיות הברית היא ראתה פעילות של המלצרים שעורכים את השולחנות. לאט לאט הגיעו בני המשפחה, ההורים הצעירים עם התינוק, הציבור התאסף והברית החלה.

הוא נכנס לרב ואמר לו: 'יש כאן אישה אלמנה מהעיר אלעד, היא רוצה לדבר עם הרב, אמרתי לה שתבוא מחר.

'היא אלמנה, תכניסו אותה מיד', ענה הרב.

נכנסה האלמנה וישבה ליד הרב עובדיה ופרצה בבכי מר וסיפרה על בעלה שנפטר ועל היתומים שנותרו ללא משענת ושנשבר מטה לחמה.

הרב עובדיה הזיל דמעות והשתתף בצרתה של האלמנה. האלמנה אמרה: "כבוד הרב, לא באתי לכאן כדי לבקש ברכה, באתי לבקש עזרה, שהרב יחפש דרך לעזור לי".

האלמנה התכוונה שמכיון שהרב עובדיה מעורב ומכיר ארגוני חסד, הוא ימליץ בפניהם שיסייעו לה.

אמר לה הרב: "ביתי, הסירי דאגה מליבך, אני אעזור לך כל חודש, אך אני מבקש שאף אחד לא ידע על כך. תבואי לפה כל חודש ותקבלי ממני מעטפה, אבל רק אני ואת יודעים מזה".

ואכן כך היה. האישה הייתה מגיעה פעם בחודש, ובני הבית לא ידעו למה הגיעה. היא הייתה נכנסת לרב, לוקחת את המעטפה ויוצאת.

כך במשך שבע שנים זה היה ההסכם בינה לבין רבינו מרן הרב עובדיה יוסף.

והנה בעונותינו הרבים נפטר עמוד העולם, מאור ישראל, גאון עזו נו ותפארתו מרן הרב עובדיה יוסף. יחד עם הבכי של כל עם ישראל בכתה גם האלמנה בכי קשה ועצוב, בכי כפול על הסתלקותו של גדול הדור וגם שכעת הסתלק מני שעזר לה בכלכלת הבית.

עברו להם חמישה חודשים מפטירתו של מרן והאשה הייתה במשבר כלכלי גדול. היא חשבה לעצמה, אמנם מרן לא נמצא בין החיים, אבל צדיקים במיתתם קרויים חיים. אני אלך לציון שלו ואתפלל להקב"ה שזכות מרן תעמוד לי והוא יעזור לי.

האלמנה נסעה מאלעד לירושלים באוטובוס, הגיעה לקברו של מרן ומיד כשהבחינה בקברו של מרן פרצה בבכי. הדמעות שלה הרטיבו את המצבה של מרן, והיא לא יצאה משם עד שהיא סיימה את כל ספר התהלים, למעלה משלוש שעות בדמעות רותחות. לאחר מכן היא

למעשה פרשת חיי שרה

בשעה פנתה מעזרת הנשים לאחד האברכים ושאלה: "האם יש פה יהודי בשם שלום סעדון?" , האברך אמר לה: "כן, הנה הוא פה".

ואז פנה אליה שלום סעדון ושאל אותה: "תגיד לי, כמה כסף הרב עובדיה נתן לך כל חודש?" היא אמרה לו: "הרב היה נותן לי כל חודש ארבעת אלפים ש"ח, היה מפריש מהמשכורת שלו".

אמר לה שלום סעדון: "מהיום תקבלי ממני כל חודש ארבעת אלפים ש"ח ממרן ועוד ארבעת אלפים ש"ח ממני".

מ-ד-ה-י-ס...

ניתן ללמוד ממעשה זה כמה תובנות.

א. השגחה פרטית, איך הקב"ה זן ומפרנס כל אחד ואחד.

ב. על צדקת פזרונו של מרן הרב עובדיה, שלא גלגל את הבעיה הלאה, ולא נתן עזרה חד פעמית, אלא נתן בכל חודש, סכום מכובד ביותר. [ועל מנת שלא תספרן].

ג. גדולים צדיקים במיתתם, שפעל עבורה מהעולם העליון.

ד. מעלת השתטחות על קברות הצדיקים, וכתוב בספרים שבלי שמספרים להם הם לא יודעים, ורק אחרי שהם יודעים הם פועלים לבטל את הגזירה. מי באר נח תשפ"ב הובא ע"י הרב פנחס זרביב מכון למעשה לתגובות ולחומר נוסף (p0583271323@gmail.com)

שלוש סעדון בצעירותו היה מעביר את השיעורים של מרן הרב עובדיה יוסף בלוויין. מרן הרב עובדיה בירך אותו שבזכות זיכוי הרבים שהוא עושה הקב"ה ישיפע עליו שפע גדול של עושר, ואכן הוא נעשה לעשיר גדול].

אמר לה: 'כן, הנה הוא פה, את רוצה שאני אקרא לו?' אמרה לו האלמנה: 'לא כרגע, הברית מתחילה, מיד לאחר הברית אני צריכה אותו'.

הסתיימה הברית בשעה טובה והיא ביקשה מהאברך שיקרא לו. האברך ניגש לשלום סעדון ואמר לו שיש פה אישה שרוצה לדבר איתו.

שלום סעדון הגיע לאישה האלמנה ושאל: 'מה אני יכול לעזור לך?' היא ביקשה ממנו שיבוא איתה הצידה. הוא ניגש איתה הצידה והיא אמרה לו: 'תשמע, אתה תחשוב שאני משוגעת אתה תחשוב שאני מדומינת, אך אני חייבת לומר לך את מה שיש לי בלב. אני אישה אלמנה, הרב עובדיה יוסף שלח אותי אליך כדי שתעזור לי'.

שלום סעדון שמע את הדברים, נפל והתעלף. נוצרה מהומה באולם, הגיע המוהל הגאון הרב ראובן אלבו שליט"א ראש ישיבת אור החיים. שלום סעדון התעורר והרב אלבו שאל אותו מה קרה. שלום סעדון אמר לרב אלבו: "הרב ישמע מה שיש לאישה זו לומר". שלום סעדון ביקש מהאלמנה לספר מדוע היא הגיעה לאולם בית ישראל. האלמנה סיפרה בתמימות לרב אלבו שהיא התאלמנה והרב עובדיה יוסף עזר לה שנים רבות ונתן לה כסף כל חודש, אך הרב עובדיה נפטר ועברו מספר חודשים, ואין לה כסף, לכן היא החליטה להגיע לקברו של הרב - ושם להתפלל. היא בכתה בכי גדול ולאחר שחזרה לביתה היא חלמה פעמיים את אותו חלום שהוא אומר לה שהיא תבוא לברית בירושלים באולם בית ישראל ושם היא תפגוש את שלום סעדון שיעזור לה .

אמר שלום סעדון לרב אלבו: "היא חלמה את מרן פעמיים ואני חלמתי אותו פעם אחת, השבוע, אני לא קשור לברית הזאת, אני לא מבני המשפחה, אין לי שום קשר לאנשים פה. הרב עובדיה בא אלי בחלום ואמר לי בני, ביום חמישי